

#3 21

FOLKEHØGSKOLEN

INTERVJUET
PEDER PEDERSEN

side 04

LANDSMØTET
VALGTE NY LEDER

side 18

PEDAGOGIKK - PPU
DANNINGSMATRISJE

side 26

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:
ok@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:
Live Hokstad, Dorte Birch og Angelina K. Christiansen

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før
utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og
november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **U Oslo (uoslo.no)**
Forsidefoto: Ine Kupaen Sætren
Produksjon/trykk: **Polinor**
Papir: Amber Graphic

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Besøksadresse: Brugata 19, Oslo
tlf.: 22 47 43 00,
bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskoleforbundet.no
www.friluftfolkehøgskole.no

Generalsekretær:
Angelina K. Christiansen
angelina@folkehøgskole.no
tlf: 959 60 115

Leder:
Einar Opsvik
Bakkevegen 36, 6150 Ørsta
einar@folkehøgskole.no
tlf: 971 76 112

Styremedlem:
Mariann Aaland
Buskerud folkehøgskole

Styremedlem:
Ronnie MAG Larsen
Follo folkehøgskole

Styremedlem:
Marianne Amundsen
Agder folkehøgskole

Styremedlem:
Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

1. varamedlem:
Line Tirskaug
Trøndertun folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Postboks, 9140 Grønland, 0133 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

Fagpressen

INNHold

03 Leder, Øyvind Krabberød

04 Intervjuet –
Peder Pedersen

06 Serie: Pedagogiske inspirasjonskilder
Johann Amos Comenius

09 Foto: Mer enn ord

10 Pedagogisk hverdag:
Cosplay Hardanger

13 Frirommet

14 Takthøye med drag og teater

17 Kokkens: Osmine Austbø, Voss

18 Landsmøtet

24 Ny NOU om folkehøgskolen

25 Praktisk pedagogisk utdanning
(PPU)

26 PPU – deokratiske dannelsesmatrise

29 Bøker: Kreativitet

30 Suksess med Åpent hus

31 Petit: På hjertet.
Kristin Smith

32 Fra meningsmåling
til skoleutvikling

34 Spalte: Benedictes metode

35 Kalender

36 Klima- og miljøregnskapet

38 Kunst: Siri Skjervø

40 Kunst: Havets moder

42 Tollefsen: Blikk fra kaikanten

44 Miljø: Grønt flagg

48 Vitalisme og folkehøgskolen,
del 3

53 Arbeidslivet: overtidsbetaling

54 Folkehøgskoleuka,
Fana fhs.

55 Folkehøgskoleforbundet

56 Nytt fra informasjonskontoret

57 Internasjonalt utvalg

58 Folkehøgskolerådet

60 Baksiden: Tekst/diktstafetten

LEDER

VÅKE – IKKE SOVE

Vi er en smule bekymret for deltakelsen i ulike sammenhenger fra frilynte folkehøgskoler – og spør oss, hvorfor er det slik?

Vi har nylig avholdt et digitalt landsmøte i Folkehøgskoleforbundet, der var det 28 skoler som deltok – det vil si 46 prosent av skolene. På kristelig side har deltakelsen de siste årene lagt på i overkant av 70 prosent.

Det ble i mai, i regi av informasjonskonforene, avholdt Åpent hus (speed date) hvor skolen på nett kunne svare på spørsmål fra potensielle søkere – et stort anlagt prosjekt med profesjonelt opplegg. Totalt deltok 49 skoler, det var 75 prosent av de kristelige skolene og bare 50 prosent av de frilynte.

På tilbud om gjennomgang av selvevalueringsrapporter var det på frilynt side åtte skoler som sa ja til det, mens bare fire skoler ønsket tilbakemelding. På kristen side har det vært en helt annen aktivitet rundt selvevalueringsprosessen og bruk av denne i skoleutvikling.

Høsten 2019 fikk vi et historisk felles styrevedtak (alle organisasjonene i fhs.) om bærekraftig utvikling i folkehøgskolen. Der står det blant annet: *De fem folkehøgskolestyrene anerkjenner at vi befinner oss i en klimakrise som krever akutt handling. Vi*

ønsker å inspirere alle folkehøgskolene til økt innsats... og videre: Innen 2030 skal skolene redusere klimagassutslipp med 40 prosent.

Dette ble etterfulgt av et stort arbeid sentralt for å få til en lett forståelig ramme for å sette opp et godt klimaregnskap ved skolene. Det har vært gitt solid støtte og support og vært gjennomført flere webinarer med veiledning om utfylling. Så langt har 51 skoler levert klimaregnskap. Av de kristne folkehøgskolene har 78 prosent levert et regnskap, mens 54 prosent av de frilynt skolene har levert tall fra sin drift. 51 skoler totalt er ikke så galt i første omgang, men hvorfor henger de frilynte skolene etter? Som en rektor sa: «Dette er ikke mye arbeid, første gang tok det en halv dag, så holdt det med et par timer andre året». Det var jo frilynt side som startet det hele med landsmøtevedtaket på Elverum folkehøgskole hvor fanen ble hevet høyt for et virkelig miljø-løft.

Uten å dra altfor moraliserende konklusjoner, gir disse tallene og tendensene grunn til bekymring. Vi tror enkeltskoler kan ha stor nytte og glede av å heve blikket utover egen hverdag. Skal den frilynte folkehøgskolen vokse, blomstre og gjøre sitt dannelsesoppdrag er det viktig å stå sammen, at vi samarbeider og utveksler

ideer og tanker. Dette kommer ikke av seg selv. Koronaen har ikke vært lett å hanske med, og vi forstår at fokuset i stor grad har gått innover, men dette er dessverre tendenser vi har sett før pandemien la sin hånd over samfunnet.

Vi tror at den frilynte folkehøgskolebevegelsen og hver enkelt skole og de ansatte har mye å vinne på deltakelse i felles prosjekter og av å delta på de møteplassene som tilbys i skoleslaget. Vi trenger et sterkt engasjement!

Velkommen inn!

Øyvind Krabberød

**MAGASINET
FOLKEHØGSKOLEN**

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder. Bladet skal sette dagsorden, spille og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt. Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen. Magasinet redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

HAN DYRKER DET UFORUTSIGBARE

Av Brynjar Tollefsen, Lofoten
folkehøgskole

Han framfører sin alternative skapelsesbe-
retning med et lite smil, og antyder med
det at han snarere er ute etter å illustrere
nysgjerrighetens betydning, enn å rede-
gjøre for universets tilblivelse. Og når Peder
skal forklare hvilken avgjørende drivkraft
nyfikenheten er, må han ty til sterke
bilder. **Den er nemlig utgangspunktet for
hele hans dannelsesarbeid i folkehøg-
skolen, stemmer ikke det?**

– Jo, det kan du godt si. Ved fotolinjene
gjør vi veldig mye gjennom året for å
vekke til live nysgjerrigheten. Den er en
avgjørende forutsetning for å skape gode
møter mellom mennesker. Mangler nys-
gjerrigheten, skjer det ingenting. Men det
er mye som må være til stede for at nys-
gjerrigheten skal trives, trygghet og mot,
for eksempel. Sånt kan trenes opp når
forholdene blir lagt til rette.

I Cern hvor verdens største partikkelka-
non finnes, kan jeg godt tenke meg at det
er stor jubel blant forskerne når partikler
de leter etter oppdages og teorier bevises,
men hvem har tid til å spise kake når noe
uventet skjer – for nettopp da kan porten til
et nytt univers åpnes og gamle lover skrives
om. Det er alltid en kamp mellom
tilfredshet og engasjement – peker Joar
Vittersø, «lykkeproffesoren», på i sin
forskning. Han ser nemlig en motsetning
mellom de to sinnstilstandene – når det
ene øker blir det mindre av det andre, og
vi er jo egentlig mest interessert i det
andre.

Og det er den situasjonen vi søker, det er
der det skjer! som buddhister i dyp
samadhi, en tilstand hvor «likes» blir me-
ningsløse og ukjente stier altoppslukende.
Men tilfredshet er trollet som lurte bak
trærne.

*Det starta ikke med The Big Bang, sier lærer
Peder Pedersen ved Lofoten folkehøgskole. Det
starta med med at noen var så nysgjerrige at
de ikke kunne la være å trykke på knappen –
så kom smellet!*

DANNELSE ET STORT BEGREP

Vi har for eksempel aldri bildekritikk, vi underviser heller ikke i regler for komposisjon, men vi bruker mye tid på å samtale om bilder - hva vi ser, tenker og føler. Ingen elever får sine bilder slaktet, aldri rangert opp mot andre bilder. Vi som lærere og veiledere møter elvene med oppriktig nysgjerrighet og spør etter historien eller bare spontant lager vår egen fortelling ut fra hva vi ser i bildet. Og vi driver konsekvent med positiv feilretting, det er nesten aldri nødvendig å peke på hva som har gått galt. Ofte tar det litt tid før elevene skjønner at ingen vil hogge hodet av dem, men etter hvert blir de tryggere og tar flere sjanser. Så tør de å følge sin egen intuisjon, stopper ved en plutselig aha-opplevelse, nøster på en tråd de normalt ville latt bli.

- Og dette er dannelsesarbeid?

- Det er det. Man peker på at folkehøgskolen har dannelse som mål. Det er en veldig inspirasjon å tenke på det, synes jeg, men samtidig er begrepet så stort og mangfoldig med alle sine aspekter at jeg er nødt til å konkretisere denne store utfordringa på min måte. Da griper jeg til vårt grunnleggende behov for nysgjerrighet, vår drivkraft for å finne ut av ting. For meg som fotograf - og som menneske - starter alt der. Klarer jeg å holde ved like min egen nysgjerrighet, kan jeg bli et undrende menneske. Da kan jeg trene på å være åpen overfor andre - og så kan jeg kanskje forstå noe av hvordan våre liv henger sammen. De største øyeblikkene mine som lærer i folkehøgskolen, er når jeg ser at elever blir kritiske til egne opplevelsferdigheter. At de blir nysgjerrige på å finne ut mer om verden rundt seg. Da er vi i nærheten av det som er prosjektet vårt i dette skoleslaget.

- Men har ikke nysgjerrigheten også en stygg tvilling?

- Det kan du godt si, men det gjelder å gjøre seg bevisst hva som er det ene og hva som er det andre. Ved fotolinjene våre snakker vi mye om hvordan vi skal møte andre mennesker og hvordan vi skal omtale dem. Vi vurderer sammen hvilke

historier som er verdifulle å ta videre. Det helt avgjørende er å ha en god hensikt, men alt dette kan gjøres til gjenstand for samtaler. Lærerrike samtaler.

- Vårt absolutte forhold til egne opplevelser må brytes ned. Å være en opplever er også en ferdighet som må trenes som andre ferdigheter, man må være seg bevisst på hvordan man selv alltid er med på å forme sine opplevelser. En ting er å kunne litt teori om emnet, noe annet er å ha denne ferdigheten med seg ut i feltet og siden med i den endelige kommunikasjonen med seg selv eller et publikum. Det er den tiden før man sier noe som er interessant. Sier gjerne til elevene: vil du ha litt av min tid, vil jeg ha litt av din tid, fotografier er egentlig små, flate og litt rare - og interesserer meg egentlig ikke så mye.

FORBLØFFENDE RESULTATER

Peder Pedersen har fartstid som fotolærer både i videregående og folkehøgskolen, men han er ikke i tvil om hvor han trives best.

- Jeg var gjestelærer ved Hadsel folkehøgskole seint på 90-tallet, og oppdaget at jeg der kunne vektlegge fotografens rolle på en helt annen måte enn jeg var vant til. I den videregående skolen handla det om fagpensum, om de tekniske aspektene ved fotografering og ikke minst om karakterer. For elevene gjaldt det rimelig nok å knekke kodene som ga utslag på vitnemålet. Det slipper vi.

- Ja, det understrekes til stadighet at folkehøgskolen har stor pedagogisk frihet, men klarer dere å utnytte denne friheten i det daglige?

- Absolutt. Min erfaring fra videregående skole er at man ikke kan bevege seg mye før det spørres: Er dette pensum, får vi dette til eksamen? Slikt skjer ikke i folkehøgskolen. Her er det mulig å forfølge fotografens rolle, og gjennom det finne ut hva bildene sier oss. Her kan vi gi rom for det uforutsigbare, noe som er omtrent

umulig i den videregående skolen fordi det uforutsigbare ikke kan gi grunnlag for karaktersetning. Vi kan tillate oss å følge tråder vi ikke vet hvor ender, eller om de ender noe sted i det hele tatt. Det er sanne prosesser som fører til de mest forbløffende resultatene, slik de for eksempel kommer til uttrykk i bloggen «Pinsam tystnad» som våre elever drev i flere år.

- Du snakker mye om fotografens rolle, hvorfor er det så interessant for deg?

- Fordi det er mennesket bak kameraet som betyr alt. Bruksanvisninger kan alle lese og de grunnleggende teknikkene kan læres hvor som helst, men i folkehøgskolen kan vi arbeide med holdninger, forståelser, tilnærmelser på et mye friere grunnlag enn andre steder. På den måten blir også fotofaget et godt redskap for å drive folkehøgskole. Vi har nettopp vært på fotosafari til Eggum lenger vest i Lofoten. Der banka Signe, en av våre elever som kommer fra Hallingdal, på ei dør og blei invitert inn til en mann på 94 år. Det blei selvfølgelig bilder av det, men møtet mellom de to er enda mye større enn fotografiene. Den gamle mannens fortellinger om krigen og kjærligheten og livet på Eggum - og Signe sine fortellinger.

- Opplever du at det er en motsetning mellom folkehøgskolens klassiske idealer og det økende kravet fra elever og lærere om fagspissing?

- La meg begynne i andre enden: Alle forstår at en musiker må trene hvis det skal komme annet enn støy fra pianoet. Med fotografering forholder det seg annerledes. Her kan alle knipse noe som til forveksling likner ordentlige bilder med en gang.

Men like fullt gjelder kravet om trening også på dette området. Fotografene må bevisstgjøres hva som er deres språk, hvordan de forteller ei historie. For å vite dette må man opp på et skikkelig faglig nivå, men da åpner også foto seg for allmenne diskusjoner. Så hva er egentlig motsetninga mellom ideal og virkelighet da?

«Å LÆRE ALLE ALT»

- Johann Amos Comenius

Hvordan måler man en historisk persons betydning? Jo, ved å se på hvor viktig vedkommendes bidrag har vært historisk, se i hvilken grad bidraget belyser vår egen tilstand, eller i hvilken grad disse kan foredles i en ny tid.

Av Geir Ertzgaard

I tilfellet Johann Amos Comenius gjelder alt dette: Han har hatt stor betydning for utviklingen av moderne pedagogikk, i så stor grad at Bjørg Brandtzæg Gundem (dr. Philos og professor Emeritus i pedagogikk fra Universitetet i Oslo) hevder at han er den største pedagogen gjennom alle tider. Ved nærmere ettersyn ser vi også at hans tanker er like aktuelle i dag som da de ble ført i pennen på 1600-tallet. Det er ikke uten grunn at EU sitt program for internasjonal utveksling og voksenopplæring er oppkalt etter denne tsjekkiske teologen, filosofen og pedagogen, og som hadde følgende ambisiøse målsetning:

The Comenius programme supported cooperation among all those active in pre to secondary school education in Europe with the objective to increase mobility, build partnerships between schools in different Members States, encourage language learning, enhance teacher training and improve pedagogical approaches.

Da 400-års feiringen for hans liv ble markert i 1992 var det under overskriften «En pedagogikk for det 21. århundre».

Comenius' pedagogikk blir gjerne omtalt som pansofisk, eller på godt norsk en pedagogikk om all kunnskap. Gjennom å samle all kunnskap fra alle kunnskapsområder, ønsket han å oppfylle følgende store målsetning: *Å lære alle alt.*

LIV SKAPER LÆRE

Johann Amos Comenius (1592-1670) levde under sterke omveltninger; Jan Amos Komensky ble født i Moravia, del av det tsjekkiske kongedømme, hvor familien tilhørte Brødreemenigheten. Foreldrene døde tidlig, så han ble oppdratt hos familie, før han utdannet seg til prest blant annet i Heidelberg. Etter utdannelsen dro han tilbake til Moravia, og arbeidet som prest fra 1614 til 1621. Midt under Trettiårskrigen mister han alt, hjem, kone og barn, og i tillegg blir han utvist fra Moravia. Det blir starten på et omflakkende liv og til mange forskjellige oppdrag fra å være biskop i Polen, rådgiver for den britiske regjeringen i London, en kort periode i Ungarn hvor han skrev sitt mest populære verk, *Orbis Pictus* (Verden i bilder), som skulle bli den mest verdsatte boken i Europa, et forsøk på å presentere all kunnskap om alt i ord og tegninger som den var. I en lengre periode var han lærebokforfatter for den svenske staten mens han bodde i Lissa i Polen (1642-50), før han måtte flykte til Amsterdam da det brøt ut krig mellom Polen og Sverige. I Amsterdam utdypet han sine ideer om den pansofiske pedagogikken, et arbeid han aldri ble ferdig med før han døde i 1670. Comenius liv var et skapende liv i oppbrudd og stadig bevegelse, med personlige kriser tett knyttet til en av de uroligste periodene i europeisk historie.

Hans hovedverk er *Didactica Magna: En allmenn drøfting angående forbedring av menneskets anliggende*. Comenius mente at menneskehetens potensiale var langt større enn det livets harde slag skulle tilsi, og undervisning og oppdragelse var verktøyene for å virkeliggjøre dette potensialet. Veien å gå for å bedre menneskehetens og verdens situasjon og betingelser var gjennom en forbedring av mennesket selv.

Comenius hovedtese var at det viktigste som kunne skje, var at hver enkelt av oss ble et helt og ekte menneske. Dette var undervisningens og oppdragelsens oppgave, og dette var en livslang prosess. Som han sier et sted:

Vi er alle plassert i verdens store teatersal. Alt som skjer her angår oss alle.

Derfor hevder han at:

Det viktigste er å bli et helt og ekte menneske.

Verktøyet er *En pedagogikk som gjelder alle!* eller en livslang utdanning for alle.

PEDAGOGISK IDÉ I PRAKSIS

Frihet er menneskets mest utsøkte gode, hvis det er et gode, så er det noe vi må tilstrebe, det er ikke noe vi har, men noe vi må arbeide mot. Det er en menneskerett, men det er ikke noe vi har landet, uansett hvilket ståsted vi har. Derfor er det ikke noe vi skal ta lett på, og det er noe vi må

*Comenius mente at
menneskehetens potensiale var langt større enn det livets
harde slag skulle tilsi*

kunne definere. Som nevnt er pedagogikkens mål for Comenius å bedre menneskehetens og verdens situasjon og betingelser gjennom en forbedring av mennesket selv. Derfor utviklet han et helhetlig pedagogisk system fra grunnfilosofi til praktisk didaktikk. Gjennom en forening av ideer utvikler verden seg gjennom en oppvåkning, opplysning, visdom og utdanning. Språket er helt sentralt, fordi det er nøkkelen til å utvikle en helt nødvendig universell reform som leder til en universell eller allmennmenneskelig formaning.

Utviklingen av verden består av en serie av skritt mot enhet og harmoni, en panharmoni mellom naturen, mennesket og den guddommelige verden. Dette skjer gjennom en dialektisk prosess, utgangspunktet er erfaringene Comenius selv har hatt i en tid av omveltninger. Motsetningene er den universelle reformen, som består av frihet, enhet og fred. Alle må ta ansvar for alles velferd. Felles goder er en felles glede. Derfor må felles fare være en felles bekymring. Mennesket må lære seg å styre seg selv (og huske at det er Guds skapninger).

Det viktigste middelet til universell reform er undervisning og oppdragelse. Men hva ligger i «oppdragelse»? Comenius har som prinsipp at pedagogisk teori må begrunnes i en filosofi om mennesket

og menneskets plass i verden i relasjon til seg selv og samfunnet som sådan. Menneskesyn og pedagogikk henger sammen. Det samme gjør undervisning og oppdragelse: De to hører sammen, og det viser seg i praksis at for eksempel hukommelse må knyttes til forståelse, talekunst til forstand, intellekt til fysisk trening, og vett til moralske og sosiale konsekvenser. Mens de første leddene er knyttet til undervisningen, er de siste leddene del av den livslange oppdragelsen. Dette er veien å gå for at den universelle (pedagogiske) reformen skal være en del av endringen av samfunnet som det så sårt trenger.

PEDAGOGIKK OG DIDAKTIKK

Comenius utvikler altså et komplekst pedagogisk system, og viser i praksis hvordan det skal gjøres gjennom geniale lærebøker og prinsipper for didaktisk metode.

Skolen er systematisk og livslang. Hvert liv er en skole fra vugge til grav, og hemmeligheten til et langt liv er et liv uten dovenskap, hvor en engasjerer seg i nyttig arbeid, og livslang læring er en del av den nyttige aktiviteten. Alle livets epoker har sine skoler: Våre elever befinner seg i det som Comenius kaller den tidlige voksskolen; *når frukten begynner å modnes og dens første avlinger forberedes.*

Han skiller mellom skole og undervisning, mellom formell og uformell opplæ-

ring. Praksis er en kreativ kraft i det daglige liv og for individets fremtidige utvikling.

Språket er avgjørende viktig og kan bare mestres dersom både intellektet og fornuften har tak i hva det dreier seg om.

Skolesystemet skal være et redskap for å demokratisere skole og undervisning. Utdanningen har et overordnet mål: Å lære alt til alle på den best mulige måte. Hver enkelt må strebe mot fullkommenhet. Målet er:

1. Et fornuftig individ
 2. En person som kan kontrollere naturen og seg selv
 3. Et individ som avspeiler sin skaper
- Verktøyene eller midlene til fullkommenhet er:

1. Utdanning – Å lære alt det viktige i livet.
2. Etisk og moralsk adferd – å lære å styre seg selv og den omgivende kontekst på best mulige måte.
3. Fromhet og tro – å se på seg selv og alt annet i forhold til Gud.

Utdanningen er pansofisk i den forstand at den er intellektuell, moralsk og religiøs. Comenius var nyskapende i tanken om menneskets individuelle ansvar, den helhetlige systematiseringen, og den rollen eller verdien naturen blir tillagt.

Comenius hovedtese var at det viktigste som kunne skje, var at hver enkelt av oss ble et helt og ekte menneske

«Skal du kunne styre og kontrollere naturen, må du adlyde dens lover». Hvordan Comenius setter i spill hele registeret av pedagogisk systematisering, ser vi i hans helt konkrete regler for effektiv undervisning? Utfordringen er:

- Hvordan sikre riktig nivå på undervisningen (hvordan treffe elevene hjemme)?
- Hvordan lette læringen?
- Hvordan sikre varig kunnskap?
- Hvordan undervise store klasser?

Derfor stiller han følgende fire krav til den praktiske undervisningen:

- Elevenes undervisning må være i overenstemmelse med elevenes utviklingsnivå.
- All læring foregår gjennom sansene, induksjon. Visuelle hjelpemidler og erfaring er viktig.
- Man skal gå fra
 - Det spesifikke til det generelle
 - Fra enkelt til vanskelig
 - Fra det kjente til det ukjente
- Læringen må ha et fokus, ikke for mange emner på en gang
- Man må bruke god tid og riktig med tid, og arbeide systematisk

PANSOFI, KLIMAKRISE, ANTROPOSENE OG NOU

De didaktiske elementene høres nok kjente ut for dagens pedagoger. Det er også noe av utfordringen knyttet til Comenius sin pansofi. Hans pedagogikk og metode er lett å ta for gitt, og vi kan lett hevde at hans målsetning fremstår som utopisk. Utdanning som en måte for mennesket å bli et virkelig menneske på er også vår utfordring, og hans ambisjoner om fullkommen frihet, enhet og fred kan virke ikke bare uoppnåelige, men kanskje til dels ikke så ønskelige? Universalismen står ikke like sterkt i dag som den har gjort.

Men hans anliggende står fast, og vi skal ikke undervurdere konteksten hans pansofisme ble skapt. Der Comenius levde i en tid med store omveltninger, opplever vi også omveltninger større enn vi kunne forestille oss for bare noen år siden. Pansofien ble til som en reaksjon på uoverstigelige utfordringer. Hvis vi skulle starte folkehøgskolen på nytt, i lys av *dagens utfordringer*, hvor modernismen, demokrati, må ses i lys av imperialismen og liberalismen, hva slags utdanningssyn skulle prege den - og hvordan skulle vi utformet den i møte med nåtidens utfor-

dringer? Skal vi på samme måte som Comenius arbeide med å forbedre mennesket for på den måten forbedre alt? Må vi ikke da ta et oppgjør med det som nå er og som viser seg å ha store huller, slik Pankaj Mishra hevder i sin kritikk av den vestlige samtidshistorien, *Age of Anger, fra 2017*? Hvilke hull skal folkehøgskolen fylle, og hva skal vi fylle den med? Spørsmålet blir spesielt interessant nå når vi skal inn i en ny NOU - prosess, hvor det ligger i kortene at folkehøgskolene skal bli en del av statens system for å løse konkrete politiske utfordringer. Skal ikke folkehøgskolen være *mer* enn det?

Det har vært mye skrevet om at vi er inne i den antroposene tidsalder, den første tidsepoke i jordens geologiske historie hvor menneskets aktiviteter har vært den dominerende årsaken til endring av miljø og klima. Når Comenius sier at vi må adlyde naturens lover hvis vi skal kontrollere den, blir det pansofiske perspektivet svært aktuelt igjen.

Alt dette får meg til å lure på: Hvis vi skulle ha startet folkehøgskolen i dag under vår tids omveltninger, hva skulle vi da ha skapt?

mer enn ord

Fotografier interesserer meg egentlig ikke så mye- de er små, flate og rare, Men gi meg litt av tiden din- så skal du få litt av oppmerksomheten min. P

Foto: Even Hugdal, Surnadal vinter 2020

HARDANGER FOLKEHØGSKULE:

C O S P L A Y

– EIN TULLETE UTKLEDNINGSLEIK ELLER SERIØS HANDVERKSOPPLÆRING?

KVA ER COSPLAY?

Cosplay er ein hobby der ein kler seg i seg kostymer av karakterer frå popkultur eller eige design. Cosplayarane møtes også på arrangement og conventions (cons) for å «sjå og bli sett», ha det sosialt i lag, gå catwalk og vise kostymene sine eller konkurrere. Dei fleste land har slike arrangement og konkurransane finns på alle plan; NM, EM og VM.

KVA GJER VI PÅ LINJA?

På Hardanger Folkehøgskule fokuserer vi på å konstruere cosplay (kostymer) frå botnen av.

Elevane får lage egne kostymer av sine favorittkarakterar. «Lær deg å bruke varierte materialer, gode håndverksteknikkar og bring dine heltar til liv!» som det står i linjeteksten vår.

Elevane får grunnopplæring i søm og termoplastiske materiale som EVA-foam og worbla.

Tre, skinn og lær blir også brukt til kostymer og props (tilleggsutstyr). Andre tema er parykkstyling og ulike former for sminke, lyseffektar i klær, fotoshoot, performance art og har dramaøvelsar for å kunne «gå i rollene» på catwalk og scene.

Vi har kjende cosplayarar som gjestelærarar og legg vekt på at elevane blir kjent med gode folk frå det norske cosplaymiljøet. Vi er to lærarar; underteikna som er «god gammaldags formingslærar» og cosplayer/lektor i forming Eivind Mortensen. I år har vi også hatt med oss makeupartist

og cosplayer Trine Pedersen. Det er etter mi meining heilt nødvendig at vi har lærarar som er aktiv utøvande innan cosplay for å kunne gje elevane det dei treng i dette faget.

KAN COSPLAY BLI GOD FOLKEHØGSKULE?

Ja!!

Det er formingsfagleg fargerikt med stor variasjon i materialer og handverksteknikkar.

Faget oppfordrar til aktiv problemløysing og målretta veg mot eit konkret produkt. Faget gjev eigen kreativ prosess og meistringsfølelse.

Som formingslærar har eg ofte før streva med å motivere elevane til å lære seg tradisjonelle handverksteknikkar. I cosplaymiljøet er det «prestisje» å kunne produsere cosplayet sitt sjølv, altså sy eller utforme kostymene. Det er ein stor motivasjon i dette.

Det er flott å sjå kor mykje elevane veks når dei får til å lage eit cosplay dei har drøymt om.

Mange i cosplaymiljøet er introverte. Dei har behov for tryggleik og ro, men treng også å øve på å vera sosiale. Folkehøgskuleåret blir difor ei flott anledning til å sosialisere seg og trene på å takle sosiale situasjonar.

Vårt tilbod skal passe for alle, dvs både dei med og utan erfaring. Dei som kan mykje hjelper ofte dei som er nybyrjarar og dette gjer faget inkluderande.

KOR MYKJE FÅR ELEVANE SJØLVE BESTEMME?

Vi lærarane har laga hovudmål og rammer for linjeinnhaldet. Elevane får sjølv bestemme kva dei vil lage, ut frå «rimelegheitens grenser» og lagar individuelle planar for prosessen sin.

Dei er med på å bestemme organisering i det daglege, kva samarbeidsprosjekt vi kan ha, spesielle teknikkar dei vil lære meir om eller kva arrangement vi skal dra på. Elevane deltek også i evaluering av kvarandre sine arbeid. Når vi skal lære bort grunnteknikkar har vi fellesgjennomgang og elevane lagar «prøvelappar».

DAGLEGE GLEDER OG UTFORDRINGER.

Vi fokuserer på elevens prosess og prøvar å hjelpe slik at det passar best for kvar enkelt. Mange er sjølvgåande, har mykje ferdighetar og motivasjon medan andre slit med dette.

Det kan ofte vera vanskeleg å få nok tid til den som slit, sidan det som regel alltid er fleire som ventar for å få hjelp.

Mange har hatt dårlege opplevsar i tidlegare skulegang, og vi må prøve å bygge opp igjen sjølvttillit. Vi prøvar å verdsette delmål i prosessen og motiverer elevane til å øve på ting dei treng: å bli meire nøyaktig eller å slakke litt på krava avhengig av det dei har behov for.

Å hjelpe ein elev er ein flott arena for «den gode samtala» over eit arbeid. Vi strebar etter å få tid og ro til at alle skal bli sett, få «oppbacking» og nok hjelp til å få gode resultat.

PASSAR COSPLAY INN I HARDANGER FOLKEHØGSKULE SINE KJERNEVERDIAR?

Vi prøvar å «bake inn» skulens verdier i det vi held på med og her er nokre eksempel:

FELLESSKAP:

Mange som kjem til cosplaylinja har gått mykje aleine i oppveksten pga «sære eller uvanlege» interesser, og har sakna det gode fellesskapet. Cosplaymiljøet er en god arena for dei som har hatt det vanskeleg eller følt seg annleis for her kan dei finne «sine folk».

På vår skule har vi eit stor spennvidde i linjefaga. For elevar som har vore litt utanfor i tidlegare skulegang er det ekstra godt å sjå at dei også kan bli integrerte med elevar frå andre klasser. Det skjer ved hjelp av tverrfaglege opplegg, sosialt samvær eller generelt i dagleglivet på skulen.

Det er kjekt når elevar frå andre linjer vil bli med å prøve cosplay, gå catwalk saman med klassa eller kjem på besøk i klasseromma for å vera sosiale på fritida.

ENGASJEMENT:

Som før nevnt har cosplayerane eit eige engasjement for sitt fag, og vi lærarane kan nytte godt av det. Elevane blir oppfordra til å vise interesse og oppmuntre kvarandre, noko som er bra når dei jobbar så mykje individuelt. Vi jobbar òg for at dette engasjementet skal utvikle seg innan bærekraft, omsorg for kvarandre, å vera positive og opne for andre fag og opplegg på skulen.

MARI LID

Lærer på cosplaylinja kombinert med stilling som ass.rektor.

Er utdanna faglærer i forming med tilleggsgutdannelse i søm og grafisk design.

RESPEKT:

Vi har ei stor klasse med mange ulike elevar som skal dele verkstad og utstyr, og trenar på å ha respekt for andre sine behov. Det kan vera å halde orden, sørge for arbeidsro og dele på utstyr.

Sosial rettferd er noko som står i stort fokus i det internasjonale cosplaymiljøet.

Alle er velkomne uavhengig av religiøs tilknytning, seksuell legning eller politisk syn.

Empati og forståelse er sterkt verdsatt.

BÆREKRAFTIGE LINJETURAR; VALGETS KVALER...

Vi deltek på ulike arrangement i Norge og det er svært viktig for motivasjonen til å lage kostymene at dei kan få visast fram for andre. Covid-19 har sjølvsagt gjort til at alt vart avlyst dette skuleåret, men vi håpar på betre tider og reiser kollektivt innlands til desse arrangementa.

Så er det langturen vår til Japan...

Eg ser på denne turen som viktig for linja, eit perfekt reisemål til «cosplayens vogge» med alt det inneber. Vi ser på turen som en «dannelsesreise» og legg vekt på at elevane skal lære mykje om Japan før turen startar, spesielt om «skikk og bruk» og japansk kultur.

I ei tid der vi helst skal unngå lengre flyreiser er det eit dilemma å halde fram med tilbodet.

Føreløpig ser vi turen så god og viktig at vi lar den stå på programmet. Covid-19 vil uansett regulere moglegheiten for å reise, så vi får finne gode alternativ om det trengs.

Til sist vil eg seie at eg er ein lukkeleg cosplaylærer som stortrivs med å få bidra til at elevane våre skal få eit utviklande og spennande skuleår. Eg ser at elevane får mykje positivt og konstruktivt ut av eit skuleår der dei kan vera fri til å bringe sine heltar til liv!

Tekst og foto:

Mari Lid, lærar på cosplaylinja

FOLKEHØGSKOLEN SKAPER TRYGGE OG UTVIKLENDE YTRINGSROM:

FRIROMMET INTRODUSERES MED NY DEBATTFORM I NORGE

Samfunnet er komplekst og fullt av dilemma som kan virke lammende på politisk engasjement. Undersøkelser viser blant annet at ungdom i Norge kan mye om demokrati, men bruker det forholdsvis lite. Ni frilynte folkehøgskoler går nå foran, og introduserer Frirommet og kursen i å lede friomsdebatter som ny debattform i Norge.

Frirommet er navnet på et initiativ utviklet av de frie skoler i Danmark, og nå frilynt folkehøgskole i Norge. Målet er å bedre den offentlige samtalen og skape trygge ytringsrom, der det er rom for refleksjon rundt dilemma, tvil og mulige løsninger. Slik håper Frirommet å styrke unges selvillit, engasjement og mot til å delta, og øke troen på at det nytter å være demokratisk aktive for et bedre og bærekraftig samfunn.

For å virkeliggjøre visjonen har Frirommet utviklet en ny debattform. Friomsdebatten utvider den mer tradisjonelle formen for debatt. I samsvar med folkehøgskolens vektlegging av den likeverdige samtalen, inkluderer friomsdebatten en refleksjonsfase, og ikke minst en dialogfase, i siste av tre runder. I friomsdebatten er man ikke redd for å synliggjøre frontene i en konflikt. Men disse er kun utgangspunkt for refleksjon over tvil og dilemmaer hos debattantene, og for å søke initiativer til det felles beste gjennom dialog med elever og publikum ellers.

BEDRE UNGDOMSPOLITIKERDEBATTER PÅ SKOLENE

Friomsdebatten styrker den demokratiske samtalen mellom ungdom og andre borgere og meningsdannere, slik at vi alle blir klokere, og får et bedre grunnlag for å kunne delta og ta ansvar gjennom de valg og handlinger vi gjør. Kanskje de tradisjonelle skoledebattene mellom ungdomspolitikere kan komme ut av en heller liten informativ og sterkt gjentakende form, med rutinemessig pukking på standpunkter og innøvde morsomme argumenter? I tillegg er friomsdebatten et virkningsfullt og inspirerende pedagogisk verktøy som kan brukes i mange andre sammenhenger.

Samtidig som friomsdebatten utfordrer de tradisjonelle rammenes for debatt, er det et viktig poeng at den skal ledes av vanlige folk, og ikke av for eksempel journalister eller andre eksperter.

Kurset i Frirommets debattmodell vil gjøre deltakerne til debattpiloter. Kurset setter de i stand til å planlegge og gjennomføre friomsdebatter på skolen og i lokalsamfunnet.

Prosjektet er inspirert av, og samarbeider, med det danske Frirommet. De ni pilotskolene er Buskerud, Evje, Fana, Lofoten, Namdals, Nordmøre, Romerike, Sund og Torshus folkehøgskoler.

Kurs holdes på under Folkehøgskoleuka på Fana folkehøgskole 11. – 12. august.

www.frirommet.no

Øyvind Brandt

Skaper større takhøyde med drag og teater

*Folkehøgskolen er det perfekte stedet å reflektere
over identitet og for å utfordre kjønnsnormer, mener
Jens Martin Hartvedt Arvesen og Ane Tresselt Justvik.*

Jens Martin Hartvedt Arvesen har aldri gått på folkehøgskole, men han har vært på Skeiv Ungdoms sommerleir på Skjeberg så mange ganger at han mener det må kvalifisere. Det var også på Buskerud folkehøgskoles første pridearrangement i 2019, at danseren og dragartisten fikk ideen om å lage en egen linje for drag. En idé Arbeiderbevegelsens folkehøgskole syntes var så god at de kastet seg rundt i mai og gjorde full makeover på teaterlinjen – med Hartvedt Arvesen som linjelærer.

Folkehøgskole og drag er en god match, mener han.

Jeg synes formatet passer veldig bra, fordi man har miljøet rundt seg og kan snakke med klassekameratene sine, reise og få tid til å komme i kontakt med ulike sider av seg selv.

Tross økte arbeidsmuligheter for drag-artisten på festivaler og show, finnes det i dag ingen organisert utdanning inne drag. De fleste opparbeider seg erfaring gjennom opptredener og konkurranser og får hjelp fra andre i miljøet. Dermed er linjen et nytt bidrag, og Arvesen har fått mange positive tilbakemeldinger.

MANGE TYPER DRAG

Drag assosieres ofte med menn som kler seg ut som kvinner – drag queens – men Hartvedt Arvesen understreker at kunstformen favner bredere og at mange nok vil bli overrasket over hva drag kan være.

I dag er det en felles bevissthet om at drag rommer mye. Det er et kunstmedie som handler om kjønnskreativitet utover den binære transformasjonen fra mann til kvinne eller kvinne til mann.

På samme måte skal linjen, som har fått navnet «Drag - Kings, Queens og Queers», unngå å putte folk i bokser. Hartvedt Arvesen håper mennesker med ulik bakgrunn, erfaring og perspektiver vil søke.

Alle er velkomne: alle kjønn og alle drag. Jeg driver jo for eksempel med ikke-binær-drag. Så når jeg går i drag oppfyller jeg verken «kvinne» eller «mann», men er noe annet, ingen av delene eller begge på samme tid.

MOTKULTUR OG KAMP

Mens folk flest kanskje har mest kjennskap til de mer kommersielle konkurransene og TV-program som *RuPaul's Drag Race*, er det spesielt motkulturen ved drag som har tiltalt Hartvedt Arvesen.

Dermed er det heller ikke feil at linjen har landet hos Arbeiderbevegelsens folkehøgskole.

Arbeiderbevegelsen har tradisjonelt sett vært støttende til LHBT-rettigheter. Og slik de har måttet ta en kamp mot en annen klasse, er drag også en kamp for å synliggjøre det skeive, som en slags klassekamp mot det heteronormative og ikke-skeiv kultur.

Draghistorie og politikk, samt kunnskap og samtale om ulike former for drag blir en naturlig del av undervisningen. I tillegg skal elevene jobbe med å lage kostymer, sminke, øve på opptredener og lage dragshow sammen. Hver enkelt elev vil utvikle seg gjennom erfaring på gulvet, med show og i samspill og samtale med medelevene, håper den nye læreren.

Lærer på Romerike folkehøgskole - Ane Tresselt Justvik

HVA ER FEMININT OG HVORFOR?

Hartvedt Arvesens tanker om pedagogisk prosess, er nok heller ikke ukjent for Ane Tresselt Justvik ved Romerike folkehøgskole. I vår har teaterlæreren utfordret elevene sine på spørsmål knyttet til identitet.

Idéen til teaterprosjektet sprang ut fra en artikkel skrevet av legen Kaveh Rashidi med tittelen «Menn, kvinner og alt imellom»

Jeg leste reaksjonene på saken og syntes at det var interessant å utforske og samtale om med ungdom. Hva tenker de om begreper som maskulinitet, femininitet, kjønnsbiologi, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og kjønnsroller?

Justvik inviterte elevene sine til å ta med seg en gjenstand hjem fra juleferie som de mente uttrykte noe feminint og noe maskulint ved dem selv.

De kom tilbake med mange forskjellige gjenstander, tanker og refleksjoner. Det startet en samtale om hva femininitet og maskulinitet er. Det gjorde at vi kom inn på kjønn, siden disse begrepene er så nært knyttet til å være kvinne, mann eller noe imellom.

Diskusjonene var starten på en såkalt «devised»-prosess, der man jobber fra idé til forestilling. Klassen diskuterte temaer knyttet til identitet i over en uke, og ble introdusert for ulike kulturinntrykk der folk bryter med kjønnsnormer. Basert på samtalen intervjuet de medelever og kjente om identitetsspørsmål. Svarene ble fremført i gruppen og brukt til å utvikle karakter til forestillingen.

Klassen jobbet også fysisk med temaet, gjennom teaterformen «Viewpoints», hvor de utforsket hvordan femininitet og maskulinitet ser ut i bevegelse. Prosessen resulterte i forestillingen «Identitet», der elevene blant annet fremførte selvskrivne tekster om forventninger knyttet til kjønn.

Jens Martin Arvesen har en master i dans, er en av grunnleggerne av draggruppa Princessilicious og går under navnet Cassie Brødskiye som dragartist. Foto: Karina Rønning

ORDFORKLARING:

Drag: Å drive med drag vil si å ikle seg et kjønnsuttrykk som tradisjonelt forbindes med et annet kjønn enn det en er. Til forskjell fra transvestisme, er drag et show. For eksempel skaper gjerne mannlige dragartister et hyperfemint uttrykk med sminke, glitter, høye hæler, satire, sang og dans. Drag er en kunstform som springer ut av en radikal undergrunnskultur, men som også har mer kommersielle uttrykk.

Skeiv: En samlebetegnelse for seksuelle orienteringer, kjønnsuttrykk og kjønnsidentitet som bryter med samfunnets forventninger. Homofil, lesbisk, bifil, aseksuell og trans er eksempler på identiteter som favnes av ordet.

LHBT: Forkortelse for lesbisk, homofil, bifil og trans. Noen bruker også lengre forkortelser som LHBTQIA+ som inkluderer skeiv/queer, intersex, aseksuell med flere.

Kilder: Jens Martin Arvesen, skeivungdom.no og sml.sn.no

KAN SKAPE ROM FOR MANGFOLD

Folkehøgskole på sitt beste er et sted der unge mennesker utvikler egen identitet og blir tryggere i et inkluderende miljø.

Både Justvik og Hartvedt Arvesen håper at samtaler rundt kjønnsidentitet og -uttrykk kan være med å heve takhøyden i folkehøgskolen.

- Det er høy aksept for forskjellige mennesker i drag. Kanskje kan linja bidra til at de som kommer fra mer konservative miljøer eller ikke har møtt så mange ulike mennesker, vil få nye opplevelser å ta stilling til, tenker Hartvedt Arvesen.

Samtidig har folkehøgskolene en vei å gå når det gjelder kunnskap om LHBT og det å skape et trygt miljø for skeive. Derfor er begge fornøyd med at frilynt folkehøgskole i år tar et tydelig standpunkt som offisiell alliert av Oslo Pride, spesielt med tanke på at enkelte kristne eierorganisasjoner fortsatt ikke ønsker å ansette skeive.

- Trygge voksenpersoner med kompetanse om LHBT-spørsmål er viktig for å skape et åpent miljø, mener Hartvedt Arvesen:

Det å inkludere skeive lærere inn i staben hjelper, fordi man får et miljø i kollegiet og en kultur rundt det å snakke om skeive problemstillinger, på en annen måte enn når de ansatte ikke sitter på erfaringene selv.

- At folkehøgskolene skal være bevisste på hvordan de som ansatte tar imot alle typer elever, er viktig, mener Justvik.

På Romerike er det høyt under taket og det er kjempegodt. Sann håper jeg virkelig at det skal være på alle skoler. Folkehøgskolen er et så viktig sted om du kommer fra et trangt miljø og har holdt igjen. Da er det ingenting som er bedre enn å komme til ansatte og et miljø som tar deg imot med åpne armer og lar deg få være den du er.

VIKTIG PROSESS

Responsen på forestillingen fra resten av elevgruppen var god og har skapt fine refleksjoner i kullet.

Det var veldig mange som ble ordentlig berørt av forestillingen, og det var flere som ga tilbakemelding om at de skulle ønske at alle klassene hadde slike samtaler.

For Justvik var prosessen vel så viktig som fremføringen.

Jeg opplevde en utvikling hos elevene i løpet av perioden. For noen var det krevende å gå inn i denne tematikken, fordi man blir konfrontert med egne meninger, holdninger og samtaler man nødvendigvis ikke har reflektert så mye over. Samtidig var det flere som opplevde at de følte seg tryggere i egen kropp i etterkant. Det å utforske stereotypier, for så å bryte med dem, gjorde noe med dem.

Justvik håper å fortsette å jobbe med tematikken, som hun opplever som viktig i arbeidet med ungdom.

Jeg har selv gått på folkehøgskole og vet hvor mye som skjer i løpet av det året. Det var faktisk på folkehøgskole jeg kom ordentlig ut som skeiv selv. Og jeg brenner virkelig for at ungdom skal kunne kjenne seg trygge til å være den de er og uttrykke det som kjennes riktig for dem, uavhengig av andres forventninger.

Foto: Ine Kupaen Sætre

Osmine Austbø (56) har ledet kjøkkenet på Voss folkehøgskule i 25 år – siden 1996. God mat betyr god helse og høy trivsel, understreker hun.

Foto: Kjøkkengjengen – f.v. Mariann Almeland, Osmine Austbø og Irene Veka.

Av Øyvind Krabberød

Osmine er godt skodd for oppgaven. Selv gikk hun på folkehøgskole og hadde læretiden som kokk i skoleslaget. Hun har utdanning som kostholdsøkonom fra høgskolen på Stabekk og i heimkunnskap fra lærerhøgskole.

Kjøkkenlederen er opptatt av å servere sunn mat, men også mat som elevene liker. Etter et år på Voss skal de også ha fått med seg tradisjonell mat fra området som de kanskje ikke kjenner til fra før. Smalahoved serveres, og elevene er med på preparering. Supanesoppe er en annen tradisjonsrik rett. I supanesoppa er det flatbrødbitar med kjøttkraft, vossakorv, bacon og det som er til overs fra slaktning. Den lages med og utan poteter, og ble nok mye brukt tidligere, om våren når potetlageret begynte å bli tomt.

Selv om Voss ligger et stykke inn i landet får de tak i helt fersk fisk. Men fisk står på bordet bare 1-2 ganger i uka. De frisker opp fiskemåltidene med urtdressinger og sauser, men ikke alle elevene er fortrolige med fisk. Det går også i fiskegrateng og panert fisk. – Laks er nok det som står høyest i kurs hos elevene, sier Osmine.

Veldig mye av maten lages fra bunnen av, det er lite Toro. Nærmere 90 prosent av brødmaten er hjemmebakt, og knekkebrød produserer de også selv. Lunsj serveres to ganger i uka. Mange linjer er ute på tur – så da er det matpakke som også gjelder på skolen.

Det er lite innkjøp fra lokale produsenter. De kjøpte fra en økologisk bonde i nabolaget, men det ble i dyreste laget. Men alt mel kjøper de økologisk og også en del annet, fra Norganic. Kaffen er Fairtrade. Menyen settes ofte opp etter tilbud fra leverandører. Kostøret ved skolen er rundt 60 kroner, som må sies å være veldig bra. Ren vegetarmiddag kjører de hver 14. dag.

På kjøkkenet har de tre årsverk – ved skolen som hadde 110 elever det siste året.

Kjøkkenlederen er opptatt av å ha så lite avfall som mulig. Rester brukes opp i stor grad opp. Det er svært lite som kastes.

Alle middager serveres i buffet. I år er det bare en veganer og en vegetarianer, mens tre av elevene har glutenallergi eller må ha melkefri diett. De tar ikke ekstra betalt for dem som må ha spesialmat.

OSMINE ER OPPTATT AV ELEVENE.

– Elevene er veldig hyggelige og takknemlige, det er veldig godt. Og vi prøver å gi noe tilbake og har god kontakt med elevene. Vi slår gjerne av en prat med elevene, sier hun.

Den erfarne kjøkkenlederen kommer fra Tysvær, Haugalandet ved Haugesund. – Jeg er glad i å bruke naturen rundt Voss på fritida, og så har vi jo Vangsvatnet, som gjør savnet av saltvann mindre, smiler kjøkkenlederen som har folkehøgskole i årene.

GLUTENFRIE RUNDSTYKKER

2 pk Semper glutenfri mix	2 pk gjær
1 pk Semper mix med fiber	1,5 dl nøytral olje
2 dl glutenfrie havregryn	1 ss fiberhusk
1 dl gresskarkjerner	Ca 15 dl vatn
1 dl solsikkekjerner	

Havregryn, gresskarkjerner og solsikkekjerner males i foodprocessor til mjøl. Fiberhusk bløytes i ein del av vatnet i ca. 10 min. Lunk væska til 37 grader. Alt blandes godt i kjøkkenmaskin. Deigen skal vera som ei tjukk røre.

Sprøytes ut med sprøytepose til rundstykker, pølsebrød eller hamburgerbrød. Ha på sesamfrø, valmuefrø eller det du ynskjer. Steikes på 180 grader i ca 10 min.

GLUTENFRITT BRØD

2 pk Semper mix med fiber	1 dl solsikkekjerner
1 pk Semper mix	1 dl glutenfri havre
1 pk gjær	Ca 15 dl lunka vatn
1,5 dl nøytral olje	1 ts salt
1 dl linfrø	

Alt blandes godt i kjøkkenmaskin, has i 3 smurte former. Heves til dobbel størrelse.

Steikes på 180 grader i 30 min.

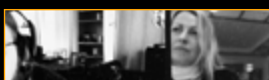

PÅ NETT:

LANDSMØTET I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET VALGTE NY LEDER

Landsmøtet i Folkehøgskoleforbundet skulle samle frilynt folkehøgskole på Sogndal folkehøgskule fra 31. mai til 2. juni. Pandemien la en stopper for det, og alternativet ble landsmøte på nett – 1. juni. De 60 delegatene valgte Einar Opsvik til ny leder.

Det ble et nett-landsmøte på Zoom denne gangen.

Landsmøtet fulgte valgnemda og gjorde følgende vedtak:

Styret i Folkehøgskoleforbundet

Leder- Einar Opsvik, Møre folkehøgskule, **Ny**

Styremedlemmer

Kristin Smith, Ringerike, gjenvalg
Ronnie Mag Larsen, Follo, gjenvalg,
Marianne Amundsen, Agder, gjenvalg
Mariann Aaland, Buskerud, **Ny**
Vara

1. Line Cecilie Tirslaug, Trøndertun, gjenvalg
2. Frida Isungset, Sogndal, **Ny**
3. Kjetil Hallre, Ringerike folkehøgskole, **Ny**

Praktisk Utvalg

Edvard Stordahl, Lofoten, kjøkkensjef, gjenvalg
Helge Lund, Sogndal, driftsteknisk ansvarlig, gjenvalg
Kristin Rørhus, Elverum, internatleder, **Ny**
Mona Danielsen, Pasvik, kontorleder, **Ny**

Lærerutvalg

Monica Jakobsen, Harstad, gjenvalg
Kristian Wessel Finstad, Elverum, gjenvalg
Finn I Birkeland, Åsane, **Ny**
Inger Olin Oppedal, Fana, **Ny**

Skoleutviklingsutvalg

Tor-Erik Moen, Møre, lærer, gjenvalg
Tove Ertsås, Namdals, lærer, gjenvalg

Valgnemnda

Astrid Moen, Sund, assisterende rektor
Dan Skjæveland, Skogn, lærer
Haldis Brubæk, Romerike, rektor

På landsmøtet: Øyvind Krabberød

Forbundsleder Live Hokstad tok ikke gjenvalg, hun ga seg etter to år i rollen. Valgnemda innstilte på to lederkandidater - Einar Opsvik (61), rektor ved Møre folkehøgskule, og Kristian Lund Silseth (60), rektor på Nordmøre folkehøgskule. Begge med lang fartstid i skoleslaget og begge med erfaringer fra ulike verv i Folkehøgskoleforbundet gjennom mange år.

Det var et nedstrippet og komprimert landsmøte som ble arrangert på Zoom nettplattform. Styret og staben var samlet i Brugata 19 i Oslo – Folkehøgskolekon-toret. Et nytt Idé- og prinsippprogram skulle vedtas på møtet, men vil bli be-handlet i et ekstraordinært landsmøte. Sogndal folkehøgskule er spurt om å ar-rangere dette, enten det blir et ekstra landsmøte i 2021/2022 (kan også bli digi-talt) eller ordinært i 2023.

Det var i overkant av 70 deltakere på det digitale landsmøtet, og 60 delegater. Ut av styret gikk nestleder Ingvar Øydvin etter

fire år, Kristin Bjørke som har vært 2. vara gikk ut etter to år. Rektor ved Buskerud folkehøgskule, Mariann Aaland, ble valgt inn som nytt styremedlem, mens Kjetil Hallre, lærer på Ringerike folkehøgskule, ble valgt inn som 3. vara. Vararepresentan-tene møter fast på styremøtene.

Det var 28 skoler representert på lands-møtet og fem gjester – blant annet fra Finland, Sverige og Utdanningsforbundet.

Komiker, skuespiller og revyartist – Jo-nas Rønning, var utfordret til å holde den tradisjonelle «kveik»-talen. Med sitt skrå-blikk på folkehøgskolen var det mange smilende landsmøtedeltakere å se på skjermen.

Utenom de faste landsmøtesakene var det innlegg av Maja Lie Opdahl fra Unge funksjonshemmede, mens Frida Isungset fra Sogndal folkehøgskule fortalte om sin ferske masteroppgave; *Undervisning for bærekraftig utvikling*.

Ti minutter var også satt av til program-

posten *Speakers corner*, der deltakerne fikk to minutter til å dele en sak som de var engasjert i. Her var det innlegg om å reise hjem og verve flere medlemmer til Folke-høgskoleforbundet, om å si nei til valgfrie studieturer, oppfordring til mer samarbeid på folkehøgskolene, om ikke å gi opp kampen for kortkursene og påminnelse om at pedagogikk er det sentrale i folke-høgskolen – for å nå våre dannelsmål. Fine og inspirerende innlegg.

Det var en nedtur at ikke det var mulig å få til et ordinært og fysisk landsmøte på Sogndal folkehøgskule som planlagt. Men alternativet på nett ble godt og ganske så sømløst gjennomført.

Møtet ble avsluttet med gaveoverrekkel-ser til avtroppende leder Live Hokstad og nestleder Ingvar Øydvin for flott innsats for Folkehøgskoleforbundet.

Øyvind Krabberød

○○○
1
×

Live Hokstad ble takket av som leder i Folkehøgskoleforbundet, hun går nå tilbake som rektor på Toten folkehøgskole.

○○○
2
×

Einar Opsvik, rektor på Møre folkehøgskule, ble valgt til ny leder i Folkehøgskoleforbundet for de kommende to år.

○○○
3
×

Avgående styre: F.v. Einar Opsvik, Marianne Amundsen, Ingvar Øydvin, Live Hokstad, Line C. Tirslaug, Ronnie MAG Larsen og Kristin Smith.

○○○
4
×

Ingvar Øydvin har vært nestleder i forbundet, han gikk ut av styret etter fire år.

○○○
5 06 6
×

Landsmøtelunsj – styret og staben, Brugata 19.

Jonas Rønning holdt «kveik»-talen.

○○○
7
×

Styremedlem Kristin Smith, Ringerike folkehøgskole, tok gjenvalg og starter på sin tredje periode.

○○○
8
×

Sikker møteledelse av generalsekretær Angelina Christiansen.

○○○
9
×

Innlegg av Maja Lie Opdahl fra Unge funksjonshemmede.

○○○
10
×

Kristin Bjørke fra Sund folkehøgskole i aksjon under Speakers corner. Hun sa et tydelig nei til valgfrie studieturer.

Folk ehøgskole

Forbundsleder Live Hokstads tale til landsmøtet:

Kjære Landsmøte

Det er to begreper fra Grundtvig som for meg omfavner folkehøgskoleideen. Det er «levende vekselvirkning» hvor samtalen er det bærende prinsipp, og hvor lærere og elever er likeverdige deltakere i samtalen. Og det er «historisk poetisk», det at mennesket ikke kan forstå seg selv uten å se seg i den historiske sammenheng, som man selv inngår i. Selv om Grundtvig nok trakk fram læreren, tenker jeg at alle ansatte i folkehøgskolen er med i denne viktige samtalen med elevene.

I januar 2020 bestemte styret i Folkehøgskoleforbundet seg for at «Folk ehøgskole for alle» skulle være tema for landsmøtet i 2021. Et tema som favner vidt og bredt. Folkehøgskole for alle uavhengig av økonomi, folkehøgskole for alle uavhengig av bakgrunn, og folkehøgskole for alle uavhengig av funksjonsevne og en folkehøgskole for alle ansatte. En folkehøgskole der bakgrunn ikke skal ha noe å si, en skole tuftet på humanisme, raushet og mangfold. I prinsippprogrammet vårt sier vi at Folkehøgskoleforbundet skal arbeide for å gjøre folkehøgskolen tilgjengelig for alle. Det er viktig for dannelsesperspektivet at elever på folkehøgskole møter en mangfoldig gruppe medelever.

Rapporten fra Unge funksjonshemmede, som dere skal få høre mer fra i dag, viser at vi ikke greier å møte alle ungdommer som ønsker å gå på folkehøgskole. Samtidig viste starten av pandemien at vi skiller mer på ansattegrupper i folkehøgskolen, enn det vi liker å tro at vi gjør.

ELEVER MED FUNKSJONSNEDESETTELSE

I rapporten «Folk ehøgskole, et år for alle?» som ble utarbeidet av Unge funksjonshemmede høsten 2019, ser vi at ungdom med funksjonsnedsettelser ofte opplever at de blir diskriminert i forhold til å kunne velge den folkehøgskolen den enkelte ønsker å gå på. Vi har gode tilrettelagte folkehøgskoler, men ungdommene vil også ha mulighet til å velge blant alle folkehøgskolene.

Gjennom rapporten fra Unge funksjonshemmede var det ungdom med funksjonsnedsettelser som fortalte om sine utfordringer i forhold til å søke folkehøgskole, en opplevelse av at de fikk få valg, og at skolene ga tilbakemelding på at det var utfordrende å legge til rette for ulike funksjonsnedsettelser. Dette mener jeg at vi må gjøre noe med. Lytt til den som har skoen på, og se om det er mulig å få til på din skole.

ØKONOMI

Det begynner å bli dyrt å gå på folkehøgskole. Selv på de billigste folkehøgskolene må elevene ha litt mer enn studielån for å klare seg gjennom året. For mange potensielle elever er det en utfordring at de fleste linjene på folkehøgskole koster mer enn det elevene får i studielån.

I et bærekraftsperspektiv hvor skolene legger opp til å reise mindre, bør dette være mulig å ha linjer som koster mindre. For ser vi på kostnadene ved gå på folkehøgskole, er det nettopp reisene som trekker prisene opp. Det er allerede frilynte skoler som har det som et uttalt mål å alltid tilby minst en linje som ikke koster mer enn studielånet, kanskje det kan bli flere? Krav om innbetaling av store beløp før studiestøtten kommer kan også være en hindring for mange, noen ganger er det kun en faktureringsrutine som betyr om en elev får mulighet til å gå på folkehøgskole, eller ikke.

MINORITETSUNGDOM

Det er færre ungdommer med minoritetsbakgrunn i skoleslaget vårt enn det befolknings sammensetningen skulle tilsi. Folkehøgskole er et særnordisk fenomen, så vi må arbeide for at de som ikke kjennet til skoleslaget fra før, får et riktig bilde av hva vi representerer i samfunnet. Det motsatte av å inkludere er ikke alltid å ekskludere, folkehøgskolene har lenge hatt et ønske om at disse ungdommene skal oppdage oss.

Skole for alle

ANSATTE

I frilynt folkehøgskole møtes mennesker uavhengig av livssyn, etnisitet, legning, kjønn, alder, politiske holdninger, sosioøkonomisk bakgrunn og funksjonsevne. Dette bør også gjelde når folkehøgskolene ansetter nye medarbeidere. Vi bør ha som mål å gjenspeile samfunnet. Når praktisk og pedagogisk ansatte møtes i samme fagforening er det også viktig at vi er likestilte. I oppstarten av pandemien, opplevde mange IKV-ansatte i folkehøgskolene at de ble permittert, og da er det vanskeligere å argumentere for at vi er likestilte. Fra Folkehøgskoleforbundet har vi kjempet for en likhet.

Og nettopp her er jeg opptatt av at alle i folkehøgskolesamfunnet skal oppleve seg likeverdige. Vi har ulike roller, men det er avgjørende at vi alle er med for å skape en god folkehøgskolehverdag.

BÆREKRAFTSVEDTAKET

Det felles bærekraftsvedtaket til alle folkehøgskoleorganisasjonene bygger på Folkehøgskoleforbundet sitt vedtak fra 2019. Nesten alle frilynte folkehøgskoler har fulgt opp og kuttet reisemål fra linjeavn. De frilynte folkehøgskolene bør dyttes mer på for å rapportere til klimaregnskapet, og med dette ser vi også at den begrensede reiseaktiviteten siste skoleår, har effekt på folkehøgskolenes totale klimagassutslipp. Dette er vårt felles ansvar.

Vi ser at det virker, spørsmålet er om vi greier å følge opp utfordringene når pandemien en gang er over. Jeg tror vi kan ta lærdom av det siste året, og i større grad være gode på å drive god skole lokalt.

Det er viktig at vi greier å fortsette å ta ansvar for vårt klimagassavtrykk. Folkehøgskoleforbundets styre har i sin handlingsplan vedtatt at dette skal være gjennomsyrende i all aktivitet i forbundets regi.

DEMOKRATISKE MEDBORGERE - UTDANNING TIL DEMOKRATI

Jeg opptatt av demokrati og elevmedvirkning. Gjennom levende vekselvirkning der elever og lærere/ansatte er likeverdige i samtalen. Ifølge folkehøgskoleloven skal skolene ha elevråd, men ofte blir elevrådene utvidede festkomiteer, heller enn et demokratisk organ på skolen. Styret har sett på måter å styrke elevdemokratiet på og har vært opptatt av demokratisk danning. Det er viktig å styrke demokratiet i folkehøgskolen, for å utvikle elevene til demokratiske medborgere. Hvor viktig jeg faktisk kom til å mene dette er, ble jeg ikke klar over før koronapandemien tok grep.

Når nedstengingen starta ble det opprettet en ad hoc gruppe på facebook for «koronarammede» elever i folkehøgskolen, men denne gruppa hadde ingen direkte kommunikasjon, med organisasjonene i folkehøgskolelandskapet. Gruppa ble startet av en enkelt elev, som selv modererte. Dette ble i høyeste grad udemokratisk, da eleven selv tok stilling til hvem som fikk være med og ikke.

Folkehøgskoleloven gir elevene et stort demokratisk rom, både i form av at det skal være elevråd på alle skoler, samt at det i alle folkehøgskolestyrer skal være en elevrepresentant. Dette gjør at rammene er gode for elevdemokratiet er gode, men for at elevene faktisk skal være demokratiske medborgere er det viktig at de får opplæring om demokrati. Det blir slik vår felles oppgave, -ansatte og elever - å skape dette.

Danningsbegrepet står sterkt i norsk folkehøgskole. Jeg synes at det er interessant å gå tilbake til folkehøgskolens røtter, og N.S.F Grundtvig sine tanker om samspillet mellom elev og lærer. Grundtvig mente at læring utvikles gjennom det levende ord. Elevene skulle tilegne seg kunnskaper de kunne bruke i sitt virkelige liv. Læreren *vet* mer enn eleven, men når det gjelder viten om det som er viktig for et menneskeliv, er elev og lærer likestilte.

Demokratisk danning dreier seg nettopp om evne til deltakelse i organisasjonene eller strengt tatt samfunnet, og vi vil gjennom å gi elevene verktøy til å håndtere deltakelsen, sørge for at elevene blir fullverdige deltakere i et demokrati. Danning kan være uhandgripelig, men dreier seg kanskje om en dypere innsikt. Det gjelder å gi språk til det fremmede, og sørge for at elevene trygges i sin demokratiske deltagelse. Det kan hende at det vil kreve mer av oss som ansatte, men jeg tror at vi som folkehøgskole slik kan være med å være enda bedre til å gjennomføre samfunnsoppdraget vårt.

NOU

I begynnelsen av mai varslet regjeringen at de ville sette ned et offentlig utvalg for å se på folkehøgskolene. En NOU som skal se på hva slags samfunnsoppdrag folkehøgskolene skal ha og hvordan man bør sikre god kvalitet på utdanningene. Det har blitt varslet at folkehøgskolene vil få medlemmer i utvalget, men foreløpig vet vi ikke hvem eller hvor mange. Det er viktig at Folkehøgskoleforbundet og hele folkehøgskolelandskapet er aktivt med i denne prosessen. Vi må favne om den friheten vi har i skoleslaget vårt, og ha som mål at folkehøgskolene fortsatt skal være verdens frieste skoleslag.

Valgt til ny leder i Folkehøgskoleforbundet

Einar Opsvik (61), rektor ved Møre folkehøgskule, ble valgt til ny leder i Folkehøgskoleforbundet på det digitale landsmøtet 1. juni. Opsvik har lang erfaring frå arbeid og ulike roller i skoleslaget – og er svært motivert for å gå inn i rolla som leder.

HVOR LENGE HAR DU ARBEIDET I FOLKEHØGSKOLEN?

Eg har jobba i folkehøgskulen sidan 2004. Dei første 11 åra som inspektør med ca. 50 prosent undervisning. Eg har undervist mest i valfag og fellesfag, og deltatt ein del på undervisning og turar i friluftsliv. Etter eit opphald på tre år då eg var rektor i kulturskulen, kom eg tilbake til folkehøgskulen i 2018 i rolla som rektor.

Arbeidet sentralt i folkehøgskulen har alltid engasjert meg. I fleire år var eg med i det som no heiter «skoleutviklingsutvalget». Her får ein bidra til å gi pedagogikken i folkehøgskulen ei retning. Eg har i to omgangar, i 2013 og i 2021 tatt del i komiteén som har formulert Frilynt folkehøgskule sitt idé- og prinsippprogram. Dette er eit svært spennande og utfordrande arbeid som peiker ut kursen for FHF i fleire år framover. På siste landsmøte vart eg også valt inn som varamedlem i styret for FHF. Dette betyr at ein blir innkalla til alle møte og har talerett. Den retten har eg brukt. I kraft at mitt verv som leiar i rektorlaget har eg også siste året blir medlem i styret for Folkehøgskulerådet. Eg

har elles alltid tatt del i det offentlege ordsiftet med innlegg til bladet «Folkehøgskolen», engasjement på samlingar og kurs i folkehøgskulen sin regi, både i Norge og på den nordiske konferansen.

HVORFOR VIL DU JOBBE I OG FOR FOLKEHØGSKOLEN?

Folkehøgskulelova har gitt vårt skuleslag eit samfunnsoppdrag. Danning og folkeopplysning er viktig for at vi skal stå sterkt som folk, skape læringsglede og halde fast ved våre demokratiske ideal og ordningar. Det er viktig for at vi skal ha eit opplyst folk som står sterkt når vi skal inn i framtida. Dette arbeidet blir verkeleg gjort på den enkelte skule i møtet med den enkelte elev. Dette er eit veldig spennande og ikkje minst meningsfullt arbeid å vere med på. Vi får oppleve den magien som oppstår i læringssituasjonar i kvardagen. Alle som arbeider i folkehøgskulen kan bidra med den læring som skal til for å styrke både den enkelte elev og heile det norske samfunnet.

HVORFOR VIL DU BLI LEDER I FRILYNT FOLKEHØGSKOLE – FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET?

Eg har stor tru på folkehøgskulen, på ideane, filosofien og ikkje minst har eg tru at alle som arbeider på skulane bidrar til at vi er eit pedagogisk alternativ som ingen andre utdanningsinstitusjonar i Norge kan måle seg med. Når vi har hand om 10% av årskulla har vi ein unik sjanse til å bruke skular, fag og aktivitetar for å skape læringsglede og kloke menneske som kan bidra i fellesskapet.

Dette arbeide driv ikkje seg sjølv. Det må leiast med visjonar og målsettingar og det må ha ei retning dersom det skal stå sterk inn i ei framtid som vi ikkje kjenner.

Det er ikkje minst viktig å halde fast ved dei avtalar og ordningar som gjeld for tilsette i folkehøgskulen. Dette er rammer som gjer skuleslaget interessant og tiltrekk seg både lærarar og andre med høg kompetanse.

Dette arbeidet vil eg gjerne ved med på å lede. Eg har sankt mykje kunnskap og mange ulike erfaringar i dei åra eg har jobba i folkehøgskulen, som eg kan dra nytte av. Eg brenn for at vi skal jobbe med pedagogikken og vere ambassadørar for dei humanistiske og demokratiske ideal og haldningar som er vi held høgt og som er vårt felles tankegods.

HVA VIL DU GJØRE FOR Å FÅ MER AKTIVITET PÅ GRASROTA – I LOKALLAGENE?

Det er viktig at FHF er synleg for medlemmene og alle som arbeider i folkehøgskulen. Informasjon kan kombinerast med fysiske møter, kurs deltakinga på alle fellesforum som det blir lagt til rette for.

Skular og medlemmer som har konkrete utfordringar på sine arbeidsplassar skal kjenne at dei har den støtte og hjelp som skaper løysingar i konkrete saker.

FHF skal vere drivkrafta i idé-arbeidet, og dette må vere synleg overfor medlemmene. Invitasjonar til å vere med i prosjekt som kan inspirere i kvardagen er viktig og kan bidra til aktivitet i lokallaga.

HVILKE TO HOVEDOPPGAVER SER DU FOR FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET DE KOMMENDE ÅR?

Styret og styreleiar i FHF skal i første rekke sikre konkretiseringa av det som medlemmene ønsker. Dette blir bestemt på landsmøtet først og fremst gjennom eit vedtak om idé- og prinsipprogram, – og kanskje andre forslag som kjem opp.

Vår hovudoppgåve er å styrke og vidareutvikle folkehøgskulen som eit pedagogisk alternativ for å kunne konkretisere vårt samfunnsoppdrag som dannelsesinstitusjon.

Den viktigaste ramma rundt dette er dei tilsette. Vi må sikre gode arbeidsforhold og dermed attraktive arbeidsplassar for å halde fast på medlemmer som er engasjerte og kvalifiserte for oppgåvene i folkehøgskulen.

HVA TENKER DU OM SAMARBEIDET OG ORGANISERINGEN AV FOLKEHØGSKOLEN SENTRALT?

Det er utfordrande at vi har fem ulike organisasjonar og tilhøyrande styrer sentralt i folkehøgskulen. Dette har funne si form, men det dukkar stadig opp dilemma i samarbeid og beslutningsprosessar. Over fleire år har det blitt gjort eit arbeid for å prøve å rasjonalisere måten arbeidet er organisert på. Det har så langt ikkje blitt vesentlege endringar. Dette arbeidet må halde fram! Eg trur at norsk folkehøgskule ikkje har noko anna val framover enn å stå samla når ein skal styrke, synleggjere og legitimere skuleslaget sitt arbeid. I ei tid som utfordrar våre grunnleggjande verdiar knytt til menneskesyn og demokratiske ideal, er det viktig at vi finn ei felles plattform. Dette gjeld både overfor myndigheiter som deler ut økonomiske midlar, og overfor ungdomsgruppa som vi rekrutterer frå. Ei klar humanistisk felles forankring der den enkelte skule kan skape sin eigen profil og marknadsføre sitt eige verdigrunnlag er vegen å gå framover.

HVA BETYR FRILYNT FOLKEHØGSKOLE FOR DEG?

Den frilynte rørsla har alltid hatt høge ideal. Historia er full av eksempel på menneske som har hatt mot til å sette fingeren på undertrykking og utrettferdigheit, og hatt styrke til å gjere noko med det.

I denne tradisjonen står den frilynte folkehøgskulen. Vi kan bidra til å vidareføre desse verdiane slik det er nedfelt i menneskerettane. Dette kan vi stå saman om. Meir enn nokon kan vi bidra til å skape fellesskap og vere både medkraft og motkraft. Dette kan vi bidra til både på skulen og lokalt, men vi har også ein fantastisk arena for å kunne formidle kunnskap og skape haldningar til det som skjer globalt.

Folkehøgskulen sin praktiske pedagogikk tar utgangspunkt i heile mennesket og formidlar meir enn kunnskap. Sjølvvinnings og mot er også resultatet av læringssituasjonar som er magiske. Dette gir mening.

HVA ER DINE STERKESTE EGENSKAPER?

- Eg blir lett engasjert.
- Eg har rikeleg med erfaring med styrearbeid, ikkje minst i folkehøgskulesamanheng.
- Eg har forholdsvis lett for å kome i kontakt med folk, og eg trur eg kommuniserer lett.
- Eg kjenner folkehøgskulen på alle plan, frå kvardagsarbeidet i møte med den enkelte elev og tilsett, til arbeidet i FHF og i folkehøgskulerådet.
- Eg kan ikkje alt, men trivast godt med å knyte til meg dyktige folk.

Øyvind Krabberød

SER FREM TIL NY NOU OM FOLKEHØGSKOLEN

Regjeringens ønske om en helhetlig gjennomgang av folkehøgskolesektoren gir en flott mulighet til å synliggjøre viktigheten av dette unike skoleslaget, sier daglig leder i Folkehøgskolerådet, Anne Tingelstad Wøien.

Anne Tingelstad Wøien

Det er 20 år siden forrige gang folkehøgskolene fikk samme oppmerksomhet.

Vi er derfor glade for at regjeringen vil løfte fram og se nærmere på folkehøgskolenes samfunnsoppdrag og rammevilkårene som må være på plass for å kunne imøtekomme oppdraget, sier Tingelstad Wøien, og legger til grunn at representanter for folkehøgskolene blir en del av utvalget. - Det er viktig at utvalget har medlemmer som kjenner folkehøgskolelandskapet godt, sier Anne Tingelstad Wøien.

Forrige gang det ble nedsatt et offentlig utvalg som så på folkehøgskolene resulterte det i en egen lov for folkehøgskolene. Siden den gangen har det skjedd mye både med skoleslaget og resten av utdanningslandskapet. Med nærmere 8000 elever i folkehøgskolene i dag, er det omtrent 20 prosent flere elever i folkehøgskolene nå enn for bare femten år siden. Mange elever forteller at de er slitne etter 13 års skole-

gang, og trenger et pusterom for å gjøre noe helt annet, finne inspirasjon og motivasjon for veien videre i livet.

Vi ser at folkehøgskolene spiller en stadig større rolle for unge mennesker. Kanskje har det blitt spesielt tydelig i dette «koronaåret» hvor elever i folkehøgskolene har kunnet gå på skole og være sammen med sine medelever omtrent som vanlig, fordi skoler der elevene bor på internat har gitt dem muligheten til å fungere som en egen kohort, sier Tingelstad Wøien.

Det er lett å se hvordan et slikt år er med på å gi elevene en god start videre i livet. Vi hilser derfor myndighetenes ønske om økt kunnskap om skoleslagets betydning og rolle i det norske utdanningsløpet velkommen. Folkehøgskolen skal være et tilbud for alle, uavhengig av økonomisk-, sosial- eller fysisk bakgrunn. Da er det viktig at skolene og elevene gis vilkår som gjør dette mulig, sier Tingelstad Wøien.

HASTER MED FORSKNING

Samtidig som Folkehøgskolerådet ser frem til resultatene av en ny NOU, er Tingelstad Wøien tydelig på at man må starte arbeidet med kunnskapsgrunnlaget nå.

Det haster å få på plass midler til forskning på folkehøgskole, sier Tingelstad Wøien, som peker på Danmark og Sverige sin forskning på folkehøgskolene. Vi trenger forskning som kan se på hvilken betydning et folkehøgskoleår har for gjennomføring av videre studier og for fullføring av videregående opplæring. I tillegg skulle vi gjerne også hatt et bedre faktagrunnlag for folkehøgskolenes virkning for fysisk og psykisk helse.

Vi satser derfor på at Stortinget er like utålmodige som oss og sørger for at det kommer på plass forskningsmidler i høstens statsbudsjett. - Det vil være med på å gi bedre faktagrunnlag for utredningen, avslutter Tingelstad Wøien.

Av Marit Asheim

FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK VED UNIVERSITET I SØRØST-NORGE:

«DET Å SKAPE DEMOKRATISK DANNING ER VIKTIGERE ENN NOEN GANG»

2020 kommer til å stå i historiebøkene som året da en pandemi stengte ned land etter land, og Trump tapte valget i USA. Norsk folkehøgskole fikk en øvelse i forandringskompetanse når skolene ble tømt i mars. Høsten 2020 fortsatte utfordringene for skoleslaget når undervisningstilbud ble kraftig begrenset av restriksjoner og reiseforbud. Midt i alt dette har 28 ansatte fra 21 folkehøgskoler gjennomført kurset PPUFHP folkehøgskolepedagogikk ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN), vår nye utdanning i folkehøgskolepedagogikk. Ikke helt på skalaen med valget i USA kanskje, men dette kurset kan spille en viktig rolle i utviklingen av norsk folkehøgskole. Opptaket til studieåret 2021-2022 er nå i gang og vi ser med glede at studiet har mer enn 30 søkere, hvilket betyr at vi starter oppe med et nytt kull studenter til høsten.

NÆRHET TIL FOLKEHØGSKOLENS PRAKSIS

Et krav for opptak til studiet har vært at søkeren må være ansatt på en folkehøgskole. Det er en utfordring å ta 30 studiepoeng ved siden av vanlig arbeid, og kurset er derfor lagt så nær som mulig opp mot skolehverdagen. Vårt mål er at undervisning, litteratur og innleveringer skal være så tett som mulig knyttet opp mot praksis. En student skriver i sin evaluering av kurset:

«Veldig godt lagt opp med praktisk fokus samtaler og relevant teori som er lett å relatere til.»

Kursdeltakerne samles tre ganger i løpet av året på USN (to av disse samlingene måtte i år bli digitale). I løpet av de tre samlingene brukes webinarer for å binde sammen skoleåret. En sentral del av norsk

lærerutdanning er veiledet praksis. Studentene ved PPUFHP har seks uker praksis, der fem er med veileder på egen skole og en uke blir gjennomført på en annen folkehøgskole.

Et sentrale tema i studiet er lærerrollen med alle utfordringer og gleder som ligger i å være ansatt på en folkehøgskole. Studentene har skrevet oppgaver hvor de beskriver sin opplevelse av yrkesrollen. Forfattere som Inge Eidsvåg, Jan Gilje og Rasmus Kolby Rahbek har bidratt både med forelesninger og litteratur om temaet. Men det viktigste av alt sier studentene, har vært samtalene dem imellom. Kurset har gruppesamtaler som en sentral del av undervisningen. Et eksempel på dette er at to av fire innleveringsoppgavene gjennom året bygger på et aksjonsforskningsprosjekt som gjennomføres i refleksjonsgrupper.

ER DET MULIG Å UTDANNE FOLKEHØGSKOLELÆRERE?

Oppstarten av PPUFHP har gitt liv til diskusjonen om hva det er å være folkehøgskolelærer. Har vi som skoleslag noe behov for å utdanne lærere på et universitet? Er ikke universitet med teorifokus og vurdering det motsatte av hva folkehøgskolen står for?

Her vil jeg gjerne la årets studenter svare med sine egne fortellinger om hva de mener studiet har gitt dem. Deres evaluering av studiet sier mye om akkurat dette - hva kan folkehøgskolen få ut av en slik utdanning. En gruppeoppgave på den siste samlingen var å diskutere hvordan kurset påvirket studentene i skolehverdagen. «Har kurset forandret måten dere fungerer i skolehverdagen? Og i så fall - hvordan er dere forandret?»

Et begrep som ofte blir nevnt i denne samtalen er demokratisk dannelse:

«Jeg har fått se hvor aktuelt et begrep som demokratisk dannelse er i dag. Det har fått en helt ny mening og betydning for meg dette året. Dannelses- og demokratibegrepene som før har virket gamle og svevende har nå blitt til de viktigste begrepene av alle. Jeg tenker at det å skape demokratisk dannelse og danne globale medborgere er viktigere enn noen gang.»

En annen student snakker om det å lære teorier som å få verktøy:

«Teorien vi har hatt er ikke bare begrep, det er noe som har inspirert og som vi har fått eierskap til. Det blir som verktøy - verktøy vi har fått å jobbe med. Det gir oss en trygghet.»

Andre kommentarer fra evaluering av kurset er:

«Får veldig mye ut av dette i jobbhverdagen, det gir motivasjon til fortsatt faglig utvikling.»

«Første gang jeg studerer noe hvor pensumlitteraturen faktisk gir mening for meg.»

Utfra disse kommentarene mener jeg at vi kan snu spørsmålet om verdien av å utdanne folkehøgskolelærere. Kanskje det ikke handler så mye om hva academia kan gi oss? Kanskje vi heller bør spørre om det er mulig innenfor academia å skape en meningsfull utdanning som styrker lærerrollen i folkehøgskolen? Jeg mener at årets evalueringer viser at det er tilfellet. Vi kan bruke de rammene for en lærerutdanning som universitet og academia gir oss, og fylle disse med det som er bærende for vår identitet som skoleslag.

Johan Lövgren

DEMOKRATISK DANNINGSMATRISJE: BLOD PÅ TANN I STUDIET FOLKEHØGSKOLEPEDAGOGIKK

Det startet med én kollokvi gruppe, fem skoler og et betimelig spørsmål: Hvordan drives demokratisk danning på din skole? Oppgaven var en del av studiet Folkehøgskolepedagogikk (Universitetet i Sørøst-Norge), et deltidsstudium som i vår er ferdig med sitt første år og sitt første kull med studenter.

Speed-dating er et fantastisk format som går med alt fra en liten gruppe til hel skole.

Selv om det kan bli intenst for noen, er Speed-dating strålende som bli-kjent opplegg- tidlig i året, men også gjerne seinere.

Kollokvi gruppen var satt sammen av representanter fra folkehøgskolene Buskerud, Hurdal Verk, Kristiansand, Ringerike og Setesdal, men spørsmålet vi skulle besvare var ikke så enkelt. For hva betyr egentlig demokratisk danning for oss?

Slik ble den Demokratiske Dannelsesmatrisen født.

DEMOKRATISK DANNINGSMATRISJE

Denne matrisen tar utgangspunkt i at danning foregår på flere nivåer. GrunDTVig ville sagt det handlet om «enkeltemanden», «folket/staten» og «hele menneskeslægten». Vi formulerte det som *individuell*, *små fellesskap* og *store fellesskap*, og

formet kategorier som utfylte vårt syn på innholdet av demokratisk danning (*koblinger – friksjon – utvikling – inkludering – engasjement*). Matrisen systematiserte, men utfordret og utvidet også våre tanker rundt det som er en så viktig del av folkehøgskolens samfunnsoppgave: å skape «duerlige samfunnsborgere».

Med dannelsesmatrisen fullført fikk vi blod på tann. Det som startet som en lavterskel gruppeoppgave om å planlegge og gjennomføre et aksjonsforskningsprosjekt på skolene, tok etter hvert større og større dimensjoner. Den demokratiske danningen vi jobbet med på skolene våre ble kartlagt og evaluert gjennom dannelsesmatrisen – kategori for kategori. Noen spørsmål kunne være:

– Hvordan kan vi best hjelpe elever å håndtere konflikter (*friksjon – små fellesskap*), og har vi gode systemer for å følge dette opp som skole (*store fellesskap*)?

– Er vi som skole like gode til å støtte opp under personlig engasjement (*engasjement – individuelt*) som å inspirere til dugnad (*små fellesskap*) og samfunnsdeltakelse lokalt (*store fellesskap*)?

– Kan vi modellere skolen som en liten samfunnsenhet på nye og spennende måter (*koblinger – store fellesskap*)?

SPEED DATING

For selve opplegget på skolene utviklet vi Demokratisk Speed-Dating som tok utgangspunkt i de ti kategoriene under nivåene *individuell* og *små fellesskap*. Hver

DEMOKRATISK DANNINGSMATRISSE

: POLITISK DANNING : MEDBORGERSKAP : FELLESSKAP : DEMOKRATISKE PROSESSER :

	INDIVIDUELT	SMÅ FELLESSKAP GRUPPER, KLASSE	STORE FELLESSKAP SKOLE, SAMFUNN, SYSTEMER
 KOBLINGER	• NYHETER • HISTORIE • SETTE TING I SAMMENHENG	• EMPATI FOR "DEN ANDRE" • FELLES REFERANSERAMME • SKAPE POSITIVE FELLESSKAP	• SKOLEN SOM EN MINI POLITISK-/SAMFUNNSENHET • SAMARBEID MED ANDRE SKOLER/INSTITUSJONER
 FRIKSJON	• VALG (LIVET / POLITISKE) • STÅ FOR EGNE MENINGER • KILDEKRITIKK	• KONFLIKTLØSNING • STÅ TIL ANSVAR	• PROSEDYRER FOR KLAGER / VARSLING / KONFLIKTHÅNDTERING
 UTVIKLING	• LIVSMESTRING • FORSTÅ / KOMMUNISERE EGNE FØLELSER / VERDIER • MORALSK / ETISK DANNELSE	• LESE ANDRES FØLELSER • OPPRETTHOLDE GODE RELASJONER	• FORA OG RESSURSER TIL EVALUERING / FORBEDRING / PROFESJONSUTVIKLING
 INKLUDERING	• UTVIDE HORIZONTEN • PERSPEKTIVRIKHET	• GODE DISKUSJONER / SAMTALER • RESPEKTERE ANDRES MENINGER • MANGFOLD AV STEMME	• ORGANISASJONSSTRUKTUR • MEDBESTEMMELSE • TILRETTELÆGGE FOR MANGFOLD
 ENGASJEMENT	• BRENNER FOR EN SAK • MOTIVERE SEG SELV	• INSPIRERE TIL DELTAGELSE / ENGASJEMENT • DUGNAD	• KULTUR FOR ENDRINGSVILLIGNET • SAMFUNNSDELTAKELSE

Matrisen forsøker å belyse bredden i det dannelsingsoppdraget vi har i å forme «duerlige samfunnsborgere». Forslag til flere eller bedre kategorier tas imot med takk!

underkategori ble til én oppgave/ett samleemne i speed-datingen. Her ble det etiske utfordringer, sjansen til å dele noe man brenner for, en oppgave for å forstå egne følelser, en konflikthåndteringsmal og en intens empati-øvelse.

Etter at oppleggene ble gjennomført på de fem skolene, intervjuet vi utvalgte elever og systematiserte svarene tilbake i matrisen slik at det kunne kobles til relevant teori og forstås i sammenheng med prosjektets mål. Sirkelen ble dermed sluttet.

Jeg må nok innrømme at jeg aldri tidligere har planlagt, filosofert og jobbet så mye med et undervisningsopplegg som var ferdig på én og en halv time. Det er ikke timer nok i døgnnet om dette var

standarden for min daglige musikkundervisning. Samtidig må jeg si at det virkelige beriket, inspirerte og startet nye tankebaner.

- Hvordan kan musikktime mine bygge opp under demokratisk danning?

- Legger min skole opp til en balansert demokratisk dannelsingsprosess for elevene, eller er det noen kategorier vi er dårligere på?

- Skjønner elevene hva vi egentlig holder på med når det gjelder allmenndanning og folkelig opplysning?

Når det gjelder det siste spørsmålet var det lovende å lese elevintervjuene i etterkant av prosjektet. Vi har noen ordentlig reflekterte og flotte elever rundt på skole, og skulle vi oppsummere målet med

vår demokratiske dannelsingsprosess i ett svar, ville det kanskje være med disse ordene fra en elev:

«De menneskene som går ut i verden med en tanke om å være en genuin og god person som ser de rundt seg, er jo på en måte de som bidrar mest i samfunnet.»

Kjetil Hallre (Ringerike),

på vegne av kollokviegruppa:

Stina Brandin (Setesdal), Johann Grimstvedt (Buskerud), Terese Høyåsén (Kristiansand) og Kari Klepsvik (Hurdal Verk).

Grundtvig-sitatene er hentet fra Ove Korsgaards artikkel Nikolaj Frederik Severin Grundtvig: Mellom skolen for livet og skolen for lyst

HAR SØKT GODKJENNING FOR NY FOLKEHØGSKOLE PÅ NYTT

Brønnøysund: Campus BLÅ gjør et nytt forsøk på å få opprettet en ny folkehøgskole med fem linjer på Toft.

Styreleder Robert Jørgensen har tidligere uttalt at man står klare for å satse 300 millioner kroner på skolen som planlegges med 100 elevplasser fordelt på fem linjer. Campus BLÅ søkte godkjenning i fjor, men nådde ikke opp. I år er det sendt ny søknad innen fristen 1. april. Søknader om folkehøgskole sendes til Utdanningsdirektoratet, og det er Kunnskapsdepartementet som eventuelt godkjenner. En eventuell godkjenning forutsetter at det blir avsatt ekstra midler i statsbudsjettet.

I en pressemelding mandag sier daglig leder Liv Bentzen i Campus BLÅ Folkehøgskole at man nå venter spent på en avgjørelse.

- Vi har levert en grundig og flott søknad, og nå håper vi å få den inn i revidert nasjonalbudsjett før sommerferien, sier Bentzen.

Før søknaden ble sendt inn gjennomførte skolen en landsdekkende undersøkelse for å sjekke interessen blant ungdom i målgruppen. Ifølge Bentzen var responsen overveldende.

- Hele 76 prosent av de som svarte sa at de kunne tenke seg å gå på Campus BLÅ Folkehøgskole. I alt var det 1.149 ungdommer som svarte på undersøkelsen, og hovedtyngden av dem var i alderen 16 -17 år. Alderen varierte ellers fra 15 til 21 år, sier Bentzen.

Klippet fra Brønnøysunds avis

LEKKASJE FRA REVIDERT STATSBUJSJETT:

Store Norske får midler til å bygge ny folkehøgskole.

Nærings- og fiskeridepartementet vil bidra med inntil 200 millioner kroner slik at Store Norske kan starte byggingen av nye lokaler til Svalbard folkehøgskole.

Svalbardposten

GIR SEG IKKE, SENDER SØKNAD NUMMER 14

1. april ble den 14. søknaden om å få starte opp Jappe Ippes folkehøyskole i Aure sendt. Nå har styreleder Iver Nordseth etablert et større støtteapparat rundt konseptet og er mer optimistisk enn noen gang.

- Vi føler at politikken ved hvilke folkehøyskoler som får etableringsmidler er ganske tilfeldig. Vi har flere ganger sett at andre skoler har blitt prioritert over oss, selv om vi har et solid, gryteklart konsept. Det er selvsagt frustrerende. Vi trenger omtrent én million kroner i planmidler, så det er ikke store summen. Det er jo ikke pengene det står på her, det er stempelet og klarsignalet om å få starte, sier Nordseth.

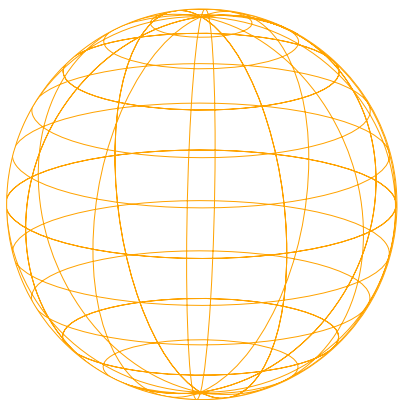
Selv om prosessen har vært lang har ikke det lagt en demper på engasjementet for å få folkehøyskolen til å bli en realitet.

- Folkehøyskolen har et fokus på havrommet og havbruksnæringen har bare blitt mer og mer relevant med årene. Jappe Ippes konsept knytter seg direkte til det regjeringen ønsker å satse på innen havbruket ved å rekruttere flere unge til næringen, sier styreleder Iver Nordseth.

Klippet fra Tidens krav

MULIGHETSSTUDIE: Svalbard Folkehøgskole skal høsten 2022 ha plass til 130 elever. Slik kan skolen bli seende ut.
Foto: Illustrasjon: Link Arkitektur

BOKMELDING AV «KREATIVITET» AV HILDE ØSTBY

VIL DAGDRØMMING REDDE VERDEN?

Isaac Newton oppdaget tyngdekraften da han så eplet falle fra treet i hagen. Hilde Østby fikk kjenne på tyngdekraften da hun på sykkel tur møtte asfalten med hodet først. Kraftig hoderystelse satte henne ut av vanlig drift i lengre tid. Dette smellet ble imidlertid startskuddet til den populærvitenskapelige boken.

Alle som har en fot innenfor skolen og utdanningssystemet står i en virkelighet der dagdrømming utgjør en stor del av elevenes liv. Østby slår tonen an med å slå fast at «Tull og tøys er viktige saker som vi må ta på største alvor». Det er en fin inngang til å se på hvordan aha-opplevelsene og de kreative tankene oppstår i hjernen. Fantasien er både en gave og byrde. Den er med å konstituere oss som mennesker. Nysgjerrigheten er noe av det mest grunnleggende ved kreativiteten; at vi lurer, undrer, grubler og graver. Sammen med evnen til å analysere, samarbeide og tenke ut og gjennomføre store ideer har nysgjerrigheten tatt oss fra hulene til husene. Men kreativiteten og nysgjerrigheten kan også ødelegge livsgrunnlaget vårt, og ta oss tilbake til hulene. Kreativiteten er et tveegget sverd. Den har gått fra å være en synd til å bli et ideal.

Styrken i boken er koblingen mellom hjerneforskning, hjernen sin struktur og prosesser, og brobyggingen til en rekke ulike forskere, samfunnsaktører og dagsaktuelle temaer. Østby peker på behovet for «divergent thinking», altså det å tenke annerledes, kreativt, irrasjonelt og se mange løsninger – ikke bare det som er «fasiten» og det som er logisk riktige. Hun viser til amerikansk forskning som dokumenterer at elevene sin kreativitet i skolen faller som en stein. Denne negative trenden har bare akselerert siden 1990-tallet. Skjer det samtidig med en parallelt økt oppmerksomhet på måling og testing i skolen? Vi får som regel mer av det vi fokuserer på. Undergraver testing, måling og standardisering den kreativiteten vi ønsker å oppnå i skolen? Dermed leser jeg også boken hennes som en støtteerklæring både til den danske efterskolen og den nordiske folkehøgskolen. Fundamentet og formålet til folkehøgskolen er jo nettopp en skole uten prøver, testing og pensum.

Forfatteren vier plass til en dialog med dagsaktuelle Camilla Stoltenberg. Tema er ikke covid-19, men Stoltenbergutvalget sin rapport «Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp» (NOU 2019:3). Med bakgrunn

fra arbeidet i denne ekspertgruppen serverer Stoltenberg en dagdrøm om en slags «folkehøgskole» mellom ungdomsskolen og videregående skole. Inspirasjonen er nettopp folkehøgskolens pedagogikk og spesielt den danske modellen med efterskole, der elever i grunnskolen kan gå på internatskole det siste eller de to siste årene i folkeskolen med dansk, historie og resten utelukken-de frie valgfag. Ekspertutvalget ser at vi trenger dagdrømming. Jeg leser at vi trenger større mangfold og variasjon i undervisningen i grunnskolen. Jeg bokfører også en håndsrekning til den prøvefrie folkehøgskolen.

Østby trekker tråder fra antikken og frem til kunstig intelligens. Historiene, eksemplene, anekdotene og dialogene krydrer boken. Fortellingen om oppdragelsesmetoden TRICK er også spennende: Trust, Respect, Independence, Collaboration og Kindness. I en skolekontekst er denne metoden også en konkretisering av de tre tverrfaglige temaene i «Kunnskapsløftet», læreplanverket for grunn- og videregående skole: folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling. Dermed lander dette bokprosjektet også i de fire klassiske greske dydene: Østby mener at det ikke er mangel på teknologi som vil redde verden, men mangel på klokskap (1) og motet (2) til å ta de rettfærdige (3) og riktige avgjørelsene. Aristoteles sitt ideal om måtehold (4) vil trolig fortsette å tape i den kreative kampen for kontinuerlig vekst. Med mindre dagdrømming kan frembringe nye ideer og gjennomføring av nye løsninger.

Claus Rønnesdal

HILDE ØSTBY

Kreativitet. Hjernevitenskapen bak ideene og hvorfor dagdrømmerne skal redde verden

Cappelen Damm AS, Oslo 2020.

Pris: 379,- kr

INFORMASJONSARBEID

SUKSESS MED ÅPENT HUS PÅ FOLKEHØGSKOLENE

Den første uka i mai var det klart for en historisk nyskapning, nemlig digitale åpne hus på nesten 50 folkehøgskoler.

OCLIN

Takk til programlederne Hildegunn Weum og Håkon Rørvik Skåland som tok seg tid midt i eksamensinnspurten. Foto: Astrid Fuhr.

OCLIN

Produksjonsselskapet Oclin stod for solid teknisk gjennomføring. Det var mye logistikk med opplasting av 50 skolars innhold, Oclin bestod prøven med glans. Foto: Astrid Fuhr.

På rekordtid ble nyskapningen stabled på bena. Hele 49 skoler kastet seg med på livesendingene midt i avslutningen av et meget travelt og spesielt år. Det er imponerende! Neste gang håper vi enda flere skoler melder seg på.

DIREKTESENDING PÅ FACEBOOK OG YOUTUBE

Tre kvelder på grad var det digitale sender fra studio på folkehøgskolekontoret i Brugata. I hver skoles tilmålte tid fikk potensielle elever et innblikk i skolehverdagen på de ulike skolene og mulighet til å stille spørsmål til skolen live.

Produksjonsselskapet Oclin stod for solid teknisk gjennomføring. Sendingene ble bundet sammen fra studio av de tidligere folkehøgskoleelevene Hildegunn Weum og Håkon Rørvik Skåland.

GODE SEERTALL

I løpet av disse tre dagene med livesendinger nådde vi i alt ut til hele 18 076 personer på Facebook. Facebook teller de som har sett mer enn tre sekunder av livestreamen. Engasjementet (klikk på innlegg, liker, kommentarer og delinger) på de tre livesendingene var på 3596. På YouTube har sendingene hatt 450 avspillinger. Dette er knalltall!

Nå skal vi evaluere, men mye tyder på at Åpent hus på folkehøgskolene kommer til å gjennomføres igjen.

Tekst og foto:

Astrid Fuhr

PA HJERTET

COLUMBUS OG JEG

Hvem har ikke misunt fetter Anton den ualminnelige usannsynlige flaksen han alltid har? Og som samtidig har ledd fornøyet seg av hans noe mer pessimistiske kruttønne av en fetter, som til stadighet kommer opp i de mest uheldige ting?

På videregående minna jeg sjøl kanskje mest om onkel Skrue. Uten pengebingen så klart. Jeg var mye bekymra, og brukte altfor mye av tida mi på å være uforskamma mot omgivelsene eller å gå i ring. Sistnevnte bokstavelig talt ved å sitte på bussen hele veien til skolen, men uten å gå av. Muligens en ytterst ekstrem variant av vingling om vi ser litt raust på det, for det hendte jo også at jeg hoppa av når sant skal sies.

Det er gjort forskning på flaks. Flaks er ikke bare flaks. Det kan være det, men det er noen egenskaper hos de som har flaks som skiller seg ut fra de som ikke har så mye flaks. Flaks handler om tilfeldigheter. Ikke tilfeldige tilfeldigheter, men de oppdagede tilfeldigheter. Det kan skje deg «hur mycket som helst», men om du ikke legger merke til det, kan flaksen bare forsvinne forbi uten at du i det hele tatt enser den.

En aldri så liten kjede av tilfeldigheter hendte meg. Et feil siffer. En verdensmester i telefonsamtaleutsettelse. Et nullstilt fraværssystem. Et vitnemål med 0 dager og 0 timer, år 1, år 2, år 3. Legg til et ledig internatassistentvikariat på en folkehøgskole og et stykk imponert internatleder.

Det var griseflaks, jeg må være den første til å innrømme det. Men det kunne endt der. Med flaksen. For alt etterpå har jeg gjort sjøl. Og jeg er i godt selskap. Store ting, riktig nok større enn de jeg holder på med, har skjedd på bakgrunn av tilfeldigheter, slik som oppdagelsen av Amerika eller penicillin, som begge var basert på uhell. Du leter etter én ting, men noe helt annet kan dukke opp. Da gjelder det å ha øya åpne og la nysgjerrigheten lede deg.

Kanskje ikke sannsynlig, men i alle fall mulig, blir du den neste store oppdageren. Om ikke annet så i eget liv. Tvi tvi!

Kristin Smith

SLUTT MED DET!

Du som ikke skaper rom for at
elever kan feile:

slutt med det!

MaxPower

NOTERT

FOBIER PÅ MOTEN

Også minoriteter må finne seg i at noen er bekymret for eller uenige i deres krav.

Transfolk er på ingen måte alene. Mange er blitt kalt «islamo-fobe», noen ganger i tide, ofte i utide. Under debattene om partnerskapsloven og felles ekteskapslov var det ikke uvanlig at homofile aktivister kalte motstandere «homofobe», selv om de gjerne bare var kritiske til å vedta en ny lov.

Det er i det hele tatt på moten å kalle motstemmer fobiske. En homofil leder av Fremskrittspartiets Ungdom i Horten sa i 2017 at han aldri hadde opplevd homofobi, men derimot Frp-fobi.

Frank Rossavik i Aftenposten

ELEV MEDVIRKNING, SKOLEUTVIKLING

OG DEN LIKEVERDIGE SAMTALEN

«Fokusgruppene er kommet for å bli,» sier rektor Ingvild Tollehaug Jevne på Arbeiderbevegelsens folkehøgskole. «Det er spennende å redesigne evalueringen i folkehøgskolen og sette elevdemokrati og elevdeltagelse i fokus.»

Av Live Hokstad, leder av Folkehøgskoleforbundet, og Benedicte Hambro, internatleder på Arbeiderbevegelsens folkehøgskole

FRA MENINGSMÅLING TIL SKOLEUTVIKLING

«I mange år har vi hatt anonymt spørreskjema som er en trivselsundersøkelse eller meningsmåling mer enn en reell evaluering og vurdering. Det som eventuelt måtte finnes av interessant informasjon i positiv eller negativ retning kan ikke utdypes fordi svarene er anonyme.»

«Vi ønsket å snakke ordentlig med elevene og i den prosessen gjøre dem trygge på å gi konstruktiv tilbakemelding som kan føre til forandring. Først når vi snakker sammen og har tid til å stille spørsmål og skjele, kan vi drive skoleutvikling,» fortsetter Ingvild rektor.

Etter en modell fra Toten folkehøgskole og i samtale mellom artikkelforfatterne utviklet Arbeiderbevegelsens folkehøgskole en alternativ evalueringsmetode basert på formaliserte samtaler mellom elevene og ansatte.

FOKUSGRUPPE

I jakten på gode måter å få tilbakemeldinger på, valgte skolen å bruke fokusgrupper som metode. Fokusgrupper er gruppesamtaler om et spesielt tema. For å få med tankene til alle elevene delte vi hele skolen inn i grupper.

Elevene ble informert om hva de skulle

være med på. Det ble lagt vekt på at samtalene skulle være positive og sette søkelys på det som kan forandres. Elevenes tilbakemeldinger og forslag til hva som kan gjøres annerledes vil være viktig i skoleutviklingen både i år, men også i årene fremover. På den måten er elevene med på skoleutvikling i en større sammenheng.

Elevene ble delt i fokusgrupper på seks til åtte elever. De ble bedt om å skrive ned en til tre ting de var fornøyd med og en til tre ting de mente kunne bli bedre. De skulle også forberede seg på å utdype punktene muntlig i den lille gruppen. Det var satt av en time til hver gruppe.

«Vi ønsket å møte elevene i en likeverdig samtale der vår primære oppgave var å lytte og å stille spørsmål slik at vi forstod hva elevene mente. Det var viktig at vi møtte elevene uten å skulle forsvare oss eller skolen, men hvis det var nødvendig prøve å forklare og oppklare,» sier rektor Ingvild.

IKKE SKUMMELT OG ALLE BLIR SETT

Elevene ga uttrykk for at de syntes det var litt skummelt å ha en sånn samtale. De var uvante med å gi tilbakemeldinger ansikt til ansikt. Men etter timen var den unisone reaksjonen at det ikke hadde vært skummelt, men veldig fint å snakke ordentlig sammen. Det var også en helt klar enighet om at fokusgruppene var viktige fordi elevene lyttet til hverandre, ga støtte eller tok til motmæle. Rammen var den

likeverdige samtalen der ingenting var galt eller riktig, men alles meninger var viktige. Alle elever var med på samtalene og fordi alle la frem sine svar, ble alle hørt og sett. Elever som vanligvis er ganske usynlige, ble synlige og synlige elever ble dempet av formen på samtalen og ble del av gruppen.

OG HVA FIKK VI VITE?

Vi fikk vite at det meste er såre vel! Og det er godt å vite. Men vi ble også klar over at det var noen områder som var modne for forandring. Det som kanskje var overraskende, var hvor samstemte elevene var.

Vi fikk for eksempel vite – ikke overraskende – at mange ikke likte fisk. Men da vi begynte å snakke sammen, viste det seg naturligvis å være feil, fordi det var jo bare noe fisk de ikke likte. Fokuset i samtalen var på hvordan ting kan bli bedre, og vi fikk mange forslag til gode fiskeretter som lett kan inkluderes i skolens meny.

Kor og allsang kom opp som tema i alle gruppene. Alle ville at vi skulle synge, men fordi vi mangler en god pianist som kan drive allsang, blir resultatet noe spinkelt. Et av forslagene fra elevene var singback og at elevene laget en sangspilleliste. Det er sikkert ikke ukjent for mange skoler, men at forslaget kom fra elevene vil gjøre en forskjell.

Eleven ønsket bedre informasjonsflyt mellom ansatte og elever. Forslagene til

forbedring var mange og gode, og skolen vil uten tvil iverksette noen av forslagene etter påske og utvikle dem videre til neste skoleår.

Mer overordnet fikk vi vite utrolig mye om hva som rører seg i elevgruppen og mange gode forslag til hvordan hverdagen kan bli enklere og bedre. I løpet av samtalene snakket elevene også om de utfordringene de har seg imellom og frustrasjonen over at skolen ikke gjorde mer for å løse konflikter. Det var viktig å høre deres opplevelser og prøve å forklare skolens begrensninger og taushetsplikt. De elementene av hverdagen og samtalene rundt problemene løste ikke flokene, men skapte større forståelse for hvorfor skolen håndterer saker som de gjør på godt og vondt.

Nå skal alt som kom frem i samtalene systematiseres, og skolen skal se på hvilke tiltak som skal igangsette med en gang og hva som krever litt mer tid. Uansett skal elevene informeres om resultatet etter påske.

TREDELT

Skolen har et mål om å bruke fokusgrupper som metode aktivt gjennom året. Første gang er rett etter høstferien. Da skal fokuset være på forventninger og hvordan skolen har møtt elevenes forventninger. Det er så tidlig i året at vi lett kan gjøre forandringer hvis det er nødvendig. Det tar tid å bli kjent og denne samtalen vil gjøre elevene litt tydeligere overfor

hverandre på tvers av fag og internat. Spesielt før første samtale og gjennom året vil vi jobbe med samtaleteknikk for at elevene skal kunne snakke konstruktiv med hverandre også utenfor fokusgruppene.

I JAKTEN PÅ GODE MÅTER Å FÅ TILBAKEMELDINGER PÅ, VALGTE SKOLEN Å BRUKE FOKUSGRUPPER SOM METODE

Etter jul ønsker vi at fokusgruppene skal møtes uten ansatte. Da skal de evaluere året så langt ved å følge opp de forandringene som eventuelt ble gjort etter forrige samtale og se på hva som er bra og hva som kan gjøres bedre. Så skal gruppen velge en som skal representere dem og legge frem det gruppen mener er det viktigste. Alle representantene møtes så til en ny fokusgruppe og snakker om gruppens punkter sammen med ansatte. Tanken bak denne formen er at elevene får prøve samtaleteknikken de har lært uten ansatte til stede. Målet vårt er at elevene skal kunne bruke denne teknikken i livet etter folkehøgskolen og da må de øve seg.

Den siste samlingen er **etter påske**. Da møtes de opprinnelige fokusgruppene igjen og snakker om året og hva skolen skal ta med seg videre.

PRAKTISK GJENNOMFØRING

«Vi valgte å la internatleder og økonomiansvarlig få gjennomføre alle samtalene. Det var viktig for oss at de to ansatte ikke var faglærere, men var kjent med elevene. Det var også et poeng at de hadde alle samtalene og fikk et samlet bilde av elevenes tilbakemeldinger. Vår ganske nyansatte økonomiansvarlige Siw Haugum fikk et unikt innblikk i skolens indre liv og stilte spørsmål som internatleder ikke tenkte på etter mange år i skoleslaget. Det er viktig at noen utenfor den pedagogiske sfæren er aktivt med på skoleutvikling,» forteller rektor Ingvild.

ANSVAR FOR EGEN HVERDAG

En viktig målsetning med disse gruppene, har foruten å finne ut hvilket forbedringspotensiale skolen har, vært å gjøre elevene oppmerksomme på at de også kan være med på å forbedre egen hverdag. Ved at elevene selv tar tak i utfordringer tidlig, kan de unngå en del unødvendig irritasjon. Slik blir en viktig del av samtalene spørsmål om hvordan elevene selv kan ta tak i områder de synes at bør forbedres.

SELVEVALUERINGSRAPPORTEN

Elevmedvirkning er en viktig del av selvevalueringen. Fokusgruppemetoden gir elevene anledning til å reflektere over skolens praksis og gjør dem direkte involvert i skoleutvikling.

OM HAGEMØBLER, SNØBYGER, APRIL OG ELEVER....

Når dette skrives, er vi i slutten av april. Et rart skoleår er nesten over, og det er intense dager før vi legger et krevende år bak oss. Når dette leses, er året historie. Vi har fasiten og er litt klokere og kanskje litt bedre forberedt til neste skoleår.

Denne lørdagen i april har jeg hatt en fantastisk morgen på Messenger med to kollegaer. Det begynte med skoleutvikling – noen flotte idéer som bare måtte deles – og så tok april over. I går hadde jeg nemlig planer om å montere nye hagemøbler, men ble overrasket av en heftig snøbyge og ble minnet om min barndoms favoritteventyr hos Asbjørnsen og Moe «De tre kongsdøtrene i berget det blå». Der blir prinsessene bortført av en snøbyge. «Men med det samme de bøyde seg og skulle ta rosen, kom det en diger, tett snøfloke, og borte var de.» Det ble ikke noen montering av hagemøbler. De skulle ikke bortføres, takk!

Og så vandret chatten videre til våren og aprilværet. Her er en liten historie fra Danmark som forklarer det meste: «En gang i tidenes morgen ble månedene innkalt for å bli enig om hva slags vær de skulle ha. Alle månedene kom og deltok i lange og harde forhandlinger. Alle kjempet hardt for sine ønsker. Alle – bortsett fra April.

April løp etter sommerfugler og plasket i bekken. April gjemte seg i tørt løv og jublet over sneen som falt i fjor. April frydet seg over trekkfuglene og plukket hestehov. April glemte helt forhandlingene – og plutselig var møtet over. Månedene hadde forhandlet seg frem til sitt vær – alle bortsett fra April.

Det var ikke mer vær igjen. April ble fryktelig lei seg og begynte å gråte så hjerteskjærende at de andre månedene bestemte seg for å trøste. Alle ga bort litt av sitt vær slik at April ikke skulle dra tomhendt hjem. Og slik gikk det til

at alt vær fra hele året er samlet i April».

Og da var jo ikke veien lang til Bjørnsons dikt «Jeg velger meg april». Og det som er ganske pussig er at Bjørnson skulle være med i en antologi med tekster om årets måneder. Dikterne ble utfordret til å velge sin måned, men Bjørnson glemte fristen. Da han endelig kom på banen, var det bare april igjen. Og hva kaller han diktet?

«JEG VELGER MEG APRIL»

I den det gamle faller,
i den det ny får feste;
det volder litt rabalder, –
dog fred er ei det beste,
men at man noe vil.

Jeg velger meg april,
fordi den stormer, feier,
fordi den smiler, smelter,
fordi den evner eier,
fordi den krefter velter, –
i den blir somren till!»

I et øyeblikks klarhet så jeg at det diktet passer på elevene våre! De samme elevene som kan drive oss til vanvidd, men som evner eier og som er på vei til å bli strålende somrer.

Og da var ringen sluttet. Chatten var tilbake til skolen, og det før det var gått en halv time tidlig en lørdag morgen. Etter hvert skal sommeren nytes i nye hagemøbler, og jeg gleder meg allerede til et nytt år, nye elever, nye muligheter og de samme kreative og engasjerte kollegaene. God sommer!

Benedicte Hambro

NOTERT

MDG OG NULLUTSLEPPSSAMFUNNET

Nemde eg at dei òg vil ha jarnbane til Tromsø? Skal Noreg byggja alt det MDG vil byggja, kjem Noregs klimautslepp til å auka drastisk i tiår framover, og det frå eit parti som seier dei vil ha ned utsleppa med 80 prosent om 9 år og med 95 prosent om 14 år.

Vegen til nullutsleppssamfunnet til MDG er brulagd med klimagassar og betong. Dei er sterke i trua, Miljøpartiet Dei Grøne. Men til paradiset kjem dei som brulegg med noko anna enn gode intensjonar og utslepp.

Jon Hustad i Dag og Tid

MDG OG ATOMKRAFT

..... Når det er sagt – MDG omfavnar denne gongen atomkraft, her har dei fromme tapt mot vitenskapen. «Miljøpartiet De Grønne mener at moderne kjernekraftteknologi har en viktig rolle det grønne skiftet.» Og ikkje nok med det, dei vedgår no til og med heilt ope at vind og sol ikkje er pålitelege kraftkjelder: «Vind og solenergi er per definisjon ustabile, og kjernekraft spiller derfor en stor rolle som stabiliserende kraftkilde i fremtidens globale energimiks.» Men kva med ureininga og faren for nedsmelting, som apokalyptsettenkjarane i alle år har vore redde for? «Moderne reaktorteknologi er like sikker som andre energikilder.» Det er som å høyra teknologioptimistane i 1950 – og 1960-åra.

Jon Hustad i Dag og Tid

KALENDER

18. – 27. juni	Frilynt folkehøgskole på Oslo Pride
9. – 12. august	Folkehøgskoleuka, Fana folkehøgskule Bergen
11. – 12. august	Introduksjonskurs i Frirommets debattmodell – Fana folkehøgskule
19. august	Kurs i etablering av MENTORTILBUD for elever uten fullført VGO
15. – 17. september	Nordisk høstkonferanse
20. – 23. september	Tillitsvalgtkonferansen
Avlyst	Rektormøtet 2021 er avlyst
November	Informasjonskonferansen

Følg med på kalender på www.frilyntfolkehøgskole.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

KLÆR OG KLIMAAVTRYKK

- Hva er klimautslippet fra for eksempel en bukse?
 - Fra hvert enkelt plagg er det ikke så ille. En typisk jeans har litt større klimaavtrykk enn en kilo biff. Så lenge du tar godt vare på klærne dine, reparerer dem og gir dem bort i stedet for å kaste dem -så vil klimaavtrykket fra garderoben din være nokså lite.
- Hvilke materialer er best for klima?
 - Det kan man absolutt krangle om. Studier viser at for klima kommer polyester bedre ut enn bomull, som igjen er bedre enn ull. Men det er små forskjeller, i hvert fall sammenlignet med annet forbruk. For en helgetur til New York får du omtrent 1000 par sokker, som vel må nærme seg et helt livs forbruk. Det er bruk- og kastmentaliteten som er hovedproblemet. Dessuten forårsaker tekstilene ulike miljøproblemer. Plast, som polyester, gir mikroplast, og er dessuten basert på olje. Bomullsdyrking innebærer enormt vannforbruk i områder der det typisk er mangel på vann, i tillegg til overgjødsel og sprøyting. Velg tekstiler som du er skikkelig glad i, sånn at du får lyst til å bruke klesplagget lenge og vel.

Thomas Horne i DN D2

#FrilyntFolkehøgskole

Av Eirin Høiseth

Frilyntfolkehøgskole
Sogndal Folkehøgskule

Avskjedsklemmene er både gode og triste på slutten av skoleåret, for @stinaskahjem og resten av elevene på @sogndalfhs

Frilyntfolkehøgskole
Vefsn Folkehøgskole Toppen

#frilyntfolk: Marie Rognli Rodahl ved @vefsnfhs setter pris på at korridorlivet har lært henne å trives sammen med mange ulike mennesker.

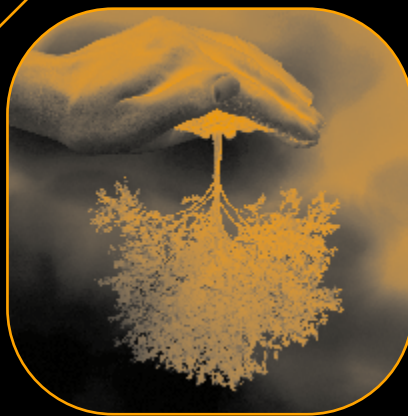

Frilyntfolkehøgskole
Agder Folkehøgskole

@agderhfsfriluft har testet pizzasteking på bål og alle fikk lage sin egen versjon. De konkluderer med at det smakte perfekt.

Halvering av klimagassutslipp i folkehøgskolen

I april rapporterte 52 folkehøgskoler inn klima- og miljøregnskapet for kalenderåret 2020. Dette er andre året folkehøgskolene rapporterer samlet. Ett år uten (fly) reiser pga. koronapandemien har gitt positive utslag i forhold til klimagassutslipp, hvor det har vært en halvering av utslipp i 2020 sammenlignet med 2019- tallene.

Gjennom folkehøgskolenes Bærekraftvedtak ble de fem folkehøgskoleorganisasjonene (FHSR, NKF, FHF, IKF og IF) høsten 2019 enige om fire mål knyttet til FNs bærekraftsmål 4.7 (utdanning for bærekraftig utvikling) og 13 (stopp klimaendringene). Ett av målene i Bærekraftvedtaket er å redusere klimagassutslippene med 40 prosent innen 2030, med utgangspunkt i 2019-tall. Mens kalenderåret 2019 var et normalår, var 2020 et år preget av koronapandemi, fysisk stengte skoler i to måneder og svært få studiereiser. Det er derfor et helt spesielt år skolene nå har kartlagt gjennom klima- og miljøregnskapet, men det er likevel svært interessant å se hvor stort utslag redusert reising har gjort på det totale utslippet. Mens det totale utslippet i 2019 var ca. 27.200 tonn (50 skoler), viste regnskapet kun ca. 13.200 tonn for 2020 (52 skoler). For å rapportere benyttes et folkehøgskoletilpasset klima- og miljøregnskap basert på Stiftelsen Miljøfyrtårn sitt verktøy, tilpasset ved hjelp fra Vestlandsforskning.

TALL FRA KLIMA- OG MILJØRAPPORTENE FOR 2020

De fem kategoriene som måles er vann, strøm, forbruk, transport og avfall. Det er i hovedsak kategorien transport som har flere tilleggsspørsmål: Tog, skip/hurtigruta, hurtigbåt, buss og mer detaljert måling av utslipp fra flyreiser. I tillegg er det også lagt inn spørsmål om fornybar energi, og hvordan skolen forholder seg til bærekraftig mat og gjenbruk/brukt kjøp.

Funnene til folkehøgskolenes klima- og miljørapporter for 2020 ble presentert av miljørådgiver Jan Vogt, på et webinar 29. april. Her er noen av resultatene:

Snittutslippet per skole for 2020 er 264 tonn. Dette tilsvarer 2,05 tonn pr. person (elev/ansatt). Det er svært store forskjeller på det totale utslippet mellom folkehøgskolene – de varierer fra 11 tonn til 1450 tonn. Noe av forklaringen er størrelsen på skolene, som varierer fra 40-50 til nærmere 200 elever. I tillegg var det noen skoler som fikk gjennomført studiereiser med fly i januar/februar før nedstengningen. Når det er sagt, så viser tallene at her er det noen skoler som har mye å gå på.

Reduksjonen for flyreiser var på hele 65 prosent, altså til en tredjedel fra 20.950 tonn til 7.293 tonn, og viser dermed hvor viktig det blir å kutte flyreiser for å redusere klimagassutslippene. Utslippene fra skolenes energiforbruk utgjør 38 prosent for 2020, mens de i 2019 var på 20 prosent. Andelen har økt grunnet den sterke nedgangen i studiereiser. Fire skoler bruker alternative energikilder som sol og bergvarme.

Sorteringsgraden av avfall på folkehøgskolene er 46 prosent – det vil si at 54 prosent er restavfall. Dette er rundt normalen i Norge. Men det var et svært stort spenn i resultatene, fra 80 prosent til kun 5 prosent. Her påpeker Vogt at skolene har et stort forbedringspotensiale. Det var 44 skoler som rapporterte på matsvinn, som har gått opp noe sammenlignet med 2019 – en forklaring er at mat har blitt servert i ferdige porsjoner pga. koronatiltak.

41 skoler rapporterte på vegetarmiddager. På disse skolene ble det servert 2529 vegetarmiddager, som gir et snitt på 49 middager pr skole. Dette er en økning fra 2019, hvor gjennomsnittet var 41 middager. Antall Fairtrade-merkede produkter har også økt, fra 2,3 i 2019 til 3,7 i 2020.

EKSEMPLER PÅ BÆREKRAFTILTAK PÅ SKOLENE

Når det gjelder skolenes forhold til bærekraftig mat og gjenbruk/redesign, så rapporterer majoriteten av skolene at de har et bevisst forhold til dette og allerede gjør flere tiltak. Det serveres kortreist mat, noe egendyrket/fanget selv, det er restefest, og mange er opptatt av å ha et variert kosthold. Når det gjelder gjenbruk så er det flere av skolene som kjøper brukte kontormøbler og oppfordrer elvene til å kjøpe brukt utstyr lokalt eller på nett. Flere skoler har også reparasjon av utstyr. Redesign er populært, og mange skoler har dette som valgfag. Byttekvelder er også blant eksemplene på hvordan elevene engasjeres i gjenbruk, og noen skoler arrangerer «Green Friday» i stedet for «Black Friday».

VEIEN VIDERE

Jan Vogt startet presentasjonen med å vise til tall om verdens overforbruksdag, som pga. koronapandemien, har flyttet seg tre uker lenger ut i året til 22. august i 2020, noe som er tre uker i riktig retning. Samtidig viser tall fra Norge at vår overforbruksdag var allerede 14. april i år. Dette setter utfordringene vi står ovenfor i perspektiv og viser at vi som bor i en del av verden med svært høyt forbruk har et ekstra stort ansvar til å redusere klimagassutslipp. Det er derfor positivt at vi i 2020 har hatt en halvering av utslippene, som vil si at vi allerede har nådd målet om 40 prosent kutt innen 2030. Så gjelder det, i årene som kommer, uten pandemi, å finne løsninger som sikrer god folkehøgskoledrift- og undervisning, samtidig som vi klarer å holde utslippene nede. Når vi ser på engasjementet for klimaet mange unge viser i dag, er det også sannsynlig at flere av våre framtidige folkehøgskoleelever vil ha bærekraft som ett av kravene for hvilken skole de velger.

UTSTILLING – SIRI SKJERVE:

AS WE EVOLVE

Foto: Siri Skjerve

Siri Skjerve (41) holder nå sin første separatutstilling, ved Møre & Romsdal kunstsenter. Siri har vært kunsthøgskolelærer ved Ringeby og Nordmøre folkehøgskoler. Hun satt også fire år i styret i Folkehøgskoleforbundet – fra 2013 til 2017. De siste årene har hun undersøkt det konseptuelle potensialet i naturgarvet skinn som kunstnerisk materiale. Skinnene kommer i hovedsak fra Todalen, der Skjerve bor og jobber.

Foto: Siri Skjerve

Innerst inne i kroppen er lungene. Ytterst er huden, som pakker deg inn. Som brytes hver gang du puster. Hver gang du svetter. Hver gang du kommer så tett inntil en annen kropp at mellomrommet forsvinner. Skinn som puster, er som en åpen grense. Hud lagrer erfaringer. Den forteller historier om levd liv, aldring, sykdom, glede, ytre påvirkninger, geografi. Materialet hud forteller om livet og døden. Vissheten om at en dag er kroppen vår ikke en del av oss lenger. Et skinn uten kropp har en annen pust.

Skinn representerer både menneskets hud og dyret. Som et objekt, en løsrevet del av oss selv. En påminnelse om vår egen opprinnelse, grense mot verden og vår forgjengelighet. Skinnen og huden visualiserer refleksjoner om oss mennesker sett fra avstand og tvingende tett på. Et visuelt språk som tilhører menneskekroppen, er kropp, og samtidig fremmedgjort.

Siri Skjerve har en master i kunst fra Kunsthøgskolen i Bergen (nå Fakultet for kunst, musikk og design ved Universitetet i Bergen). De siste årene har hun undersøkt det konseptuelle potensialet i naturgarvet skinn som kunstnerisk materiale. Skinnene kommer i hovedsak fra Todalen, der Skjerve bor og arbeider. Med

oppvekst i Oslo og en kulturell bakgrunn der naturgarving og bearbeiding av skinn er en brutt tradisjon, utforsker hun materialet med et kontemporært utgangspunkt, der mennesket og menneskets forhold til naturen står sentralt.

På hvilken måte påvirkes den kunstneriske forskningen når det geografiske utgangspunktet endres?

«Fortellingene mine blandet seg med stemmen fra dette stedet. Fra denne bygda, disse fjellene, gjennom denne luften. *Materialet ga meg språket og en sammenheng mellom min historie og stedets historie.*»

As We Evolve er Siri Skjerve's første separatutstilling. Hun har tidligere stilt ut ved blant andre Kunstbanken Hedmark kunstsenter, Østfold kunstsenter, Buskerud kunstsenter, KUBE, Trøndelag senter for samtidskunst og Hordaland kunstsenter. Hun er innkjøpt av innkjøpsfondet for

norsk kunsthåndverk, til KODE. Skjerve har også vært prosjektleder for det midt-nordiske samarbeidsprosjektet HUNGER, som over en periode på to år utforsket ulike former for erfaringsdeling av stedstilknyttet, internalisert håndkunnskap.

Til utstillingen blir det publisert en katalog med tekster av Solveig Bøe (filosof og professor ved NTNU), Toril Redalen (kunstner, kurator og skribent) og Siri Skjerve.

Utstillingen har mottatt regionale prosjektmidler fra Kunstsentrene i Norge.

Utstillingen «As We Evolve» - Siri Skjerve på Møre & Romsdal kunstsenter – Molde, 25. mars til 25. april.

www.mrkunst.no

Se video: <https://vimeo.com/531680865/a86b4cecc9>

ØK

Siri Skjerve
Foto: Nathan Letiard

norganic
mat du kan stole på

**Vi jobber for en mer bærekraftig
og økologisk morgendag**

Norganic er en økologisk grossist for
hele Norge vi leverer der du er.

Trenger du store sekker eller små kolli, vi har det!

› norganic.no

HAVETS MODER

*Tidløst budskab om at forbinde sig står
hugget i sten i Nuuk*

Statuer, skulpturer og historiske personer er blevet en del af værdidebatten. For tiden præger diskussioner om køn, race, bustesmadringer og kolonitid vores samfund- og ved vandkanten i Nuuk minder en billedhugger os om, hvor vi kommer fra.

Af Laust Riis-Søndergaard, tidligere højskoleforstander og seminarielærer

På en vandretur i kolonihaven, der hører til den gamle bydel i Nuuk, Grønland, stod jeg pludselig foran en kæmpeskulptur. Det var i foråret 2018 i forbindelse med et studie- og udvekslingsbesøg på læreruddannelsen i Grønland og Nuuk internationale Friskole. Siden har jeg tænkt over skulpturen og undersøgt den nærmere.

LAUST RIIS-SØNDERGAARD

Født 1951 i Travsted ved Tønder, Danmark.

Uddannelse og faglig inspiration i litteraturhistorie, Europastudier, pædagogik, gymnastik og idræt.

Har tidligere arbejdet som efter-skolelærer, højskolelærer og højskoleforstander.

Seminarielærer og kursusleder ved Den Frie Lærerskole i Ollerup 1998-2018.

Nu freelance-skribent

Skulpturen er skåret ud i rød granit og vejer 9 tons. "Havets Moder", som den er navngivet, er anbragt ved vandkanten tæt på havet og forbundet med den storslåede natur. Skulpturen kan ses, når der er lavvande. Ved højvande står den under vand. Det er et historisk område i Nuuk, hvor der med mellemrum er kulturel højspænding. I kort gåafstand fra "Havets Moder", møder blikket et andet mægtigt monument på et højdedrag: Hans Egede-statuen. Om natten til den 21. juni 2020, blev Hans Egede overhældt med rød maling og sprayet med ordet "Decolonize". (Afkoloniser).

I den seneste tid er statuer, skulpturer og historiske personer blevet en del af den globale værdidebat. Det betyder, at kolonitiden på ligefod med køn, race, bustesmadringer og identitetspolitik er kommet i søgelyset i den offentlige debat.

I 2021 er det 300 år siden, at den dansk-norske missionær og præst, Hans Egede (1686-1758), ankom til Grønland og medvirkede til, at grønlænderne blev omvendt til kristne. Det vil der sandsynligvis blive skrevet og talt mere om i årets løb.

Kommunalbestyrelsen i Nuuk fremsatte i 2004 et ønske om et kunstnerisk motiv, der kunne relatere sig til det levende og til tiden før grønlænderne blev kristne i 1721. Rygtet nåede også til Danmark, hvor billedhuggeren Christian Rosing bor. Han leverede et modeloplæg med inspiration fra sagnet om "Havets Moder". Det blev godkendt. Billedhuggeren kunne dermed påbegynde det kunstneriske arbejde i 2004, og skulpturen blev afsløret ved vandkanten i Nuuk den 25. september 2007.

AUTODIDAKT OG "STEN-RIG" KUNSTNER

Christian Rosing er født 1944 i Grønland og er grønlænder dybt ind i sinde. I 1958 flyttede familien til Danmark, fordi faderen, Nikolaj Rosing, skulle repræsentere det grønlandske landsråd i Folketinget. I dag bor Christian Rosing på Sydøst omgivet af frodige landskaber, så langt øjet rækker. Her er højt til himlen og god plads til at anvende det værktøj, en billedhugger skal bruge. Jeg mødte ham dér, på en forårsagtig novemberdag i 2020.

Rosing betegner sig selv som en naturalistisk og autodidakt

kunstner. Han har stor forkærlighed for sten og kalder sig for "sten-rig". Stenmæssigt er "Havets Moder" den største skulptur, han har udført. Hans livsvej har været brolagt med en del udfordringer, idet han bærer på den skæbne at være hørehæmmet. Det gav i barndoms- og ungdomstiden selvværdet et knæk, ikke mindst i skolen. På den positive side har det medført, at andre sanser efterhånden er blevet styrket og udviklet. Det gælder ikke mindst sansen for det figurative og flerdimensionelle samt talentet for at se og tegne. Rosing fortæller, at selvtiliden i forhold til at se andre muligheder med sit liv som hørehæmmet blev styrket med et højskoleophold på Grundtvigs højskole i Frederiksborg i 1962. Gennem tiden har han haft mange opgaver i Grønland. Det har især omfattet undervisning i tegning på mange skoler, ligesom han har malet portrætter af syv tidligere borgmestre i Nuuk og udført udsmykningsopgaver i sten.

MED INDLANDSISEN TIL ØRBÆK I DANMARK

Når man er bosiddende på Sydlyn og skal have fat i en stor solid granitsten til et kunstværk i Grønland, hvad gør man så? Jo, man henvender sig til sjakformanden for grusgraven ved Ørbæk. For den beskedne pris af en flaske Rød Ålborg Akvavit, fik han en ni tons tung granitsten, der generøst blev fragtet til værkstedet. Stenen er en såkaldt rød svensk granit, som indlandsisen på et tidspunkt har skubbet til Ørbæk. Det skabte i begyndelsen en heftig offentlig debat i Grønland, at en kæmpeskulptur, der skulle symbolisere tiden, før grønlænderne blev kristne, skulle komme ud af rød svensk granit. Hvad skal man med svensk granit, når det meste af Grønland i forvejen er is og granit? Problemet med store grønlandske granitsten er - som geologer dengang kunne påpege - at de har revner, der gør det vanskelig at forme figurer ud af dem. Så det var en rød svensk granitsten fra Ørbæk på Fyn, der blev formet til en kæmpeskulptur og transporteret med skib til Nuuk.

HAVET SOM METAFOR

Skulpturtraditionen og havet som metafor har siden årtusindeskiftet været meget stærkt repræsenteret indenfor klimakrisekunsten og debatten om biodiversitet. Der er lavet skulpturer med konkylier, muslinger eller bløddyr, der anskuer og forbinder mennesker, dyr og natur på nye måder. I den kunstneriske bearbejdelse af kriserne er der generelt stor sympati for de lidende. Uanset om det er dyrenes skæbne eller mennesker, der er drevet på flugt over havene, på grund af krig, undertrykkelse, naturkatastrofer eller klimakriser.

Christian Rosing har skabt en stensulptur, der bygger på sagnet om "Havets moder" fra tiden, før grønlænderne blev kristne. I en vis forstand, er der indhugget et tidløst budskab om, at mennesker skal leve med respekt og ansvar for naturen og dyrene. Som beskuer står det én frit for, hvordan man vil forstå, aktualisere og perspektivere kunstværket. Kunstværket levendegøres i det øjeblik, hvor beskueren ser, rører ved og stiller spørgsmål til skulpturen.

I selve sagnet har Havets Moder taget alle fangstdyrene til sig og filtret dem ind i sit lange mørke hår, fordi hun er vred over den måde, menneskene passer på dyrene, naturen og deres eget liv. Uden fangstdyr, ingen varme og mad og derfor sender menneskerne en åndemanager afsted til havets bund for at forhandle med Havets Moder. Ved at love hende at udvise større agtelse og ansvarlighed for naturen og dyrenes ve og vel bliver fangstdyrene til slut sat fri igen.

Hos inuitterne var en åndemanager typisk en ældre vis mand. Christian Rosing har i sit kunstværk ladet denne åndemanager være repræsenteret af en ung person, der skal lytte til, forhandle og viderefremidle, hvordan balancen mellem mennesker, dyr og natur kan genoprettes. Pointen i dette valg er op til beskueren at skønne.

UNIVERSELT PERSPEKTIV

Der er universelle perspektiver i "Havets Moder", for skulpturen leder nemt tankerne hen på aktuelle og globale udfordringer affødt af klimaforandringerne, øget ulighed, utryghed og vrede.

Bestræbelserne på at forpligte sig og tage konkret ansvar kan i nutiden spores i mange gode hensigtserklæringer og initiativer. Det ses i skolen, foreningslivet, arbejdspladser, i familier, på sociale medier samt i det politiske arbejde på nationalt, europæisk og globalt plan.

Når der alligevel kan opstå tvivl om dybden og kvaliteten i alle hensigtserklæringerne, skyldes det en stigende usikkerhed om, hvorvidt der findes alment accepterede værdier, der kan danne grundlag for fælles forståelse og konkret stillingtagen til forpligtende løsninger.

En skulptur i sig selv mætter ingen sultende mund eller løser andre af verdens problemer. Men den kan minde os om, hvor vi kommer fra og hvad vi i dybeste forstand er afhængig af. Den kan inspirere til nye fortællinger om at forbinde sig og tage ansvar. Sagnet om "Havets Moder" og skulpturen fastholder og insisterer på det. Men det er op til beskuerne at forstå og udmonte det.

BLIKK FRA KAIKANTEN: JEG VELGER MAGIEN

Fra kaikanten min i Lofoten ser jeg klart og tydelig over Vestfjorden til Hamarøya. Sant nok er det det Tysfjord-fjellene blikket mitt lander på, men foran der veit jeg at Hamarøya kviler med sine myrer og furumoer, sine mange blanke vatn og slitte knauser.

Landskapet er ikke uten bratte heng, og noen fjell inviterer til skarpklatring sjøl om de ikke er så høge at de gjør nevneverdig inntrykk. Men i det heile stemmes man til ro der borte. Sann har jeg alltid opplevd det når jeg gjester Hamarøya.

Første gang var for omkring femti år sia. Da møtte jeg Knut Hamsun. Var han død på den tida, sier du? Ikke såvidt jeg kunne fornemme.

Fortellingene hans hadde forbløffa og forført meg før jeg kom til Hamarøya og landskapet hans. Pan og Victoria og vandrers-trilogien. Men så var jeg plutselig i Isak Sellanrås verden, og Hamsun kikket skrått på meg der jeg gikk. Han satt på en benk et stykke til side for stien min og var en gammel og utilnærmelig mann. Sa ikke et ord, og virka irritert over at jeg i det heile tatt gikk der.

Men det var ok nok. Jeg hadde ikke noe usnakka med mannen, og regna forsåvidt med at det var sann han framsto. For allerede da var jeg kjent med Hamsuns meir enn tvilsomme eskapader i politikken, og noen skygger av dette inn i romanene hans. Men jeg var altså forført, og sann er det fortsatt. Heldigvis. Jeg veit ikke hvor mange Hamsun-debatter som har herja i avisspaltene i mi tid, men de må være tosifra. Og alltid har det handla om at Hamsun ikke kan leses fra bladet. Han må enten forkastes eller fordømmes, eller i det minste må han leses med filter.

Jeg er for lengst trøtt av disse formaningene. Men i stedet for å delta i debattene, fortsetter jeg å lese Hamsun – og å la meg imponere. På den måten blir jeg jo også mat for framtidige feider. Det er heile tida noen som er ute etter sanne som meg, og skal ha meg på rett spor. Lykke til, sier jeg, og tar med meg Markens grøde på senga.

Brynjar Tollefsen

NOTERT

ELSKA MDG, MEN VART SVIKTA

.... Flaks for MDG at det berre er alkekonge, havsule, krykkje og tundrasnipe som vert knerta av propellane, og ikkje sjølvaste ulven, for då hadde det nok vorte komplisert.

Veit ikkje MDG at det er laks og kylling som et mesteparten av soyaen frå Brasil (75 prosent og 15 prosent), og ikkje kua? Kvifor må dei hakke laus på drøvtyggjarane i Soknedal, som et gras i klimasoner der ein ikkje årvisst kan dyrke korn og grønnsaker? Og et dei eigentleg kålrot, MDG-araner? Ein kan ikkje ta globale råd frå FN og klimapanel så bokstaveleg at ein sluttar å interessere seg for økologi.

Anders Hals (Sund fhs) i Dag og Tid

GANGSTERRAPP

Gangsterrapp handler om de som forsørger seg på en annen måte: narkotika, ran, torpedovirksomhet og bedrageri. Å kalle gangsterrapp for arbeiderlitteratur er en hån mot alle de som går på jobben eller kjemper for å få en jobb. Det verste av alt er at det er den unge venstresida som ofte nedvurderer klasse, eller som ser det som sin oppgave å håne «krenkede hvite menn» – i betydningen nettopp den eldre generasjonens «etterlatte» industriarbeidere – som mener at nettopp dette er arbeiderlitteratur.

Åsa Linderborg i Klassekampen

OPPDRETTSJUS

Blir dei økonomiske ulikskapane for store, blir også dei juridiske rettane oppheva. Folk utan økonomiske midlar har ikkje råd til å skaffa seg juridisk hjelp. Store firma med uavgrensa kapital kan derimot pressa grensene for lovverket utan å få straff, fordi dei har råd til å halda seg med juridisk kompetanse. Ein fiskar som får levebrødet sitt øydelagt fordi oppdrettsanlegga legg fjorden hans øyde, har i realiteten ikkje rettsvern, fordi oppdrettsnæringa har for mykje pengar.

Oppdrettsnæringa har også fått gjennomslag for at den økonomiske vinsten må vegast mot dei eventuelle skadeverknadane på miljøet. Det vil seia at dersom du tømmer eit tonn gift i havet, så kan du bli straffa dersom du ikkje tener oengar på det. Men tener du svært mykje på det, vil det vega opp for lovbrøt, og du går fri. Det illustrerer at pengemakta trugar ikkje berre den sosiale likskapen, men også rettsvernet.

Jan Inge Sørbo i Dag og Tid

FOLKEHØGSKOLENE ETABLERER MENTORTILBUD FOR ELEVER UTEN FULLFØRT VGO

All erfaring viser at uten fullført videregående opplæring vil ungdom stille svakere, både i jobbsammenheng og deltakelse i samfunnet ellers. Hvert år er det mellom 20-30 prosent av elevene på folkehøgskolene som ikke har fullført videregående opplæring (VGO). Folkehøgskolene er imidlertid i en unik posisjon til å kunne hjelpe de som ønsker avklaring og eventuell styrket motivasjon for å fullføre VGO.

Pilotprosjektet *Mentorordning i folkehøgskolen* ved tre folkehøgskoler i 2016-2018 ble svært vellykket. Statistikk viser at en del unge uten påbegynt eller fullført VGO allerede i dag har stor nytte av et år på folkehøgskole. Prosjektet viste imidlertid at skolene, med noen enkle grep og litt mer systematiske tilnærming, kan hjelpe enda flere unge til å ta fatt på å fullføre VGO etter året på folkehøgskole.

Ordningen med mentortilbud vil derfor være til stor hjelp for den enkelte elev på flere måter. Tilbudet tar sikte på å hjelpe elever som er usikre på egen fremtid til en avklaring om de ønsker å ta videregående. De fleste ønsker det viser erfaringene. I

forlengelse med avklaringen er det et samtidig et mål at mentor-samtalene bidrar til å styrke motivasjonen og handlingsevnen hos eleven til å søke plass og gjennomføre VGO. Ordningen vil dermed også bidra til det store fellesskapet og til å styrke legitimiteten til skoleslaget, melder Folkehøgskoleforbundet og Noregs Kristelige Folkehøgskolelag, som samarbeider om ordningen.

DAGSKURS I ETABLERING AV MENTORTILBUD

De to organisasjonene tar med seg det beste fra pilotprosjektet, og tilbyr nå de øvrige folkehøgskolene et dagskurs i etablering av et overkommelig mentortilbud for elever uten fullført VGO. Kurset er for lærere, ledelse og andre ansatte som ønsker å etablere tilbudet på egen skole.

Kurset gjennomføres 19. august, uavhengig av pandemisituasjonen, enten analogt i Oslo eller som webinar.

Selve kurset er gratis, og ordningen vil ikke belaste skolen i vesentlig grad, melder forbundet.

Øyvind Brandt

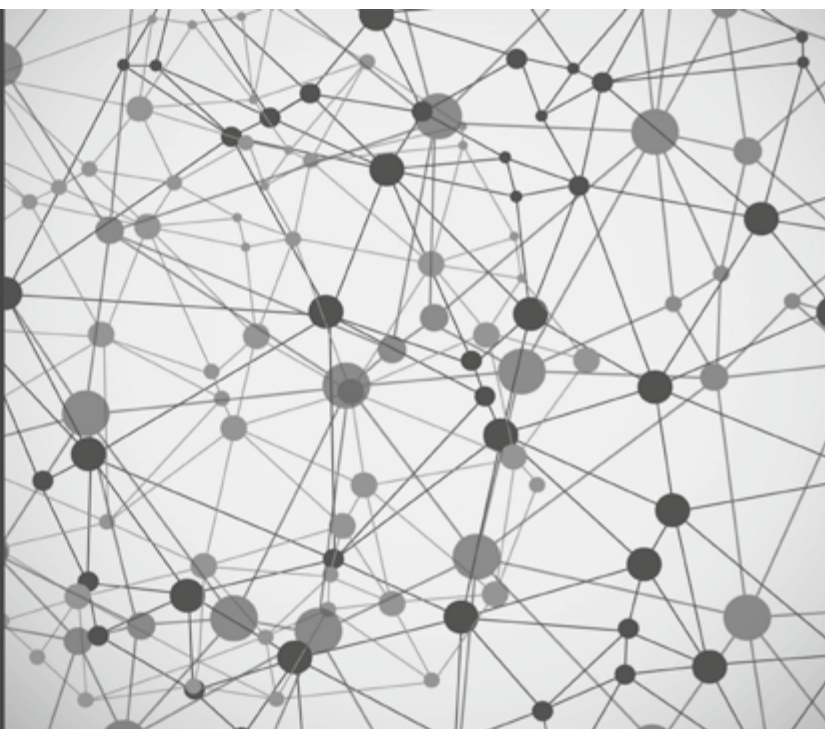
NORDISK
FOLKEHØGSKOLE-
KONFERANSE

16.-17. SEPTEMBER 2021

Folkehøgskolenes rolle i demokratiutviklingen

Hvordan ser den demokratiske
dannelsesoppgaven for folkehøgskolene ut i
dag? Og finnes det en felles oppgave for den
nordiske folkehøgskolebevegelsen?

Målgruppe: Ansatte på folkehøgskoler og i
folkehøgskoleorganisasjoner i Norden
Sted: Ungdomsøen, Danmark
Språk: Dansk/svensk/norsk/English
Påmelding: www.folkehogskoleradet.no/nordisk
Arranger: Nordisk Folkehøgskoleråd

GRØNT FLAGG:

STORT KLIMAENGASJEMENT PÅ RØNNINGEN

Stadig flere folkehøgskoler ønsker en grønn profil, og mange velger en sertifisering for å sette dette arbeidet i system. Med Grønt Flagg kommer nye elever til et ferdig opplegg som de kan forvalte, og som er godt forankret i skolens ledelse og drift. Grønt Flagg har intervjuet rektor, elever og ansatte ved Rønningen folkehøgskole for å høre mer om hva de synes er verdien av Grønt Flagg og hvordan de involverer og engasjerer elevene i deres bærekraftsarbeid

- Hva er verdien med Grønt Flagg rammeverket i skolens miljøarbeid?

- Rønningen Folkehøgskole var den første Grønt Flagg sertifiserte folkehøgskolen i Norge, og helt siden 2002 har skolen hatt nedfelt i sitt verdidokument at vi skal være en grønn skole. Sertifiseringsordningen har bidratt til strukturering av dette arbeidet, og gjennom rapporteringen har vi kunnet sørge for at vi både følger opp og forbedrer oss på stadig nye områder, sier rektor Ottar Nesje.

- Rønningen er en skole som i flere tiår har vært genuint opptatt av klima, miljø og bærekraft. En av de største fordelene med Grønt flagg-rammeverket for oss, er at vi

får samla alt vi har oppnådd i løpet av året på ett sted. Helst vil vi jo «redde verden» nå, i dag - eller helst i går. Da kan det kjennes som vi er langt fra målet og alt går for sakte. I Grønt flagg-rapporten får vi samla alle de små stegene vi tross alt har fått til. Det gjør oss stolte og inspirerer til videre handling, sier lærer Kristin Riiser Dankel som har ansvar for rapporteringen.

Hvordan bruker dere Grønt Flagg i arbeidet med bærekraftsvedtaket?

- I vårt arbeid for å bli grønnere har vi gjennom flere år hatt fokus på mange flere ulike områder som mat, energiløsninger og transport, og i dag har vi både skolens styre, skolens personale - med både kjøkken, vaktmestere og pedagoger OG, ikke minst, elevene, med på laget. Maten på Rønningen har blitt grønnere, vegetartilbudet mye bedre og mer omfattende, vi jobber med å forminske matsvinn, og vi kjøper inn mat som ellers vil bli kastet. I bakeriet vårt bruker vi økologisk mel, og leverandøren av kaffe til vår nye café har vi fått til å Fairtrade-sertifisere produktene de leverer til oss.

- Vi har hatt fokus på bærekraft når vi har bygget nytt skoleanlegg, og vi har

boret energibrønner og installert Oslos tredje største solcelleanlegg på takene våre. På denne måten har vi hatt en stor reduksjon i eget energiforbruk. Elevene reiser kollektivt i Oslo og er utstyrt med eget Ruter-kort, og studieturene våre legges nå om slik at klimaavtrykket skal reduseres, sier rektor Ottar Nesje.

- Et kriterium for Grønt Flagg sertifisering er at det skal opprettes et miljøråd.

Opplever dere at det er noen fordeler ved at miljøarbeidet i stor grad er elevstyrt?

- Skolens Miljøråd jobber med å se etter løsninger der vi kan forbedre oss. Hos oss er Miljørådet i hovedsak elevdrevet, og fordelene med det er at ungdom i mindre grad aksepterer at vi hviler på laurbærene av hva vi har fått til. Selv om ikke alle elevene synes at alle tiltakene er like gode på personnivå (f.eks. at vi har flere vegetarmåltider enn tidligere), er alle Rønningens elever godt innforstått med at Rønningen er en «grønn» skole, og det kommer også klart fram av årets EPSI undersøkelse.

Solcelleanlegget på Rønningen: Foto: Sture H. Vareide.

Til venstre kjøkkensjef Oskar Flymann, til høyre assisterende kjøkkensjef Espen Sundheim. Foto: Sture H. Vareide.

- Hvordan opplever dere elever å sitte i miljørådet?

- Det er utrolig givande og lærerikt. Eg har fått moglegheiten til å påverke og lære om både små og store tiltak ein kan gjere for å betre miljøet. Vi får i stor grad vere med å bestemme kva slags klima- og miljøtiltak vi skal gjennomføra. Det er ikkje vanskelig å spør leinga dersom det er noko vi vil betre eller om vi har nye prosjekt, sier elev Maria Husevåg Standal (20 år).

Jeg har lenge vært engasjert i klimakampen, men å virkelig prøve å gjøre en endring var en god opplevelse, og noe jeg trives med! Det er ekstremt mange unge som er engasjert, og når de først får sjansen til å vise det får vi igjennom resultater, sier elev Jakob Solevåg (19 år).

Er det noe dere i miljørådet er stolte over å ha oppnådd for klima og miljø på skolen?

- Vi er stolte over at vi har fått til større arrangement, blant anna lysmarkeringa vi hadde for klimasøksmålet, og banneraksjonen foran Stortinget. Dei har resultert i større bevisstheit blant elevane på skulen, og nye erfaringar for oss i Miljørådet. Vi har fått prøvd oss på å lage aksjonar, der

elevane har tatt ansvar og eigarskap til prosjekta, sier stipendiater Lotte Haga og Reidunn Hånes Egge (20 og 21 år). Jakob er enig «Det er en opplevelse alene å få være så tett på politikere og prøve å aksjonere på nettopp den måten».

- Hva er verdien av å gå på en grønn folkehøgskole?

- Ein lærer mykje av å gå på ein grønn skule, og ein får erfart at det ikkje er så mykje som skal til for å handle litt meir klima- og miljøvennleg. Desse erfaringane tek eg med meg vidare i livet.

- At det var en grønn folkehøgskole var viktig for at jeg søkte, og var noe av det som spisset min interesse til Rønningen, sier Jakob.

Tekst: Sigrid H. Swensen i Grønt Flagg på vegne av Stiftelsen FEE Norway

Ønsker dere å bli en grønn folkehøgskole? Ta gjerne kontakt med rådgiver i Grønt Flagg, Sigrid H. Swensen (e-post: sh@fee.no, tlf: 91181674) eller besøk hjemmesiden www.grontflagg.fee.no

- Grønt Flagg er en pedagogisk miljøsertifiseringsordning rettet mot barnehager og skoler
- Gjennom årlig resertifisering bidrar rammeverket til kontinuitet, kvalitet og fremdrift i skolens bærekraftarbeid
- Ordningen er en del av Eco-Schools, der 1,2 millioner lærere og 16 millioner barn og unge i 60 land i alle verdensdeler deltar

7 KRITERIER

Grønt flagg bygger på 7 kriterier som skal være oppfylt før en folkehøgskole kan bli sertifisert.

1. Deltakelsen skal besluttes av styret. Et miljøråd skal opprettes
2. Det skal utføres en miljøgjennomgang (bruk gjerne skolens selvevaluering om det er hensiktsmessig for deres miljøsetting)
3. Miljøtema skal velges og en miljøhandlingsplan for periodens prosjekt skal utarbeides (denne kan inngå i skolens lokale klimaplan, jfr. Bærekraftvedtaket)
4. Prosjektet skal evalueres, rapporteres og følges opp
5. Prosjektet skal i størst mulig grad relateres til skolens verdigrunnlag og bærekraftvedtaket til folkehøgskolene
6. Informer og involver hele skolen og lokalmiljøet
7. Miljøregler skal utarbeides og implementeres

MINNEORD

– KJELL NYLAND

– NAMDALS

For nokre dagar sidan fekk vi budskapet om at vår kjære «kårkall» og tidlegare styrar Kjell Nyland hadde gått bort. Rett nok visste vi at dagen ville kome. Kjell, du vart nesten 90 år og helsa var ikkje lenger like god som da du sprang med elevane på Geitfjellet. Men vi er aldri heilt førebudd, og sorga tok oss – samstundes som varme tankar gjekk til Solveig og familien som mista sin gode kjæraste, far og bestefar.

Kjell kom til Grong og Namdals folkehøgskole i 1957. Først var han lærar fram til 1969, da han tok over som styrar etter Vermund Benum. I Kjell si tid gjekk skolen gjennom ei rivande utvikling – frå gammal til ny tid. Etter krigen var skoleanlegget i Grong svært nedslitt, etter at okkupasjonsmakta hadde halde hus i dei flotte trebygningane frå 1936. Det kosta mykje arbeid og pengar å sette hovudbygga i brukbar stand, og etter kvart auka søkinga til skolen slik at det måtte nybygg til. Frå 1967 og frametter 70- og 80-talet vart det bygd nye internat og undervisningbygg. I 1980 sto ei heilt ny medieavdeling klar i den gamle «guteborga» på loftet over gymsalen, og i 1990 kom eit tredje internat til med 20 enkeltrom.

Gjennom 70-talet gjekk folkehøgskolen i Noreg gjennom ei kraftig fornying; bølgene frå ungdomsopprøret i 1968 strøymde inn i dette opne og liberale skoleslaget – og styrar og lærarar måtte følgje med i den nye tidas pedagogikk, der likeverd, likestilling, fredsarbeid og engasjement i folkelege rørsler vart ein viktig del. Kjell var ein god og tydeleg leiar, og det fall lett for

han å koble desse nye tankane til Grundtvig sin skoleide. Han møtte ungdommane med interesse og engasjement, og mange skildrar han som den beste læraren dei har hatt. Han var flink til å rekruttere lærarar som kunne vere med å utvikle skolen, og vere ressursar i det lokale kulturlivet – og han gjorde Namdals folkehøgskole til ein viktig kulturarena.

Kjell og Solveig budde på skolen, og er viden kjende for å vere eit særst godt vertskap; anten det var kjende artistar eller forfattarar, eller ein engsteleg 17-åring som skulle flytte heimefrå for første gong – så opna dei heimen sin. Dei to følgde gjerne elevane heile livet, og fann lett igjen tonen med gamle elevkull etter mange tiår. Då dei nådde pensjonsalder fekk dei begge H.M. Kongens Fortenestemedalje. Men vi greidde ikkje å sleppe taket i dei, og utnemnde dei til «kårfolket vårres».

Dei har begge to vore gode til å sjå om skoletunet og tilsette, og som leiar i Namdal Høgskolelag gjorde Kjell ein uvurderleg innsats for å mobilisere tidlegare elevkull og styrke Namdals folkehøgskole.

Kjell og Solveig Nyland har alt i mange år vore ein svært viktig del av historia til Namdals folkehøgskole. Vi er takknemlege for at vi har så mange gode minne om Kjell, og vi lover å halde folkehøgskolefanen høgt i hans ande. Vi lyser fred over Kjell Nyland sitt minne, og bøyer oss i djup takksemd for livsverket han ga til Namdals folkehøgskole.

Bjørn Olav Nicolaisen

FRA LANDSKAPET

ÅL: NY REKTOR TILSATT

Styret for Ål folkehøyskole og kurscenter for døve har tilsatt Ann-Kristin Malmquist (61) som rektor ved skolen. Malmquist har fungert i rektorstillingen det siste året og hun er godt kjent med både folkehøyskolen og kurscenteret. Ann Kristin Malmquist er utdannet cand. mag i fagene språkvitenskap, engelsk og pedagogikk og har også utdanning i tegnspråk og ledelse i kvinnersperspektiv. Hun behersker norsk tegnspråk flytende. Malm-

quist har lang ledererfaring fra avdelingslederstillinger både fra folkehøyskolen og kurscenteret. Styret er tilfreds med å få en dyktig og erfaren rektor på plass som nå vil gå i gang med utfordrende oppgaver, særlig med å videreutvikle Ål folkehøyskole og kurscenter for døves framtidige tilbud. Dette blir spesielt viktig nå som norsk tegnspråk er styrket med den nye språkloven.

FB – Ål fhs.

Janne Merete Sukka,
rektor Hallingdal folkehøgskule

INTRO – TIL «BREVET» FRA HALLINGDAL FHS

Hei!

Jeg tenkte jeg skulle bare vise litt av hva jeg har funnet på sånn midt mellom alt dette året.

Med jevne mellomrom har jeg skrevet noen linjer på en side – max en A4 – og sendt til politikere, administrasjon og næringsliv i dalen.

Skolen her har jo vært helt avkoblet resten av livet i Hallingdal de siste årene, så nå jobber jeg med å bygge opp kjennskap og nærhet sånn at flere kan bruke oss i markedsføring osv.

Dette er ikke noen proffe greier, men mottakerne har vært strålende fornøyd med små drypp om skolen.

Alt godt!

KORTNYTT FRA SKAGA

Det er vår, og dette skoleåret er snart over. Et år hvor vi har klart å holde smitten utenfor huset, hvor vi har brukt alt vi har i Hallingdal til det fulle og et år hvor vi har vært med å utruste unge mennesker til å forhåpentligvis kunne stå bedre rustet for livet som ligger foran dem. Det slår meg hvor viktig folkehøgskolen er og blir også i de kommende årene, nettopp for å styrke ungdommene for livet – i en skole hvor prestasjoner og karakterpress ikke eksisterer.

Nå legger vi grunnlaget for kommende år. Vi får ny vaktmester i vår, og intervjuer også i disse dager ny renholder. Ikke minst så tar vi opp nye elever. Jeg skulle ønske dere alle så hvilket potensiale det ligger i våre elever for både næringsliv og turisme. Dette året har virkelig vist at Hallingdal kan by på #storeopplevelserlokalt og er et strålende utgangspunkt for en folkehøgskole. Jeg håper at vi i tida som kommer kan knytte oss nærmere opp til andre i dalen, og at dere også kan bruke oss mer. Vi vil gjerne bidra, og vi håper at dere også vil bruke oss. Det er plass på linjene våre. Vi tar opp elever kontinuerlig nå. Spre det gode budskap om Skaga og vit at dere får masse tilbake i form av fremtidige halling, hyttehallinger og gode ambassadører. Vi reklamerer gjerne for dere og håper dere gjør det samme for oss.

Når elevene slutter, tenker jeg at jeg – om smittesituasjonen tillater det – gjerne tar meg en tur rundt og hilser på. Så kan vi blir litt bedre kjent og finne måter å gjøre hverandre enda bedre.

God helg ønskes til alle!

Janne S.
Gol 23/4 2021

FOLKEHØYSKOLEN OG TIDSÅNDEN – DEL 3

I denne tredje, og avsluttende artikkelen vil jeg utvide undersøkelsen av sammenhengen mellom antroposofi og den framvoksende vitalismen/germanismen i Norge i før- og mellomkrigstiden, med særlig fokus på folkehøyskolen.

Av Sigurd Ohrem

Kombinasjonen av antroposofi og vitalisme, med grundtvigiansk tankegods som felleselement, ser ut til å ha hatt større gjennomslag i folkehøyskolenorge enn tidligere antatt. Et resultat av denne sammensatte inspirasjonen av antroposofi og vitalisme var at det på første delen av 1900-tallet i Norge ble opprettet en serie med antroposofiske folkehøyskoler i områdene rundt Gudbrandsdalen, men også med utløpere lenger sør og vest i landet, som i Østfold.

I 2009 fant forsker og idehistoriker Jan-Erik Ebbestad Hansen upubliserte, antisemittiske manuskripter blant tekster av antroposofen Alf Larsen. Det dreide seg om aforismesamlingen Jødeproblemet, et verk som aldri ble utgitt, ført i pennen på 1950-tallet, hvor Larsen både gir uttrykk for forståelse for Hitlers jødeforfølgelse. «Nazismen er jødedommens endelige triumf i verden,» skrev Larsen blant annet. (Ebbestad Hansen i Klassekampen). Ved nærmere ettersyn viser det seg at den form for åndelig antisemittisme som i boken blir avdekt hos Larsen er familiebeslektet med en sterk strømning i tysk-idealistisk filosofi fra 1800-talet. Fellestrekk kan gjenfinnes i Steiners filosofi, men med viktige tillegg: Hans lære om folkeåndene, og måten denne kom til anvendelse i den norske antroposofføffentligheten.

«Steiners individualisme og universalisme var (altså) kombinert med sterke innslag av rasistiske stereotypier. Det gjelder både i biologisk og kulturell forstand. For flere sentrale norske antroposofere i mellomkrigstiden ble koblingen germanisme og kristendom en potent komponent i selvforståelsen, i måten de oppfattet historien på og ikke minst i forståelsen av jødedommen» (Ebbestad Hansen s. 58).

KONSPIRASJONSTEORETIKERE?

Larsen var, ifølge Ebbestad-Hansen på langt nær den eneste antroposofen som huset antisemittiske ideer. Espen Grønlie uttrykker seg på denne måten, «Jo, ikke bare hevder Ebbestad Hansen at Larsens antisemittisme var *ideologisk begrunnet i antroposofien*, han påstår endog at flere av de toneangivende antroposofene forsto det jødiske folket og jødedommen på samme måte som Larsen». (Espen Grønlie, i Le Monde Diplomatique)

I sin nyutkomne bok, antroposofi for skeptikere, kaller Arne Øgaard, på den annen side, aktuelle debattanter som argumenterer for at det finnes forbindelser mellom Steiners lære og Larsens antisemittisme for konspirasjonsteoretikere. (Tore Rem 2021)

Det er ikke urimelig å anta at den rolle antroposofien, i kombinasjon med den norske åndsitalisme, kan ha spilt, ikke begrenset seg til et kort tidsrom rundt første verdenskrig. Særlig problematisk er holdningene til jødespørsmålet.

Boken til Ebbestad Hansen avdekker, i tillegg til Larsens antisemittisme, pre-fascistiske tendenser og/eller jødehat hos flere framtrepende antroposofere, også tilknyttet folkehøyskolen. Men det åndsitalistiske jordsmonnet for denne tenkningen må søkes i strømninger som var til stede før fascismen, og ikke bare på høyre-radikalt hold. Størrelser som Marta Steinsvik, og, utenfor antroposofien, Hans Jæger og Arne Garborg huset tidlig også antisemittiske sympatier, som kan se ut til å ha inspirert også antroposofere. Felles for alle disse fire var at de også hadde sterk affinitet til anarkismen.

Men, på hvilke måter kom disse tankene til å prege den tidlige utviklingen av antroposofien og i neste omgang engasjementet i folkehøyskolen i Norge?

Alf Larsen

NS OG FOLKEHØYSKOLEN I GUDBRANDSDALEN

Olav Aukrusts viktigste politiske støttespiller under etableringen av Dovre folkehøyskole i 1917 var, sammen med Ingeborg Møller, Bjørner Vigerust, bror til folkehøyskolelærer og senere styrer på Ringebu folkehøyskole fram til 1945, Ola Vigerust. Vigerust, som den gang var ordfører og Venstremann, beveget seg etter hvert i fascistisk retning. Etter kommunevalget i 1934 skrev Bjørner Vigerust til Vidkun Quisling. Han fortalte at han våren 1933 hadde gått ut av Bondepartiet og meldt seg inn i NS. Overfor Quisling foreslo han å arrangere et stort folkemøte på Dombås sommeren 1935: «Til sumaren må vi halda stort stemne på Dombås. Vi må ha Dykk som hugutalar...» NS-stevnet han foreslo, kom virkelig i stand. (Gudmund Moren: Nasjonal Samling i Dovre 1933-45).

Eldstebror Ola, som tidligere hadde jobbet sammen med Aukrust i folkehøyskolen både på Gausdal og Dovre, var lenge ansatt som rektor på Ringebu folkehøyskole (den gang Gudbrandsdalen amtsskole), og gikk av først i 1945. Han var en svært sannsynlig sympatisør med Quisling, og ble etterforsket under landssvikoppgjøret. To sønner gikk derimot inn i Waffen SS. (Landssvikarkivet)

Olav Aukrust hadde også fascistsympatisører i sin nære familie. Hans bror Paal, Bondepartipolitiker og ihuga Quislingtilhenger, ble valgt til ordfører i Lom for NS i 1941. Noe overraskende ble han gjenvalgt som ordfører i Lom etter krigen. Det var ingen vanntette skott mellom antroposofien og den framvoksende nazismen i Norge. Quisling deltok regelmessig på møter i Antroposofisk selskap på 1930-tallet, og studerte Rudolf Steiners skrifter, skriver Jan Bojer Vindheim på sin blogg.

QUISLING DELTOK REGELMESSIG PÅ MØTER I ANTROPO-SOFISK SELSKAP PÅ 1930-TALLET, OG STUDERTE RUDOLF STEINERS SKRIFTER

STEINERS ÅND KOMMER TIL NORGE

Etter et innledende besøk i Norge returnerte Steiner til Kristiania i 1910, der han holdt sin seminale foredragsrekke om den norske folkeånden. Her argumenterer han særlig for at den norske nasjon, med sin unike, norrøne kulturarv og nærhet til sine urkilder, innehar et helt spesielt potensiale i utviklingen av den norrøn-germanske ånd.

Blant deltakerne på disse foredragene var trekløveret Ingeborg Møller, Marta Steinsvik og Helga Geelmuyden, som alle skulle bli superspredere av antroposofien i Norge. Disse tre kvinnene hadde en annen viktig ting felles, de spilte alle det germansk-norske ut i motsetning til jødedommen. I dette sto framdyrkingen av den norske folkeånden særlig sentralt i mellomkrigstiden. (Ebbestad Hansen)

Marta Steinsvik

DET VAR INGEBORG MØLLER SOM I 1908 SØRGET FOR Å FÅ RUDOLF STEINER TIL NORGE FOR FØRSTE GANG, OG DERMED BIDRO TIL INNFORING AV ANTROPOSOFIEN HER TIL LANDS

INGEBORG MØLLERS SENTRALE ROLLE

Møller var forfatter, folkehøyskolelærer og venn og kollega av Olav Aukrust, som hun også drev flere folkehøyskoler sammen med. Med en antroposofi som også omfattet Grundtvigianismen var hun en lidenskapelig pådriver for en folkehøyskole i tråd med egen verdensanskelse. Med sin bakgrunn fra de høyere lag av bondemiljøet var hennes åndsvitalistiske ideologi dypt forankret i myten om bondekulturen, for denne formidable forfatteren var feiringen av det norrønes gjenkomst et gjennomgangstema rundt det litterære leirbålet. Hun ble også kalt «vølven» av sine forfattervenner. For den unge Jens Bjørneboe ble hun en slags morsskikkelse.

Det var Møller som i 1908 sørget for å få Steiner til Norge for første gang, og dermed bidro til innføring av antroposofien her til lands. Hun sto da også Steiner veldig nært, og fulgte ham på hans reiser i Norge. Møller hadde redaktørvervet for det antroposofiske tidsskriftet Vidar, og poste på med artikler om den germanske og norske folkeåndens gjenkomst i en rekke andre aviser og tidsskrifter. Steiners teosofisk inspirerte antroposofi delte menneskeheten inn i raser, hvor noen raser var mer utviklet enn andre. Veien fra dette var ikke så lang til å føre dette videre ved å identifisere sin egen rasegruppe med den høyest utviklede, og dermed andre som underlegne. (Jan Bojer Vindheim).

Foredragene fra Kristiania ble for øvrig, i 2007, vurdert av et tyskstatlig organ som overvåker bl.a. nasjonalsosialisme i media. Undersøkelsen resulterte i at foredragene fra Kristiania ble stemplet som «tekster» som nærer opp under rasehat (Ebbestad Hansen i KK).

INSPIRERTE FOLKEHØYSKOLEFOLK

Møller var et lokomotiv for å gjøre antroposofien kjent i Norge, ikke minst innenfor folkehøyskolekretser. Hun bevirket personlig særlig at denne åndsretningen fikk sterk respons i det unge, grundtvigianske og vitalistiske miljøet i Gudbrandsdalen, sentrert rundt familiene Blekastad, Aukrust og Ofigsbø. Alt tyder på at hun direkte påvirket Olav Aukrust, Hallvard Blekastad og en rekke personer og miljøer i antroposofisk retning. På et stort antroposofisk møte på Lillehammer i 1920 var Aukrust og Blekastad blant de mange deltakerne. Bondesønnen og norskskolepedagogen Andreas Austlid, grunnlegger av Møre og Østre Gausdal Folkehøyskoler, rektor og tidligere elev av Christopher Bruun, var også til stede. (https://lokalhistoriewiki.no/wiki/Ingeborg_M)

Mangeårig rektor og grunnlegger av Østfold folkehøyskole, Olav Funderud, ble antroposof, mye takket være sin unge, nyansatte lærer, Olav Aukrust. Men, Funderud var også germanist, og skriver i en artikkel fra 1930 om germanerne eller arierne som vår tids ledende folkegruppe. Denne synet minner mye om Christopher Bruuns, som allerede i 1898, omtaler germanerne som det folkeslag som er «kallet til å ha en herskerstilling i verdenshistorien». (Ebbestad Hansen)

FRA FOLKESJEL TIL FØRERDYRNING

I likhet med Steinsvik talte Møller særlig sterkt til ungdommen, og den mest germanske av dem alle var den norske bondungdommen. Disse skulle utgjøre fortroppen i den «store omveltningen» Møller så komme. Men til dette trengtes

også politiske førere av høyeste rang. Quisling var en av dem, her sto det fram en mann med voldsom kraft, en som manet til kamp, åndskamp, og våget si sin mening, uansett partier. Det handlet om å redde den germanske kultur, dvs. den norrøne folkeånden, som Quisling var en hovedeksponent for. Hun plasserte ham i tradisjonen fra Olav den Hellige, Christopher Bruun, Henrik Wergeland og kanskje viktigst, dikteren og folkehøyskolemannen Olav Aukrust.

Møller så Quislings partidannelse og kamp for gjenreisningen av Norge i lys av Steiners folkesjelforedrag og den oppgave han hadde tildelt de nordisk-germanske folkene.

Den samme folkeåndstenkning preget hennes syn på jødene. Men, hun støttet ikke Quisling under den tyske okkupasjonen, og måtte for øvrig sone 6 måneder på Grini. (Ebbestad Hansen).

ANTISEMITTISKE POSISJONER

Møller delte, et stykke på vei, sin venninne, teosofen Marta Steinsviks, antisemittiske synspunkter, bl.a. slik de kom til uttrykk i avisen Nationen. For Nationen og bondeorganisasjonene var jødene en trussel mot det bestående og nasjonale. De sto bak både bolsjevismen og den internasjonale kommunismen. I flere debattinnlegg kolporterer hun jødiske konspirasjonsteorier.

Sammenliknet med mer ytterliggående posisjoner der jøder og jødedom knyttes til en bestemt biologisk «natur» uten utviklingsmuligheter representerte Steiner imidlertid en moderat posisjon. Løsningen på «problemet», fra hans posisjon blir å forstå som assimillistisk antisemittisme På

Olav Funderud

Kilder

Jan-Erik Ebbestad Hansen, Klassekampen Torsdag 23. mars 2017
 Jan-Erik Ebbestad Hansen: En antisemitt trer frem. Alf Larsen og Jødeproblemet. Press. 2018
 Espen Grønlie, Le Monde Diplomatique, Juni 2018
 Tore Rem, anmeldelse i Vårt land, 2021
 Gudmund Moren: Nasjonal Samling i Dovre 1933-45
 Utskrift fra Landssvikarkivet
 Sigurd Ohrem, Heideggers testamente, Ny Tid 2019
 Øyvind Strømmen: Marta Steinsvik og anti-katolisismen, UIB 2015
 Martin Aasbø Ringdal: «Norge, vokn opp!»
 Syv norske aktørers fortolkning og bruk av «Sions vises protokoller» 1920-1945
 UIO 2018
 Gunhild Svare: Vidar: Et idéhistorisk blikk på det nasjonale og det politiske innholdet i det antroposofiske tidsskriftet Vidar 1915- 1940. UIO. 2008

den annen side bidro hans stereotype, negative bestemmelser av jødedommen, den jødiske «rase» og kultur til en legitimering av antisemittismen. (Ebbestad Hansen, i KK) Denne antisemittismen virker for øvrig å være i overensstemmelse med den tidligere omtalte «metafysiske antisemittismen» som er konstatert i Heideggers forfatterskap, og som viderefører elementer også fra Hegel, Steiners forbilde, Fichte. (Sigurd Ohrem: Heidegger testamente 2019). Heidegger innskriver også jødene til en skjebnesvanger plass i værenshistorien.

POPULÆRKULTURELL PROPAGANDA

Teosofen Marta Steinsvik var feminist og kvinnesaksforkjemper, med bakgrunn i norskdomsbevegelse og mållag. Hun var en sentral skikkelse i den anarkistiske *Askerkretsen* rundt Hulda og Arne Garborg, og ble en viktig støttespiller for Steiner og den tidlige spredningen av antroposofien i Norge.

Steinsvik var en ivrig propagandist for antisemittismen og en av 1920-tallets mest aktive antisemitter i Norge. Hun turnerte nasjonalt med foredrag om en global, jødisk konspirasjon, og må ha vakt en formidabel interesse, også blant den norske bondeungdommen. Aftenposten anslo i 1925 at opp imot 200 000 mennesker hadde hørt hennes antisemittiske foredrag basert på falsumet *Sions vises protokoller*, på norsk i 1920. Det er sannsynlig at den opplyste og beleste teosofen Marte Steinsvik var antisemitt før lesningen av dette herostratisk berømte, men høyst fiktive bokverket. Steinsviks, som før dette brøt med Steiner, spilte en helt unik helt rolle som antisemittisk multipli-

kator og aktiv spredder av antisemittisk konspirasjonsteori til store grupper i norsk mellomkrigstid. (Martin Aasbø Ringdal: «Norge, vokn opp!»)

Hennes rolle i forhold til folkehøyskolen var indirekte, i mellomkrigstiden appellerte hun til populærkulturen og pleide dessuten livslang omgang med framtrepende folkehøyskolefolk og antroposofiske pedagoger. Et engasjement i bevegelsen må hun ha hatt, hun ble bl.a. herostratisk berømt for sin trakassering av folkehøyskolerektor Eskelands ved hans konvertering til katolisismen midt på 1920-tallet. Og Stortingets borgerlige flertall støttet hennes syn, om ikke hennes brutale retorikk, Voss folkehøyskole, hvor Eskeland var rektor og grunnlegger, ble fratatt sitt statstilskudd inntil rektoren sluttet. (Øyvind Strømmen: Marta Steinsvik og anti-katolisismen)

KONSPIRASJONSTEORI OG VERDENSANSKUELSE

Steinsvik antisemittisme er betydelig mer spektakulær enn den vi, med Ebbestad Hansens som kilde, finner hos Alf Larsen, selv om inspirasjonene nok kan være mye av de samme. Larsen refererer seg tydeligvis også til *Sions vise protokoller*. De begrunner begge sin antisemittisme på konspirasjonsteori, og de er, i likhet med en rekke andre folkehøyskolefolk og antroposof, tidlig tilhengere av anarkismen. Kretsen talte også navn som Arne og Hulda Garborg, mens presten, eddaoversetteren og anarkisten Ivar Mortensson Egund, hadde en høy stjerne hos Larsen. Den noe gåtefulle sammenhengen mellom anarkisme, antroposofi og antisemittisme vil imidlertid være tema for en senere artikkel.

Kultursyn og verdensanskuelse var på mange måter ett i den åndsvitalistiske ideologien, men det var på ingen måte entydig hvordan dette slo ut i politisk praksis. Steiners tidlige flørt med anarkismen satte også spor i den norske mellomkrigsoffentligheten. I kjølvannet av den såkalte tregreningslæren og dens individualistiske, organiske samfunnsmodell blir anarkismen på sett og vis nasjonal. Men også grundtvigianismen ga grobunn for anarkistiske ideer. Den konservative intelligensiaen så på folkehøyskolene som farlige anarkistiskoler. (Gunhild Svare 2008)

Enhver verdibasert pedagogikk kommer med et menneskesyn eller verdensanskuelse, men i autoritær pedagogikk blir disse pedagogikkens eneste innhold.

Grundtvigs skille mellom menneske og kristen, skole og forkynnelse er en robust og velegnet vaksine mot totalitære skolesyn og disiplinering i folkehøyskolen. Hvis derimot utgangspunktet er en pedagogikk hvis innhold gis av en pålagt, dogmatisk-autoritær verdensanskuelse, sier det seg selv at resultatet fort kan bli grelt, enten en snakker om kristelige eller pre-fascistiske ideologier. Få av de antroposofiske orienterte skolene, som riktignok har hatt en større utbredelse enn antatt, kan ha vært i nærheten av en slik ideologisk ensretting. Her har, i tillegg til Grundtvig, den sterke betoningen av etisk individualisme, også ideologisk, vært et bolverk mot tidsåndens ekstreme vitalistiske og fascistiske strømninger. Kanskje egner antroposofien seg bedre som grunnlag for et anarkistisk samfunnssyn enn et fascistisk - uten verken førerdyrking eller antisemittisme.

KOMMENTAR TIL SIGURD OHREMS VITALISME-ARTIKLER

HVA ER EN FOLKEÅND?

Begreper som folkesjel og folkeånd gir liten mening for moderne nordmenn. Ekstra forvirrende blir det sikkert når jeg hevder at begrepene kan ha to helt ulike meninger. Men dette er det viktig å vite når en leser Sigmund Ohrems artikler om vitalisme.

Noen av oss kan ha en svak fornemmelse av at det er noe spesielt ved å være norsk. Det er ikke en klar og sterk følelse, og den bidrar ikke nødvendigvis til at vi fremhever oss overfor andre. Men bare det at vi krysser grensen til Sverige og Danmark, gjør at vi kan oppleve at noe er annerledes. Danske Kirsten Weiss utforsker dette spørsmålet i boken *Når vikinger slåss – hvorfor er det så vanskelig for skandinaviske bedrifter å samarbeide* (Fagbokforlaget 2008). Jeg sakser bare to setninger «Nordmenn kan virke innesluttet. Andre definerer dem som sære og tviler på om interessen de viser for et samarbeid egentlig er oppriktig ment.» Nordmenn oppfattes også ofte som selvgode. Det er selvsagt store individuelle forskjeller, men boken er et forsøk på å fange noe typisk.

Et viktig spørsmål blir da hvorfor det finnes slike forskjeller, og et nærliggende svar er de kan være knyttet til naturen. Ifølge Rudolf Steiner virker det en folkeånd gjennom naturen som til en viss grad gir menneskene et særpreg. En folkeånd er et høyere englevesen som inngir impulser. Å være preget av en bestemt folkeånd kan gi spesielle utfordringer, men også styrke. Derfor sier Steiner at vi bør prøve å bevisstgjøre oss styrken som ligger i det norske. Det som vi kan bidra med til hel-

heten – det globale fellesskapet. For mange vil dette oppleves som temmelig gåtefullt, men slike gåter kan berike livet.

Et folk kan også være preget av det Rudolf Steiner kaller blodsfellesskapet. Fra gammelt er det mange tradisjoner om at en folkegruppe ikke måtte blande seg med andre. Det å sikre livsmulighetene til eget blod, bidro til mange kriger. Det var også et klart mål for Adolf Hitler. Blodhevn kan også knyttes til forestillingen om et slikt blodsfellesskap. Men ifølge Rudolf Steiner kom Kristus til jorden for å oppheve blodsfellesskapet slik at alle mennesker kunne leve sammen i gjensidig nestekjærlighet. Som Paulus sa «Her er ikke jøde eller greker, her er ikke slave eller fri, her er ikke mann og kvinne. Dere er alle én i Jesus Kristus.»

Nå foregår dessverre den virkelige kristningen av verden ganske langsomt, og den kan også se ut til å være på retur. Derimot ser vi en økende oppslutning om nasjonalistiske bevegelser som kjemper mot innvandring, og blant nynazistene argumenteres det mot raseblanding. Når noen snakker om den germanske folkeånd, har det neppe med engler å gjøre, men for meg virker det som en lengsel tilbake til blodsfellesskapet, en lengsel som ifølge Rudolf Steiner er knyttet til menneskets mest primitive drifter.

Rudolf Steiners beskriver ikke bare folkeånd, men også tidsånd. Krefter som setter inn bestemte impulser i ulike epoker. På begynnelsen av 1800-tallet dominerte en impuls for nasjonal bevissthet. Dette slo i Norge ut i en nasjonalro-

mantikk hvor man hentet fram de beste restene fra fortiden, som eventyr, sanger og folkekunst. Mange av antroposofene som levde på Rudolf Steiners tid, var grepet av denne impulsen og flere var aktive målfolk. Men allerede på slutten av 1800 tallet kom det en ny impuls inn i verden som jeg vil kalle den globale. Med fornyet kraft skulle menneskene vekkes til bevissthet om at vi alle er en menneskehet. Denne impulsen ble lenge overskygget av mer destruktive krefter, men vi som var unge rundt 1968 fikk en global oppvåkning. Brått så vi all urettferdigheten våre medmennesker rundt om i verden ble utsatt for, og vi ville gjøre noe med det. Om vi ikke maktet så mye, gikk vi i hvert fall i demonstrasjonstog og sang protestviser. (Ulike utslag av denne oppvåkningen er skildret i min bok *Hvor er min far den gamle hippien?*) Dette ungdomsopprøret satte også preg på folkehøyskolene, og jeg håper at noe av impulsen lever der fremdeles. Skal vi kunne bidra aktivt i verden, er det en fordel å ha bevissthet om hva vi som individer og folk har som utfordringer og hva som er våre sterkeste sider.

Arne Øgaard, forfatter og skribent

Arbeidslivet

KRAV PÅ OVERTIDS- BETALING FOR LEDENDE PERSONALE?

Jeg har mottatt en del henvendelser fra medlemmer med spørsmål om ledere og andre ansatte i særlig uavhengige stillinger har krav på overtidbetaling i forbindelse med at de arbeider vesentlig ut over sin normale arbeidstid i disse Covid19-tider.

Tekst: Advokat Bjørn Bråthen

I utgangspunktet finner vi reglene om arbeidstid og overtid i arbeidsmiljølovens kapittel 10. Hovedregelen i loven er at arbeidstakere som arbeider ut over ordinær arbeidstid har krav på overtidbetaling fra arbeidsgiver. Vi har imidlertid særskilte regler i loven for ledere og personale i særskilt uavhengige stillinger. Disse reglene finner vi i arbeidsmiljølovens §10-12. Det fremgår her at reglene i kapittel 10 ikke kommer til anvendelse for arbeidstakere i ledende stilling. På samme måte kommer heller ikke reglene om overtid til anvendelse for arbeidstakere i særlig uavhengige stillinger. Med andre ord har ledere og personer i særlig uavhengige stillinger ikke krav på overtidsgodtgjørelse. Dette gjelder også i slike situasjoner som vi nå er inne i med pandemien.

Det blir således viktig for arbeidstakerne å kunne definere om de kan anses å sitte i en ledende eller en særlig uavhengig stilling, eller om de går inn under reglene om overtid på vanlig måte. La oss se litt nærmere på dette spørsmålet. Ikke alle lederstillinger vil gå inn under unntaket i kapittel 10 i arbeidsmiljøloven. Et spørsmål som kan stilles er f.eks. om vedkommende leder har klare lederfunksjoner med personalansvar. En tittel som sjef, leder eller direktør kan gi en indikasjon på at man har en stilling som faller utenfor arbeidstidskapitlet i arbeidsmiljøloven. Videre vil man også legge vekt på om lederen har klare ledelsesfunksjoner, som f.eks. overordnet personalansvar og annet lederansvar i virksomheten. Det legges også vekt på om lederen kan disponere

sin egen arbeidstid. Det må således kunne stilles krav om at man skal ha et reelt ledelsesansvar i virksomheten. Oppfyller du ikke kravene til å bli ansett som en reell leder i virksomheten, vil du gå inn under arbeidsmiljølovens regler og ha krav på overtidsgodtgjørelse fra arbeidsgiver.

Det neste spørsmålet er om din stilling kan anses som en særlig uavhengig stilling og på denne måten hindrer deg i å ha krav på overtidbetaling. En særlig uavhengig stilling trenger ikke å være en stilling hvor du faktisk leder andre. Det som særtegnert særlig uavhengige stillinger vil regelmessig være at stillingene har en overordnet og selvstendig styring av sitt eget ansvarsområde. Hvis du i liten grad kan ta selvstendige avgjørelser i stillingen din, indikerer dette at du ikke har en særlig uavhengig stilling. Hvis du ikke styrer din egen arbeidstid, vil også dette være en klar indikasjon på at du ikke har en særlig uavhengig stilling. Går du inn i et stempelingssystem, vil dette regelmessig kunne avgjøre om du kan anses å ha en særlig uavhengig stilling eller ikke.

Som dere ser, vil en gjennomgang av deres egen stilling kunne være avgjørende for om dere har krav på overtidsgodtgjøring fra arbeidsgiver eller ikke. Det må også nevnes at tariffavtalene i den enkelte sektor kan være avgjørende med hensyn til om arbeidsgiver vil utbetale noen form for godtgjøring i slike situasjoner som vi nå er inne i. I statens tariffavtale kapittel 2, § 13, punkt 4 er det tatt inn et punkt som åpner for utbetaling av inntil 300 timers lønn, hvert kalenderår, til ledere og arbeidstakere i særlig uavhengige stillinger. Dette under forutsetning av at lederne følger dem de er forutsatt å lede, går inn i vaktplan eller er pålagt overtidsarbeid av overordnet leder som kan kontrollere utføringen av arbeidet. Likeledes har Hovedtariffavtalen i kommunesektoren regler i avtalens § 6.3 hvor det fremgår at arbeidstakere som er omfattet av arbeidsmiljølovens § 10-12 (2) kan tilstås en fast godtgjøring for arbeid ut over ordinær arbeidstid. Det anbefales således å se grundig igjennom de tariffavtaler som gjelder på arbeidsplassen.

Hentet fra Signaler - Akademikerforbundet

FOLKEHØGSKOLEUKA PÅ FANA FOLKEHØGSKULE

Det er en stor glede å kunne ønske velkommen til FOLKEHØGSKOLEUKA 2021!

Hold av mandag 9. til torsdag 12. august

Årets faglige tilbud består av en spennende mikse hvor vi har som mål å vekke en nysgjerrighet i deg. Kanskje det er i år du skal unne deg et kurs du ikke visste at du trengte?

Vi har hanket inn en hel haug med spennende og inspirerende mennesker som skal lede våre kurs. Det er rett og slett veldig stas at de aller fleste av kursholderne våre kommer direkte fra skole-slaget vårt. Det finnes så mye kompetanse der ute at man kunne planlagt kurs i flere måneder.

Kanskje nettopp du sitter på ideer til fremtidige kurs, eller har drømt om å holde et kurs selv? Ta i så fall kontakt med meg. Folkehøgskoleuka er kommet for å bli!

Live Hokstad sa så fint her i planleggingsfasen at folkehøgskoleuka er en helt vanlig folkehøgskoleuka, bare for voksne. Det synes jeg er en fin tanke å ha med seg!

I år arrangeres folkehøgskoleuka på ærverdige Fana folkehøgskole i Bergen. Med sin fantastiske beliggenhet rett ved vannet og sin frodige botaniske hage er dette en av de vakreste skolene i landet. Det er bare å glede seg!

Gjennom foredrag, kurs, samtaler, erfaringsutveksling, felles måltider, besøk til selveste Edvard Griegs hjem, morgensamlinger, festligheter, quiz, konsert, nye bekjentskaper og mere til, skal vi sørge for inspirasjon og faglig påfyll som en skikkelig kickstart på nytt skoleår.

Vi har i år lagt ekstra stor vekt på det sosiale. Er det noe vi trenger fremover er det nettopp det. Vi snakker 100 prosent Teams-fri sone!

Det er selvsagt også viktig for oss å kommunisere at vi til enhver tid følger alle nasjonale og lokale smitteverntiltak. Det skal føles trygt å delta på Folkehøgskoleuka!

Dette er årets kurs - la deg begeistre:

- Kurs for nye lærere
- Kurs for praktisk personale
- Kurs for nye rektorer / skoleledere
- Folkehøgskoleideen – en samtale
- Mellom solskinn og ruskevær
- Praktisk kurs for kjøkkenpersonale, veien til en grønnere hverdag
- Demokrativerksted
- Kurs i cosplay og sminkedesign
- Introduksjonskurs i Frirommets debattmodell

Alle våre kurs varer i to dager med unntak av kurs for nye lærere som varer i fire dager. Du har derfor mulighet til å delta på to kurs om du tenker å bli hele uken, noe vi selvsagt håper du har lyst til.

Mer informasjon og lenke til påmeldingsskjema finner du på våre nettsider.

Merk at påmeldingsfristen er satt til **11. juni!**

(Har du spørsmål kan du kontakte rådgiver for pedagogisk utvikling Espen Bråten Kristoffersen via mail: espen@folkehogskole.no, eller telefon: 46420909.)

Espen Bråten Kristoffersen

Håper vi sees til høstens vakreste eventyr!

STORD FOLKEHØGSKULE

Vi ønsker velkommen til alle nyansatte ved Stord Folkehøgskule! Det er god søkning til denne nye frilynte skolen, og rektor Torunn Laurhammer har brukt de siste månedene på å tilsette resten av staben. Deres invitasjon til elevene lyder: *Vårt mål er å inspirera og førebu deg på til å sjå deg sjølv som aktør og hovudperson i eige liv, og som aktive deltakarar i samfunnet.*

Rektor Torunn Laurhammer på nye Stord folkehøgskule

INTRODUKSJONSKURS I FRIROMMETS DEBATTMODELL

Frirommet er navnet på et initiativ utviklet av de frie skoler i Danmark, og nå frilynt folkehøgskole i Norge. Frirommet har en nyutviklet debattform, som har mål om å skape trygge ytringsrom der det inviteres til refleksjon rundt dilemma, tvil og mulige løsninger. Slik håper Frirommet å styrke unges selvtilitt, engasjement og mot til å delta, og øke troen på at det nytter å være demokratisk aktive for et bedre og bærekraftig samfunn.

Introduksjonskurset holdes på Fana folkehøgskule, de to siste dagene av Folkehøgskoleuka, 11. – 12. august. Kurset er i utgangspunktet forbeholdt de 9 skolene som er tilknyttet friromsprosjektet, men andre interesserte er velkomne til å ta kontakt.

KURS OM MENTORORDNINGEN

Vi tar med oss det beste fra Pilotprosjektet Mentorordning, og tilbyr nå et dagskurs om hvordan skolene med noen enkle grep kan hjelpe flere unge til å fullføre VGO. Kurset er et samarbeid med Noregs Kristelige Folkehøgskolelag, og er gratis.

Kurset gjennomføres 19. august uavhengig av pandemisituasjonen, enten analogt i Oslo eller som webinar med påmelding.

TILLITSVALGTKONFERANSEN

Sanner Hotell på Hadeland er klare til å ta imot oss til tillitsvalggtkonferanse 21. – 23. september. Forkurs for nye tillitsvalgte holdes dagen før, mandag 20. september. Vi håper at det igjen vil være mulig å treffes i samme rom, og gleder oss til gode dager sammen!

Tillitsvalggtkonferansen arrangeres på Sanner hotell.

SUSTAINABLE EATERS

I april startet det 4-årige forskningsprosjektet Sustainable eaters v/ Norges forskningsråd. Formålet er å utvikle nye metoder, bransjeløsninger, samfunnsløsninger og politiske anbefalinger for forbrukernes bidrag til en bærekraftig fremtid. De ønsker i den forbindelse å forske på folkehøgskolene, og Angelina Christiansen er derfor invitert til å bidra i prosjektets referansegruppe.

Angelina Christiansen

NYTT FRA IF

FRILYNT FOLKEHØGSKOLE + OSLO PRIDE = SANT

I juni blir det Oslo Pride. Forhåpentlig blir den fysisk og da vil vi fra frilynt folkehøgskole stille med stand i Pride park. Vi er nemlig Stolt Alliert!

Vår deltakelse i Oslo Pride er en del av en satsing på å tydeliggjøre og synliggjøre hva Frilynt folkehøgskole er. Vi har nemlig satt i gang et større frilyntprosjekt med en egen prosjektmedarbeider.

Vi skal ikke tone ned vårt viktige og gode samarbeid med kristen folkehøgskole, men det er viktig at ikke vår grein av folkehøgskolen blir utydelig og intetsigende. Å være frilynt folkehøgskole ER noe – og det ønsker vi å vise fram. Frilyntprosjektet er derfor et supplement til vår felles markedsføring av folkehøgskolene.

ELEV TALL

Det er positive tall for de frilynte folkehøgskolene. Pr 1. mai gikk de frilynte folkehøgskolene fram med 4 prosent i forhold til i fjor.

Vi merker at elevene søker seg spesielt nordover og vestover. Vi ser også at folkehøgskolene tiltrekker seg spesielt mange søkere fra byene.

Vi må anta at det kommer enda flere søkere i tiden framover. Det er nok mange ungdommer som har slitt med digital skolegang og lite sosialt liv som nå ser til folkehøgskolene som muligheten til å ta igjen noe av det tapte.

Samtidig må vi være klar over at vi kan oppleve noe av det samme som skjedde i fjor: At mange av våre «sikre elever» ikke tør å takke nei om de får et tilbud fra Samordna Opptak i juli.

Det blir derfor en spennende sommer vi går i møte!

Dorte Birch

OSLO
PRIDE

ALT ER LOVE

**Norges største feiring av
skeiv kjærlighet og
mangfold**

NORDISK INSPIRASJONSBOK OM BÆREKRAFTIG UTVIKLING

Nordisk nettverk for voksnes læring (NVL) sin nettverksgruppe for bærekraftig utvikling (hvor IU er medlem) skal lage en inspirasjonsbok om utdanning for bærekraftig utvikling innen voksenopplæring i Norden. Her inviteres personer som jobber innen voksenopplæring til å bidra med teori, metoder, eksempler

og undervisningsideer, slik at boken får et mangfold av perspektiver. Fristen for å melde interesse for å bidra var 6. juni, men kontakt brita@folkehogskole.no dersom du har noen gode ideer/eksempler/bidrag. Boken vil være digital, og ferdigstilles før jul.

GLOBALVETT I UNDERVISNINGEN

Vi minner om de 10 undervisningsoppleggene knyttet til Globalvettreglene, samt lærerveilederen, som ble ferdigstilt i desember 2020. Disse er tilgjengelig på IU sine nettsider (se lenke under). Aktiv bruk av Globalvettreglene innen 2021 er ett av målene i folkehøgskolenes Bærekraftvedtak.

Oppleggene kan f.eks. inngå i et valgfag eller fellesfag, og alle oppgavene har en refleksjonsdel og en handlekraft-del, slik at elevene deltar aktivt. Oppleggene kan også brukes inn på linjeundervisning. I lærerveilederen finnes også en metode for å introdusere Globalvett i personalgruppen. Materialet ble utviklet med støtte fra Den norske UNESCO-kommisjonen, og flere av oppleggene er utviklet i samarbeid med Changemaker og Crossing Borders. www.folkehogskoleradet.no/iu-globalvettreglene

DANSK BOK OM BÆREKRAFTSPEDAGOGIKK MED KAPITTEL OM FOLKEHØGSKOLER

Det finnes etter hvert en del bøker om utdanning for bærekraftig utvikling og bærekraftdidaktikk, men da snakkes det i hovedsak om den offentlige skolen. I folkehøgskolen er kanskje «bærekraftig dannelse», som etter hvert brukes både i Danmark og Norge, et enda mer treffende begrep. I Jonas Andreassen Lysgaard sin siste bok, *Bæredygtighedens pædagogik* (2020), hvor Nanna Jordt Jørgensen er medredaktør, drøft-

es ulike forskningsperspektiver og eksempler fra praksis omkring bærekraftpedagogikk. Siste kapittel i boken handler om de danske folkehøgskolene og bærekraftig utvikling. Her drøfter Lysgaard (som for øvrig hold foredrag under samling i prosjektet «Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden» i Norge), pedagogiske dilemmaer og verdien av læringsfellesskap i folkehøgskolen. Vel verdt å lese!

Andre aktuelle bøker om utdanning for bærekraftig utvikling, på norsk:

Klein, J. (2020). *Bærekraftig utvikling i skolen*. Pedlex.

Kvamme, O. A. & Sæther, E. (2019). *Bærekraftdidaktikk*. Fagbokforlaget.

Sinnes, A. T. (2015). *Utdanning for bærekraftig utvikling. Hva, hvorfor og hvordan?* Universitetsforlaget.

Sinnes, A. T. (2020). *Action, takk! Hva kan skolen lære av unge menneskers handlinger for bærekraftig utvikling?* Gyldendal.

Brita Phuthi

HVA VIL VI MED FOLKEHØGSKOLERÅDET?

Hva ønsker vi at Folkehøgskolerådet skal være? I første kulepunkt i vedtektene står det at det skal være et skolepolitisk samarbeidsorgan for de norske folkehøgskolene og folkehøgskolerørsla. Dette er et av spørsmålene de daglige lederne og Rådet til nå har fordypet seg i.

Vi er i gang med å følge opp vedtaket fra 2018 som sier at: Det settes ned en arbeidsgruppe bestående av de daglige lederne til å gå gjennom Folkehøgskolerådets vedtekter, samt å fremme forslag til stillingsbeskrivelse for sekretær/daglig leder i rådet.

I mars 2021 ble vedtaket gjentatt.

Å få oppdraget med å gjennomgå vedtektene og fremme forslag til stillingsbeskrivelse for sekretær/daglig leder i FHRS har gitt en god anledning til å dykke ned i grunnlaget for samarbeidsorganet og bli godt kjent. Inntrykket er at dagens formuleringer i hovedsak er veldig gode, men at det trengs en opprydding og bevisst gjennomgang av hva som skal stå omtalt hvor. Det betyr at vi arbeider med et utkast til reviderte vedtekter i ny struktur med paragrafer og underparagrafer og at arbeidsoppgaver som forventes utført av daglig leder/sekretariatet flyttes til en egen stillingsbeskrivelse slik vedtaket fra 2018 peker på. Denne nye stillingsbeskrivelsen har i skrivende stund ikke materialisert seg ennå, men vi håper å kunne ha et foreløpig utkast klart om ikke lenge.

Det er erfaringsvis klokt å ile langsomt i en stor prosess der alle organisasjonene har et eierskap. Alle må få anledning til å delta og bli hørt. Derfor er tanken at Rådet får utkast til nye vedtekter og forslag til stillingsbeskrivelse til en første behandling i juni. Før den tid vet vi at noen av organisasjonene vil involvere sine styrever, men etter rådsmøtet i juni tenker vi at organisasjonene særlig må engasjere seg. En stillingsbeskrivelse for daglig leder/sekretariatet må stå i forhold til hva organisasjonene vil med Folkehøgskolerådet og de ressursene som stilles til rådighet. Dette blir en viktig debatt før rådsmøtet i september der Rådet vil kunne gi sine anbefalinger før det blir en ny runde i organisasjonene med tanke på en mulig endelig behandling i novembermøtet.

Som det sto i forrige nummer av Folkehøgskolen har det vært et ønske fra tidligere daglig leder om å styrke sekretariatet i Folkehøgskolerådet. Om vi ikke har kommet så langt i prosessen med stillingsbeskrivelse og analyse av ressursbehov ennå, så erfa-

rer vi at det er store forventninger til hvilke arbeidsoppgaver daglig leder/sekretariatet skal utføre.

Oppgavene vender seg «utad» mot Storting og regjering og «allmenta»: Daglig leder/sekretariatet skal ivareta rollen både som myndighets- og samfunnskontakt. I tillegg er det oppgaver som retter seg «innad» der det forventes at Folkehøgskolerådet skal være et serviceorgan for skolene på ulike felt. Dette gjelder en rekke økonomiske og administrative saker. Oppgaven som klageorgan for elevene er det også forventninger til. Dette er ikke beskrevet i dagens vedtekter, men ivaretas av daglig leder. Innholdet i disse tre «arbeidsretningene» er viktig at blir diskutert. I tillegg er det et stort ønske om å få til forskning på folkehøgskolene. Daglig leder/sekretariatet skal ikke forske, men det må diskuteres om «utviklingsarbeid/strategiarbeid» skal være en fjerde hovedarbeidsoppgave, som selvsagt ikke skal gå på bekostning av det utviklings- og strategiarbeidet som drives i organisasjonene, men være et arbeid som peker tilbake på politikken/samfunnsoppdraget og samarbeidsorganets arbeid for at skolene skal få *bedre økonomiske, administrative og pedagogiske vilkår for drifta*. Regjeringen har nå satt ned et utvalg som skal i gang med en norsk offentlig utredning (NOU) om folkehøgskolene. Det er selvsagt viktig for daglig leder/sekretariatet å være tett på denne prosessen, men også i oppfølgingen av utredningen videre. I en NOU bør det ligge forventninger om videre utvikling av folkehøgskolene som arena for utvikling av demokrati og folkeopplysning. For å bidra til at disse arenaene kommer på plass og blir fulgt opp videre må det være rom for å drive strategiarbeid.

Prosessene er i gang – jeg håper mange ser nytten av å engasjere seg i diskusjonene.

Av Anne Tingelstad Wøien,
daglig leder i Folkehøgskolerådet

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ingvild Tollehaug Jevne
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Mariann Aaland
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

EVJE FOLKEHØGSKOLE

4735 Evje
Tlf.: 37 88 60 05
Rektor: Aslak J. Brekke
www.evjefhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Tore Haltli
www.fanafhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Silvia van Hesik Førde
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Arne Ruste
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Janne Merete Sukka
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Harald Markussen
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Lars Petersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Jarle Nilssen
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Jonatan Rask
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Einar Opsvik
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKULE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Konstituert rektor: Signe Therese Strøm
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Karin Langeland
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Arild Moen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SANDEFJORD FOLKEHØYSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf. 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringsdal.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Konstituert rektor: Kolbjørn Birkrem
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf: 924 23 106
Konstituert rektor: Liv Tanche-Larsen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØYSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Hanne Christine
Seyffarth-Fuglestveit
www.skapmandal.no

SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Harald Thompson Rosenstrøm
www.solbakken.fhs.no

STORD FOLKEHØGSKULE

5411 Stord
Tlf.: 40 40 17 53
Rektor: Torunn Laurhammer
www.stordfhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Per Kristian Dotterud
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TOTEN FOLKEHØGSKULE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Vikarierende rektor: Bjørn Veland
www.toten.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Tormod Gjersvold
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Mette Haustreis
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5704 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Konstituert rektor: Siren Øyan Kulbeck
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØYSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf: 32 08 26 00 – TekstTlf: 32 08 26 01
Rektor: Ann-Kristin Malmquist
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

Det nærmer seg slutten på folkehøgskoleåret, en dannelsesreise er gjort og har for noen elever har året vært en øyeåpner og en frigjøring fra fortiden. Denne teksten er til dem.

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Elisabet Dale er lærer og linjeleder på teater ved Fana folkehøgskule i Bergen. Hun ble utfordret av Stian Bringsverd Olsen ved Svalbard folkehøgskule.

UTDRAG FRA SCENETEKSTEN «EPLER SOM FALLER»

AV LENE THERESE TEIGEN

Et levende menneske, endelig!

Lenge å være innrammet, låst av andres blikk.

Jeg vil se! Bestemme hvor rammene skal settes, hvor grensene skal gå. Nå er jeg her. Ingen vei tilbake, heller ingen annen vei fremover enn denne ene, som jeg ikke aner noe om. Gi meg vær, gi meg årstid, gi meg farger, musikk-

Tenk hvis foreldrene mine hadde visst hva de ikke lot meg oppleve. Moren min, hvil i fred, som hver dag ble undertrykket av min far, som ikke visste annet. Tenk om hun hadde fått bevege seg fritt, fått gå ut av døren, bare for å se.

Charles Bukowski

Eli Hårklau ved Sunnhordaland Folkehøgskule utfordres til neste nummer av magasinet.